

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**SADIK YALSIZUÇANLAR'IN AYAN BEYAN, GÜZERAN,
HİÇ, GARİP, AKLA VEDA, PINAR SİNEMASI HİKÂYELERİ
ÜZERİNDE SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ**

Ferhat Sungur

Zonguldak 2019

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**SADIK YALSIZUÇANLAR'IN AYAN BEYAN, GÜZERAN,
HİÇ, GARİP, AKLA VEDA, PINAR SİNEMASI HİKÂYELERİ
ÜZERİNDE SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ**

Ferhat Sungur

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gül Banu Duman**

Zonguldak 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını, yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

08 /07/ 2019

Ferhat SUNGUR

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

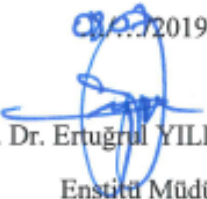
Enstitümüzün Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalında 135282110003 numaralı Ferhat Sungur'un hazırladığı "Sadık Yalsızuçanlar'ın "Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla Veda, Pınar Sineması" Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi İncelemesi" konulu DOKTÖRA/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 14/06/2019 Cuma günü saat 11.00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/ÖYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Başkan
Doç. Dr. Kemalettin DENİZ

Üye
Doç. Dr. Gül Banu DUMAN (Danışman)

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÖZER

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı
Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Sadık Yalsızuçanlar'ın Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla
Veda, Pınar Sineması Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi
İncelemesi
Tez Yazarı : Ferhat Sungur
Tez Danışman :Doç. Dr. Gül Banu Duman
Tez Türü, Yılı :Yüksek Lisans Tezi, 2019
Sayfa Adedi :208

Bu çalışma, Sadık Yalsızuçanlar'ın “Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla Veda, Pınar Sineması” hikâyelerinde yer alan kelime grupları, cümle yapıları ve bunların kullanılışları üzerinde yapılan incelemeden oluşmaktadır.

Yalsızuçanlar'ın hikâyeleri sözdizimi üzerinde yapılan bu inceleme, altı bölümdür. Birinci bölümde Sadık Yalsızuçanlar'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Türkçe sözdizimini açıklamak için öncelikle cümle hakkında bilgiler verilmiş ve seçili metinlerden örneklerle cümle ve cümlenin öğeleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde kelime grupları hakkında bilgiler incelenen hikâyelerden örneklerle verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise cümle çeşitleri hakkında bilgi verildikten sonra, hikâyelerden örneklerle pekiştirilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümünde ise uygulamaya yer verilmiş “Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla Veda, Pınar Sineması” hikâyelerden seçilmiş farklı özellikteki cümleler alınıp bu cümleler cümle unsurları, kelime grupları bakımından çözümlenmiştir. Çalışmanın bütün bu bölümlerinin ardından sonuç bölümünde Yalsızuçanlar'ın eldeki örnek hikâyeleri doğrultusunda yazarın sözdizimi ile ilgili üslup özellikleri ile ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Altıncı bölüm olan sonuç bölümünde ise çalışmadan çıkarılan sonuçlar verilmiştir. Kaynakça bölümünde çalışmada faydalanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Söz Dizimi, Sadık Yalsızuçanlar, Kelime Grubu, Garip, Hiç

ABSTRACT

Institute : ZBEU Social Siences Institute, Turkish Language and Literature Department
Thesis Title : Syntax Of An Analyse Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla Veda, Pınar Sineması Stories By Sadık Yalsızuçanlar
Thesis Writer : Ferhat Sungur
Thesis Adviser : Assoc. Prof. Dr. Gül Banu Duman
Thesis Type,Year : Masters Thesis 2019
Number of Pages : 208

This study consist of an analyse of the word groups, sentance structures and their use in Sadık Yalsızuçanlar's "Ayan Beyan," "Güzeran," "Hiç," "Garip," Akla Veda," "Pınar Sineması" stories.

The study of the syntax in Yalsızuçanlar's story, is formed of six section. In formation about Sadık Yalsızuçanlar's life and Works are given in the first section. In the second section, in order to explain the Turkish syntax; information about the sentence is given and examples from the selected sentence and parts of speak is studied. Third part consist of information about word group from the analysed story with examples.

In the fourt part, a short info given about kinds of sentences. Kinds of sentences are reinforced by samples. In these episodes each sentences structures, each duty and each classification is explained by all word groups and samples of kinds of sentences from selected stories of Sadık Yalsızuçanlar.

In the fifth part which is conducted for applications, diffrent kinds of sentences are examined from selected stories "Ayan Beyan," "Güzeran," "Hiç," Garip," Akla Veda," "Pınar Sineması". In the light of international that is given in the second, third and fourth episodes sentences are analysed. In the result part, sixth episodes, all results are gathered from this study. At last all references are given in the references part.

Key words: Syntax, Sadık Yalsızuçanlar, word group, Garip, Hiç

ÖNSÖZ

Dil, duygu ve düşüncelerin yansıtan, içinden çıktığı toplumun değerlerini sonraki kuşaklara aktaran, bir milleti ayakta tutan en önemli unsurlardan biridir. Dil, kelimeler, kelime grupları ve cümlelerden oluşur. Gramerin alt dallarından birisi de kelime gruplarını ve cümleleri inceleyen söz dizimidir.

Söz dizimi, bir dilin cümle yapısını, sözcüklerin düzenlenmesini sağlayan, her sözcüğe bir görev yükleyen ve bu sözcükler arasında kurulmuş ilişkileri belirleyen kurallar bütünüdür. Türk dilinin anlaşılması, anlatım gücünün ve üslubunun en iyi şekilde ortaya konması, söz dizimi üzerine yapılacak çalışmalarla mümkündür. Ancak özellikle söz dizimi üzerine çalışanların karşılaştıkları en büyük sorun söz dizimi alanında uzmanların çoğu noktada söz birliğine varamamalarıdır.

Kelime grupları, dilin gelişimi içinde kendilerini tamamlamış ve dil kendini yenilediği sürece de tamamlamaya devam edecektir. Kullanılan kelimelerin çeşitleri, kullanılış sıklıkları, ne şekilde ve hangi kelimelerle birlikte kullanıldıkları, kelimelere yüklenen anlamlar bir manada kişinin üslubunun ve karakterinin göstergesidir. Bir yazarın, bir şairin ya da bir düşünürün kullandığı kelimeleri inceleyerek onun sanatı ve dile hâkimiyeti ile ilgili geniş bir bilgiye sahip olunabilir.

Bu çalışmada, hikâyeciliğiyle tanınan Sadık Yalsızuçanlar'ın "Ayan Beyan," "Güzeran," "Hiç," "Garip," "Akla Veda" ve "Pınar Sineması" hikâyelerinin söz dizimi özelliklerini ortaya çıkarmak için, kullanılan dilin yapısı, anlamı, öğelerin dizilişi, yüklemelerin türlerine göre cümle çeşitleri, kelime grupları, cümlenin öğeleri tespit edilmiştir. Böylece, söz dizimi kavramının, hikâyelerin içerisinde ne şekilde ya da hangi boyutta kullanıldığı gösterilmiştir.

Cümle, cümlenin öğeleri, kelime grupları ve cümle çeşitleriyle ilgili bilgiler ilgili bölümlerin başında verilmiş ve bunun çalışmaları kolaylaştıracağı düşünülmüştür. Bölümlerle ilgili teorik bilgiler verildikten sonra Yalsızuçanlar'ın "Ayan Beyan," "Güzeran," "Hiç," "Garip," "Akla Veda," "Pınar Sineması" hikâyelerinden seçilen örneklerle konu desteklenmiştir. Seçilen örneklerin hangi hikâyeden, sayfa kaçtan alındığı parantez içerisinde verilmiştir.

Tez, giriş ve sonuç bölümleri hariç beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazarın hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş, ikinci bölümde cümlenin öğeleri, üçüncü bölümde kelime grupları ve dördüncü bölümde cümle çeşitleri verilmiştir. Tezin sonuçtan önceki beşinci bölümde ise hikâyelerden seçilen örnek cümleler tahlil edilmiştir.

Bu çalışmayla Türk diliyle ilgili yapılan araştırmalara katkı sunmak amaçlanmıştır. Kelime grupları ve özellikleri, cümle yapıları incelenirken başta Leylâ Karahan olmak üzere Muharrem Ergin'in, Tahsin Banguoğlu'nun, Tahir Nejat Gencan'ın, Rasim Şimşek'in, Zeynep Korkmaz'ın, Vecihe Hatipoğlu'nun, Haydar Ediskun'un, dil bilgisi ile ilgili kitaplarından faydalanılmıştır. Leylâ Karahan'ın sınıflandırması ve kelime grupları sıralaması esas alınmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yardım eden ve beni destekleyen, çalışmanın dikkatle yürütülmesi için değerli zamanını benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Gül Banu Duman'a yol göstericiliğinden ve ilgisinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmamın her safhasında yanımda olan ve beni destekleyen eşim Sema Karakuş'a sevgiyle teşekkürlerimi sunuyorum.

Ferhat SUNGUR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. SADIK YALSIZUÇANLAR’IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	3
1.1. Sadık Yalsızuçanlar’ın Hayatı.....	3
1.2. Edebi Kişiliği ve Eserleri	6
2. CÜMLE	10
2.1. Cümlenin Ögeleri	17
2.1.1. Yüklem	17
2.1.2. Özne.....	29
2.1.3. Nesne	42
2.1.4. Yer Tamlayıcısı	50
2.1.5. Zarf	57
3. KELİME GRUPLARI	69
3.1. İsim Tamlaması	73
3.2. Sıfat Tamlaması	89
3.3. Sıfat Fiil Grubu	102
3.4. İsim Fiil Grubu	105
3.5. Zarf Fiil Grubu	107
3.6. Tekrar Grubu	110
3.7. Edat Grubu	116
3.8. Bağlama Grubu	122
3.9. Unvan Grubu	127
3.10. Birleşik İsim Grubu	130
3.11. Sayı Grubu	133
3.12. Birleşik Fiil.....	136
3.13. Kısaltma Grupları.....	147

4. CÜMLE ÇEŞİTLERİ.....	150
4.1. Yapılarına Göre Cümleler	150
4.1.1. Basit Cümleler	150
4.1.2. Birleşik Cümleler.....	151
4.1.3. Sıralı Cümleler.....	153
4.1.4. Eksilteli Cümleler.....	154
4.2. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri	156
4.2.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	156
4.2.1.1. “Ki” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler	156
4.2.1.2. “Ve” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler	158
4.2.1.3. Diğer Bazı Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	159
4.2.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler	160
4.2.2.1. Ortak Yüklemlili Cümleler	160
4.2.2.2. Ortak Öznelli Cümleler	161
4.2.2.3. Ortak Nesnelili Cümleler	161
4.2.2.4. Ortak Yer Tamlayıcılı Cümleler	161
4.2.2.5. Ortak Zarflı Cümleler	162
4.2.2.6. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler	162
4.2.3. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler	163
4.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler	164
4.3.1. Fiil Cümleleri.....	165
4.3.2. İsim Cümleleri	167
4.4. Yüklemin Yerine Göre Cümleler	171
4.4.1. Kurallı (Düz) Cümleler.....	171
4.4.2. Devrik Cümleler	171
4.5. Cümlelerin Anlam Özellikleri.....	176
4.5.1. Olumlu ve Olumsuz Cümleler.....	176
4.5.1.1. Olumlu Cümleler	176
4.5.1.2. Olumsuz Cümleler	177
4.5.2. Soru Cümleleri.....	180
4.5.2.1. Soru Eki -mİ İle Kurulan Soru Cümleleri.....	180
4.5.2.2. Soru Kelimeleri İle Kurulan Soru Cümleleri	182
4.5.2.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri.....	184
5. CÜMLE TAHLİLLERİ	186

SONUÇ.....	200
KAYNAKÇA.....	205
ÖZGEÇMİŞ.....	208

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1: Yapılarına Göre Cümlelerin Sayıları.....	155
Tablo 4.2: Yüklemin Türüne Göre Cümlelerin Sayıları.....	170
Tablo 4.3: Yüklemin Yerine Göre Cümlelerin Sayıları.....	175
Tablo 4.4: Anlamına Göre Cümlelerin Sayıları.....	184

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Ayan Beyan
AV	: Akla Veda
be	: bağlama edatı
bln	: belirtili nesne
bsn	: belirtisiz nesne
cdu	: cümle dışı unsur
çe	: çekim edatı
f	: fiil
G	: Garip
Gü	: Güzeran
H	: Hiç
İ	: isim
iu	: isim unsuru
n	: nesne
ö	: özne
PS	: Pınar Sineması
s	: Sıfat
TDK	: Türk Dil Kurumu
tn	: tamlanan
ty	: tamlayan
u	: unvan
ü	: ünlem
y	: yüklem
yf	: yardımcı fiil
yt	: yer tamlayıcısı
z	: zarf

GİRİŞ

İnsanın, duygu, düşünce ve hayallerini ifade etmesini sağlayan dildir. İnsanoğlunun tarih boyunca ortaya koyduğu bütün eserler dilden izler taşır. Dil, insan topluluklarını millet yapan ve milleti güçlü kılan unsurlardan biridir. Bir milletin geçmişi, bugünü ve geleceği dildir. Bu da dil üzerine yapılan çalışmaların önemini göstermektedir.

Dil üzerine yapılan çalışmalardan biri de söz dizimi çalışmalarıdır. Söz dizimi cümleleri oluşturan kelime ve kelime gruplarının cümledeki dizilişini ve cümlede üstlendikleri görevleri saptamaya çalışan dil bilgisi koludur. “İsteklerimizi anlatmak için, cümlelerimizi, dil bilgisi kurallarına göre kurmak gerekir. Bir dilin cümlelerini inceleyen dil bilgisi bölümüne sözdizimi adı verilir. Söz dizimi, dilbilgisinin ana bölümlerinden biridir; konusu cümle’dir.” (Ediskun, 2017: 323).

Gencan, “Düşünce, duygu, istek ve yargıları eksiksiz anlatabilmek için sözcükleri, dilbilgisi kurallarına göre, dizmek gerekir. İşte bu dizilişin incelemesini ve kurallarını kapsayan bölüme söz dizimi” demektedir. (Gencan, 2007: 68). Atabay’a göre Türkçenin söz dizimi bugüne değin dil bilgisi araştırması yapanlarca sık sık ele alınmış bir konudur. Özgün çalışmaların dışında dil bilgisi yapılarının bir bölümü içinde incelenen bu konu, tümceyi ele aldığından tümce bilgisi olarak da adlandırılmıştır. Geleneksel dil bilgisi yapılarının çoğunda tümce, öğelerinden başlanarak incelenmiştir. (Atabay, 2008: 14).

“Söz diziminin konusu, yargısız bir anlatım birimi olan kelime grupları ile yargılı bir anlatım birimi olan cümlenin yapısı, işleyişi, görevleri ve anlam özellikleridir. Cümlelerin bağlanma şekilleri ile bağlanan cümleler arasındaki şekil ve anlam ilişkileri de söz diziminin konusudur.” (Karahan, 2017: 9).

“Dili tek tek sözcükler değil; birbiriyle ilişkili öğeler oluşturur. Bu öğelerin sıralanışı belli kurallara bağlıdır. Sözcüklerin rastgele yan yana getirilmesiyle hiçbir şey anlatılamaz. Onlar birbirini belli kurallar, belli bağlantılar içinde izlerler. Dil bilgisinin sözcüklerin dizilişini ve bu dizilişin kurallarını inceleyen bölümüne söz dizimi, cümle bilgisi denir.” (Demir, 2013:175). Söz diziminin konusu cümledir.

Her dilde olduğu gibi Türkçede de kelimeler birbirleriyle olan ilişkilerine göre dizilirler ve bir söz dizimi oluştururlar. Kelimelerin bir araya gelmesi ve oluşan cümleler, Türk dil yapısının kendine özgü kurallarını yansıtır.

Sadık Yalsızuçanlar'ın eserlerinde olayları anlatırken farklı tekniklere başvurur. Halk ağzından deyişlere ve deyimlere yer vermesi onu sosyal hayatın da bir parçası yapar.

Bu alışma, Sadık Yalsızuçanlar'ın “Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Garip, Akla Veda, Pınar Sineması” adlı öyküleri, söz dizimi açısından incelenerek öykülerdeki kelime grupları, cümle unsurları ve cümle türleri tespit edilerek sanatçının eserindeki dil ve üslubu hakkında söz dizimi yönünden yargılara ulaşılacaktır.

Çalışmada söz dizimi incelemesi yapılırken öncelikle konu ile ilgili dil bilgisi ve diğer kaynak kitaplar taranmıştır. Daha sonra eseri oluşturan sözcüklerden ziyade, kullanılan dil örgüsünü ağrılıklı Şekilde temsil edecek örnek cümleler seçilerek bu cümleler arasındaki söz dizimi ilişkisi incelenmiştir.

İlk bölümde Sadık Yalsızuçanlar'ın hayatı ve edebi kişiliği, çeşitli kaynaklardan yola çıkılarak verilmiştir. Söz dizimi bölümünde ise Prof. Dr. Leylâ Karahan'ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserindeki yöntem esas alınmıştır. nce cümle unsurları sonra kelime grupları ardından cümle eşitleri incelenecektir. Söz konusu başlıklar altında örneklendirmeler yapılış ve çalışmanın sonunda bu örneklerden hareketle genel yargılara varılıştır.

Söz dizimi inceleme bölümünde örnekler cümleler sıralanırken eserdeki imla hataları düzeltilmemiş, eser içinde buldukları sayfa numaraları, cümle sonundaki parantezler içinde verilmiştir. Numaralandırmada “Garip (2012) ve Kf (2013)” adlı eserlerin Timaş yayınlarından çıkan 2. baskıları kullanılıştır.

1. SADIK YALSIZUÇANLAR'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Sadık Yalsızuçanlar'ın Hayatı

Çağdaş Türk edebiyatının önde gelen yazarlardan biri olan Sadık Yalsızuçanlar, 1 Aralık 1962 tarihinde, Malatya'da Cirikpınar Mahallesi'nde bulunan baba evinde doğar. "İlkokula 6 yaşında başlamak ister. Okul yönetimi kabul etmeyince, babası mahkeme kararıyla yaşını 1 yaş büyütür. Bu yüzden nüfus kaydında doğum tarihi 1.12.1961 olarak kayıtlıdır." (Çelik. 2014: 12). İlkokulu, Melekbaba İlkokulunda okur. Dedesi Sâdık Kâmil Baba ve babaannesi Bessey Hanım bir Kadiri dervişidir. Dedesi, aslen Muş'un Varto ilçesinin Çayır yolu (Mergemist) köyündendir.

Malatya'ya 1950'li yılların ikinci yarısında yerleşirler. Tek katlı, toprak damlı, iki odalı, küçük bir bahçesi olan evde yaşar. Yazarın babasının adı Abdurrahman'dır. "Yazarın babası bazı öykülerinde anlattığı gibi askerlikten sonra Malatya'da sinemalarda büfecilik, bir süre sonra da Malatya'da sinema işletmeciliği yapar. Ailenin sinemayla olan bu ilgisi yazarın öykülerini besleyen önemli kaynaklardandır." (Kabaklı, 1997:134).

Yazarın annesinin adı Necla'dır. Necla Hanım aslen Malatya'nın Akçadağ İlçesi'ndendir. Anneannesi ise Yanya göçmenidir. Annesinin babası Naci Battal, askeriyede fırın ustası olarak çalışır ve emekli olur. Çocukluğu, dayıların, teyzelerin de aralarında olduğu geniş bir aile ortamında geçer. Büyük dayısının adı Necdet'tir(Neco). Necdet öykü ve romanlarında 'kahraman' olarak sıklıkla yer alır. Dedesi inançlı, mütedeyyin ve Demokrat Partili bir kişi olmasına karşın, babası Abdurrahman koyu bir CHP taraftarıdır. Özellikle 1970'li yılların ikinci yarısında CHP'de esen Karaoğlan (Ecevit) rüzgârının tanıklıkları, yazarın öykülerine yansır. Seçim dönemlerinde evleri, CHP'nin bir bürosu gibi olur.

Altı yaşında Malatya'da Melekbaba İlkokuluna kaydolmak ister ama okul müdürü yaşının küçüklüğünden dolayı kaydetmek istemeyince babası, Yalsızuçanlar'ın yaşını mahkeme kararıyla büyütür o yıl aynı okula kaydını yaptırır.

“Yazar Melekbaba İlkokulunu birincilikte bitirir ve Kubilay Ortaokuluna başlar. Yalsızuçanlar ortaokul ikinci sınıfta iken babası, sinema işletmeciliğini bırakır ve ailesiyle Hatay’ın Dörtyol ilçesine göçer. Yazar ortaokulu, Dörtyol’da bitirir. Ardından Dörtyol Deneme Lisesi’ne girer. Altı-yedi yaşlarından itibaren gerek hafta sonu gerekse yıl sonu tatillerinde çeşitli işlerde çalışır. Mısır, dondurma, simit satıp, ayakkabı boyacılığı yapar. Babasının sinemalarında teşrifatçılık yapıp, gazoz ve ay çekirdeği satar. Yazar, bu sistemi lise yıllarında da sürdürür.

Yazar, 1979 yılında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanır. O günden sonra yazarın hayatını değiştirecek Ankara günleri başlar. Yalsızuçanlar’ın yaşamında Malatya, Dörtyol kadar Ankara’nın ve yıllar sonra üç sene bulunacağı Sivas ile yine yaklaşık iki buçuk yıl kadar yaşayacağı İzmir’in çok etkisi olur. Yazar, bir buçuk yıl, 1983-1984 ortalarına değin, İstanbul’da yaşar. Ankara’da, üniversite yıllarında Seyranbağları Mahallesi, Olgunlar Sokak’taki bir apartman dairesinde oturan Yalsızuçanlar, 12 Eylül 1980 darbesinin o sıkıntılı günlerini bu mekanda yoğun bir biçimde okuyarak ve öyküler yazarak geçirir. “Ana” başlıklı ilk öyküsünü bu yıllarda, 1980 yılının ilk karı yağarken, yazar. “İlk kitabı ‘Şehirleri Süsleyen Yolcu’ ile ikinci öykü kitabındaki ‘Gerçeği İnciten Papağan’da yer alan öyküler bu süreçte kaleme alınır. 1982 yılında Köprü dergisinin açtığı öykü yarışmasında, “Elif Gibi Yapayalnızım” adlı öyküyle birinci olur ve ilk öykü ödülünü kazanır.” (Biyografya, 2019).

“Üniversite yıllarında uzun bir süre yarı zamanlı, Maltepe’de, Barınak adlı otelde geceleri resepsiyonist ve barmen olarak çalışan Sadık Yalsızuçanlar, bu dönemde otelin sürekli müşterileri arasında bulunan konsomatris kadınları, onların acılı hikâyelerini yakından tanır ve onun öykülerinde yaralanmış, parçalanmış, örselenmiş kadınların çokça yer alması bu dönemin etkisiyledir.” (Öge, 2017: 46)

Hazırlık sınıfındayken Osmanlıca öğrenir. Doğu ve Batı klasiklerini de bu dönemde okumaya başlar. Hacettepe Üniversitesinde hazırlık sınıfını, merkez kampüsünde okur. Sonraki yıllarda üniversitenin Beytepe Kampüsünde öğrenim görür. Beytepe Merkez Kampüsünde bir yıl okurken o sıralar harabe halinde olan

Taceddin Dergâhına ve Camiine sıklıkla gider. Eski Ankara sokaklarında zaman geçirir. Sıhhiye'deki Zafer Çarşısı'nda bulunan kitapçılardan çokça kitaplar alır. Türk edebiyatının Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Sami Paşazade Sezai gibi isimlerinden itibaren 1980'li yılların ünlü öykücü, şair ve romancılarına değin, kronolojik bir sırayla okumaya bu dönemde başlar. Batı felsefesinin temel eserleri ile İslami kaynakları da seksenli yıllarda yoğun biçimde okur.

Batılı yazarları da bu yıllarda okumaya başlar. Dostoyevski, Balzac, Kafka, Borges, Joyce gibi yazarları hayranlıkla okur. Seksenli yılların ilk ve ikinci yarısında sürekli öyküler yazar. Öykülerini nadir olarak dergilerde yayımlar. Bu dönemde Türkiye Yazarlar Birliğine katılır. TYB, o yıllarda Birlik Yayınlarını kurar. Yazarın İlk kitabı (öykü), Şehirleri Süsleyen Yolcu adıyla bu yayınevinde yayımlanır. Sadık Yalsızuçanlar, üniversiteyi 1983 yılında bitirir. Üniversiteden sonra yüksek lisansa başlar. Bu arada asistanlık sınavlarına girer. Birçok üniversitenin asistanlık ve okutmanlığını kazanır. Fakat istihbarat güvenlik soruşturması nedeniyle tayin edilmez. Güvenlik soruşturmalarından ötürü bir türlü kadro alamayan Yalsızuçanlar, yüksek lisansı bırakır, İstanbul'a çalışmaya gider. Yeni Asya Araştırma Merkezinde ve Köprü dergisinde çalışır. Bir yıldan fazla bir süre burada görev yaptıktan sonra 1985 yılının sonlarında Milli Eğitim Bakanlığına geçer ve Sivas'ın Ulaş nahiyesine tayin olur. Ulaş Lisesinde Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yapar. İki yıl Ulaş Lisesinde çalıştıktan sonra Sivas Sabancı Lisesine atanır. Bir yıla yakın da burada çalışır. Yalsızuçanlar, öğretmenlik kariyerine buradan son verip TRT'ye geçer. Sınavla girdiği TRT'de yardımcı yapımcı ve yapımcı olarak yirmi yılı aşkın bir süre görev yapar. 2010 yılında emekli olur. Sivas Ulaş Lisesi'nde görev yaptığı günlerde 'Yakaza' adlı ilk romanını yazar. Taşradaki öğretmenlik anıları ile Denizli'nin Babadağ'ında 1950'li yıllarda yaşanmış gerçek bir olayı birlikte kurgular. Yazarın 'Yakaza' romanı ilk olarak Karakalem Yayınlarınca yayımlanır ve geniş ilgi görür. 'Yakaza', yazarın ilk romanı ve ikinci kitabıdır. Bu eser sonra Akçağ Yayınlarınca da yayımlanır. Yazarın sinemaya olan ve çocukluğuna kadar uzanan ilgisi hep diri kalır. Sonradan, 1990'lı yılların ilk çeyreğinde yazacağı ve yayımlandığında çok ilgi devşiren kitabı 'Rüya Sineması', bu birikime dayanır. Rüya Sineması, yazarın, bize özgü, yerli bir sinema düşüncesinin arayışıdır. Sinemanın rüya ile algısal ve metafiziksel ilişkilerini konu edinir. Yazarın ikinci

öykü kitabı ise, ‘Gerçeği İnciten Papağan’dır ve ilk kitabıyla birlikte tek kitap olarak yine Karakalem Yayınlarınca tekrar yayımlanır. Tekrardan Akçağ Yayınlarınca da neşredilir. Yazarın Sivas’tan, TRT kurumuna yardımcı yapımcı olarak geçişi, ilkin TRT İzmir Bölge Müdürlüğünde gerçekleşmiştir. 1988 yılında İzmir’e tayin olan yazarın İzmir günleri başlar. İzmir anıları ve gözlemleri de yazarın öykü ve romanlarında sıklıkla yer tutar. Sadık Yalsızuçanlar, İzmir’de Bornova semtinde oturur. Çalıştığı kurum binası ise Fuar’dadır.

“Yazar, 1990 yılında İzmir’den Ankara’ya, TRT Genel Müdürlüğüne tayin olur ve halen Ankara’da yaşar. Evli ve (ikisi kız, üçü erkek olmak üzere) beş çocuk babasıdır. 2010 yılında emekli olana değin, TRT’de çeşitli kültür belgeselleri çeker. Çocuk programları, çalışma hayatıyla ilgili yapımlar, festivaller, kültür tarihini konu edinen yapımlara imza atar. Muharrem Sevil’le birlikte ‘Kırkambar’ adında on üç bölümlük bir kültür programı yapar.” (Kidega, 2019). ‘Ozanın Kopuzu Aşığın Sazı’ (Adnan Sait Tabakçı ile birlikte), ‘Kum Saati’, ‘Aşka Dair’, ‘Her Yer Kerbela’, ‘Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed’ belgesellerinden bazılarıdır.” (İKİZ AYNASI, 2011). Öykü, masal, roman, deneme, araştırma türünde onlarca kitap yazar. Çeşitli uluslararası seçkilerde öyküleri yayımlanır. Çeşitli uluslararası ve ulusal sempozyum, panel ve konferanslara katılır. TOBB ETÜ’de üç yıl yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak dersler verir. ÜLKE TV ve KANAL A’da düzenli TV programları yapar ve hâlihazırda yapmaya devam etmektedir.

1.2. Edebi Kişiliği ve Eserleri

“Geniş bir aileye sahip olan yazar, dedesi, babaannesi ve annesinden çok etkilenir. Dedesinin her gece okuduğu İsm-i Azâm’lar, babaannesinin her gece okuduğu öyküler ve annesinin İstanbul Türkçesiyle konuşmaları, yazarın hafızasına kazınır. Öyle ki yazar öykü anlatma ve dili kullanma yeteneğini annesinden aldığını her fırsatta ifade eder.” (İKİZ AYNASI, 2011). Yazarın yaz tatillerinde Radyocu İrfan Usta’nın yanında çalışmasıyla da edebiyata olan ilgisi artar. “Yazarın edebiyatla hemhâl olduğu asıl dönem ortaokul üçüncü sınıf dönemidir. Bu dönemde Hatay’ın Dört Yol İlçesi’nde yaşayan yazar Türkçe öğretmeni Levent Gültekin’den çok etkilenir. Öğretmenin önerdiği bütün kitapları okuyan Yalsızuçanlar, Türk edebiyatının önemli yazarlarını daha o yaşlarda okur.

Yazarın edebiyata olan sevgisi okuduğu kitaplarla katlanarak artar. Ortaokul yıllarında edebiyat sevgisini içinde hissetmeye başlayan Yalsızuçanlar, lise yıllarında bu sevgisi giderek artar.” (Biyografya, 2019).

Yazarın tüm bu okumlar karşısında seçeceği meslekte küçük yaşlarda belli olur ve 1979 yılında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanır. Yalsızuçanlar artık bir edebiyatçıdır. Üniversite yılları yazarın üslup ve bakış açısını geliştiren yıllardır. Bu süreçte Batı ve İslam edebiyatının önde gelen isimlerin kitaplarını okuyan yazar, yapmış olduğu bütün okumaları içselleştirir. Türk edebiyatının önemli isimlerinden, Batı ve İslam edebiyatının önde gelen isimlerinin her birinden bir parça alıp kendi içinde yoğurup ve içselleştiren Yalsızuçanlar, kendine has üslûbuyla öyküler yazmaya başlar.

Yazın hayatına öyküyle başlayan yazar roman, masal, deneme, araştırma ve söyleşi türlerinde olmak üzere basılmış yüz on altı kitabı bulunmaktadır.

“İlk öykü kitabı Şehirleri Süsleyen Yolcu 1986 yılında Birlik yayınlardan çıkan yazarın Şehirleri Süsleyen Yolcu, Gerçeği İnciten Papağan, Sırlı Tuğlalar, Garip, Ayan Beyan, Güzeran, Hiç, Çoğul ve Karmaşık, Halvet Der Encümen, Harfler Kitabı, İsimler ve Kuş Uykusu...” KHE(2019) başta olmak üzere yirmi altı öykü kitabı vardır.

Sadık Yalsızuçanlar’ın Yakaza, Kerem ile Aslı, Gezgin, Cam ve Elmas, Anka, Dem, Hayyam, Vefa Apartmanı, Şey, Birdenbire, Diyamendi, Yok Bişey olmak üzere toplam on iki romanı bulunur. Yazarın, ilk romanı Yakaza, birlikte yürüyen, iç içe geçmiş iki olay örgüsü üzerine kurulur. Romandaki ilk olay örgüsü 1950’li yıllarda Denizli’nin Babadağ ilçesinde yaşanmış olayları, diğeri yazarın kendi yaşantılarından oluşur ve büyük oranda üniversite yıllarındaki Ankara yaşamı ile kısa süreli İstanbul ve ağırlıklı olarak da Ulaş günlerini ele alır.

Romanların bazılarında modern yaşamın sorunlarına yer verse de yazarın daha ziyade ünlü mutasavvıfların hayatını anlatan biyografik romanlar yazdığı görülür. Fakat bunlar alışıldık biyografik romanlar değildir. “Ünlü mutasavvıfların hayatlarının anlatıldığı bu romanlar, çeşitli dünya dillerine çevrilir ve İngiltere, Fransa, Almanya, Bosna, Bulgaristan, Mısır gibi birçok ülkede yayımlanır.” (Kalemagency, 2019).

Yazar derlemeler de yapar. Şark klasiklerinden on ikisini (Dede Korkut, Bostan, Gülistan, Kelile ve Dimne, Mem u Zin, Baharistan, Siyasetname vs. gibi) yayına hazırlar. On kitaplık bilgelik öyküleri dizisi derler ve metinleri yeniden kaleme alır.

Edebi uğraşlarının yanında Yalsızuçanlar, sinema ve televizyonun doğasına ilişkin kimi eleştirel teorik kitaplar da kaleme alır. Bunlar arasında yayımlandığında hayli ilgi toplayan Rüya Sineması, Televizyon ve Kutsal, Tarafsızlık Masalı ve Düşkırığı anılabılır. Rüya Sineması kitabıyla yazar, sinema ile rüya arasındaki olgusal ve metafiziksel ilişkileri konu edinir.

Sadık Yalsızuçanlar ortaya koyduğu eserlerle (son dönem) Türk edebiyatının başarılı temsilcilerinden biridir.

Eserleri

Öyküleri

Yazarın “Şehirleri Süsleyen Yolcu”, “Gerçeği İnciten Papağan”, “Kuş Uykusu”, “Bir Yolcunun Halleri”, “40 Gözaltı Öyküsü”, “Ayan Beyan”, “Garip”, “Sırlı Tuğlalar”, “Hiç”, “Küf”, “Huruf,” “Deli Tomarı” adlı öykü kitapları vardır.

Romanları

Yazarın “Yakaza”, “Gezgin”, “Cam ve Elmas”, “Hayyam”, “Anka”, “Dem”, “Vefa Apartmanı”, “Birdenbire”, “Diyamandı” isimli romanları vardır.

Deneme ve Araştırma Kitapları

Yazarın deneme ve araştırma kitapları: “Rüya Sineması”, “Korku Ve Ümit Ve Aşk”, “Geçen Gün Ömürdendir”, “Tarafsızlık Masalı”, “Düşkırığı”, “Televizyon ve Kutsal”, “Unsuru’l-Belağat’a İlişkin Notlar”, “Sessizlik Diyarı”, “Aşka Dair Yalanlar”, “Bilgelik Kulesi”, “Dünya Durulmaz”, “Muhsin Başkan / Şu Dağlarda Kar Olsaydım” , “Hayat Müzikle Devam Eder”,

“Kürtlerin Ateşle İmtihanı”

Masalları

Yazarın “Mavi Kanatlı Bir Kuş”, “Düş Bahçesi”, “Armağan Kulesi”,
“Anne Kalbe Gizlenir”

“Kerem İle Aslı” adlı isimli masal kitapları vardır.

2. CÜMLE

Söz dizimi, bir dildeki cümle kurma ilke ve kuralları ile cümlelerin esnekliğini inceleyen dil bilimi dalıdır. “Bir dilde kelimeleri bir grup veya cümle oluşturacak biçimde biraraya gelmelerinin kurallarını, bu grupların cümle ve söz içindeki görevlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sıralanışlarını ve cümle yapılarını inceleyen dil bilgisi bölümüne söz dizimi (cümle bilgisi, sentaks) denir.” (Aktan, 2009: 1).

Dilin yargı bildiren en küçük birimine cümle denir. Cümlenin tanımı ile ilgili yapılan tanımların birbirine benzer tanımlar olduğu dikkat çeker. Ergin (2005: 398) cümleyi “bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubu” olarak tanımlamaktadır. Banguoğlu (2015: 522) ise, “kendi kendine yeten bir yargı” olarak tanımlar.

“Bir fikri, bir duygu ve düşüncüyü, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı halinde anlatan kelime grubu. Cümlenin varlığı için asgari şart bir çekimli fiil veya ek-fiilden oluşan yüklemidir” (Korkmaz 2007: 54).

Delice (2017: 150) cümleyi, “bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde oluş veya kılış bildiren çekimli bir fiille sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle kullanılan kelimeler dizisine cümle denir.” şeklinde açıklar. Ediskun (2017: 323) “cümle, içinde ya bir tek bağımsız yargı, ya da yeteri kadar yan yargıyla bir tek temel yargı bulunan kelime dizisidir.” demektedir. Hengirmen (2016: 322) cümleyi, “duygu ve düşüncelerimizi anlatan ve içinde yargı bulunan sözcük dizisine cümle denir.” diye tanımlamaktadır.

Hatipoğlu (1982: 99), “bir yargı bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir eyleme veya çekimli bir eylemle birlikte kullanılan sözcükler dizisi” diye tanımlamaktadır. Topaloğlu (1989: 48) cümleyi, “bir hüküm, bir düşünce, bir duygu vb. ifade etmek üzere çekimli bir fiille veya sonuna cevher fiili getirilen bir isimle kullanılan kelimeler dizisi” diye tanımlar. Koç (1996: 515) ise “aralarında birtakım ilişkiler bulunan, bazı kurallara göre bir araya gelen ve belli bir anlamı olan sözcük dizimi” olarak tanımlamıştır.

“Bir yargı taşıyan; bir düşünceyi, bir duyguyu, bir isteği dile getiren çekimli bir eyleme ya da çekimli bir eylemle veya ekeylem almış ad soylu bir sözcükle düzenlenen anlamlı en geniş bir dil birliğine tümce denir.” (Kükey, 1975: 261).

Karahan (2017: 9) “Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.” der.

“Cümle, dilin en küçük anlatım birimidir. Duygular düşünceler, olaylar ve durumlar, cümle veya cümlelerden meydana gelen dil birlikleri ile karşılanır.”

a. Cümle, kip ve şahıs eklerini alarak çekimlenen kelime ve kelime grupları ile kurulur. “Cümlenin kurulabilmesi için yargı bildiren çekimli bir fiil veya isim yeterlidir. Bu cümlelerin anlamları, metin içinde önceki ve sonraki cümlelerin yardımıyla tamamlanmaktadır.” (Karahan, 2017: 10).

En küçük cümle çekimlenmiş tek kelimelik fiil, isim veya isim soylu kelimedir. İncelenen hikâyelerde 63 tek kelimedenden oluşan cümle geçmektedir.

“Görüyorum.” (G/244)

“Utaniyorsun.”(G/250)

“Uyandım.”(AB/339)

“Kalktı.” (H/35)

Yukarıdaki örnekler kip ve şahıs eklerini alıp çekimlenerek tek kelimedenden oluşan fiil cümleleridir. Yazarın incelenen hikâyelerinde 26 adet tek kelimedenden oluşan fiil cümlesi geçmektedir.

“Yoktu.” (G/245)

“Karşımdasın.” (G/249)

“Çırılçıplaktı.” (AB/337)

“Topraktan mıydı?”(AB/339)

“Zillettim.”(AB/340)

Örnekleri ise ek fiil yardımıyla oluşmuş tek kelimelik isim cümleleridir. İncelenen hikâyelerde 37 adet tek kelimededen oluşan isim cümleleri tespit edilmiştir. Böyle tek kelimededen oluşan cümleler ya tek başlarına bir anlam bildirirler ya da bu cümlelerin anlamları önce ve sonra gelen cümlelerle tamamlanır.

b. Bir soruya cevap niteliğindeki ‘evet,’ ‘hayır’ kelimeleri yargı yüklenmiş cümlelerdir.

“Gerçekten mi? Evet.”(G/249)

“Bir yerde kalmamız mı gerekiyordu? Hayır.”(H/33)

İçiçe. Hayır hayır.” (H/33)

“Değil.” (H/33).

“Peki.” (H/33)

c. “Cümlede yargı bildiren öge, yüklemidir. Cümle, yüklem üzerine kurulur. Bu öge, ihtiyaca göre başka ögelerle desteklenir.” (Karahan, 2017: 10). Türkçede bir sözcüğün yargı bildirmesi için fiiller kip ve şahıs eklerini, isimler ise ek fiili alması gerekir.

Sönerdi.

Gelecek yaza kadar /sönerdi.

“Yazlık pınar sinemasının ışıkları /gelecek yaza kadar /sönerdi.”

“Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde/ yazlık pınar sinemasının ışıkları /gelecek yaza kadar /sönerdi.” (P S/25)

Uzletmeyiz.

İkimiz /uzletmeyiz.

“Güneşin camlardan yerdeki kilimlere düştüğü alemde /ikimiz/ uzletmeyiz.”

“Şimdi bu odada, /güneşin camlardan yerdeki kilimlere düştüğü alemde /ikimiz /uzletteyiz.” (G/250)

d. “Bir metin içinde geçen bazı cümlelerle karşılıklı konuşmalarda kullanılan soru ve cevap cümleleri, bazen sadece yüklemden meydana gelebilir. Böyle bir cümlenin anlamı, yanındaki veya yakınındaki bir cümle ile tamamlanır.” (Karahana, 2017: 11).

“Kapıyı açmak için anahtarı aradım.

Bulamadım.”(G/245)

e. Cümlenin yüklem dışındaki ögeleri yüklem anlamını tamamlar. “Geçişli fiil cümleleri, bütün ögeleri alabilir.” (Karahana, 2017: 11).

“Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde(z)/ yazlık pınar sinemasının ışıkları(ö)/ gelecek yazı kadar (z)/sönerdi(y).” (P S/25)

“Pınar Sinemasının devasa levhası,(ö)/ vilayet meydanından yukarı çıkarken(z)/ görünürdü(y).” (PS/32)

“Horoz çiçeğinin taç yapraklarını(n)/ burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza(yt) yapıştırır(y).” (PS/41)

“Babaannemin sık sık tekrarladığı bu söze(yt)/ babam(ö)/ fena halde(z)/ inanırdı(y).” (PS/43)

“Pınar Sinemasının zemini ve girişi(ö)/ sulanırdı (y)/öğleden sonra(z)” (PS/49).

“Bu sözcüklerde(yt)/ insan ruhuna duyulan hayranlık,(ö)/ şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde (z)/insana (yt)/son derece normal(z)/ geliyor(y).” (A V/137)

“Kaymakam ve beraberindekiler(ö)/ kahveye geldiklerinde(z) kaygılandılar(y).” (AV/141)

“Anahtarı(n)/ birkaç saat önce(z)/ kabanımın sol iç cebine (yt)koymuştum(y).” (G/245)

“Gözümdeki perdelerin kalkmasıyla (z)/seni (n)/gördüm(y).” (AB/ 337)

“Kimse(ö) /benim acılarımı ve anılarımı (n)/bilmiyordu(y).” (AB/ 340)

“Ölümün acısının nereden doğduğunu (n)/bilmiyor(y).” (Gü/416)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu(ö)/ içeriye (yt)doldu(y).” (H/9)

“Annesinden(yt) /babası gibi(z)/ korkmuyordu(y)/ ama(cdu)/ özgürlüğünü mü yalnızlığını mı bir şeyini tehdit ettiğini düşünerek (z)/ürküyordu(y)/ ondan(yt).” (H/28)

f. Özne cümlelerin temel ikinci ögesidir. “Öznenin varlığı, tek kelimelik bir cümlede dahi yüklem taşıdığı şahıs ifadesinden anlaşılabilir.” (Karahan, 2017: 11).

“**Hattat**,(ö)/ elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin zerafeti olduğunu fark edince(z)/ başladı(y)/ yazmaya(yt).” (H/19)

“**Makinist Yusuf amca**yla birlikte/ demirciler çarşısına paralel uzunca bir sokakta sıralanmış olan giysi dükkanlarından geçerek/ **Kirkor amca**ya/ giderlerdi.”(P S/ 41)

Aşağıdaki örnek cümlelerdeki yüklem edilgen çatı özelliğinde oldukları için özne yoktur.

“**Sami Kasap**’ın gür sesinden ‘**Kevengin Yollarında**’ dinlenmeye başlandı.” (P S/36)

“**Hacı ağbinin önerisi üzerine limonata işine de girildi** sinema önünde.” (PS/49)

g. “Nesne, geçişli fiil cümlelerinde bulunur ve bu cümlelerin zorunlu ögesi veya ögelerinden biridir.” (Karahan, 2017: 12). İsim cümleleri ve geçişsiz fiil cümleleri nesne almazlar.

“**Şeyh Ali Rıza Efendiye**(yt)/ **intisaplıydı**(y).”(PS/26)

“**Babam** (ö)/**hem taşıcı hem yontucu hem de yapıcı idi**(y).” (PS/27)

“Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk(ö)/ **vardı** (y).”(PS/30

“Evimizin en sadık müdavimi (ö)/**Şorrikli Yaşar idi**(y)”(P S/30)

“Babamın saçları(ö)/ **gür, koyu kestane ve daima briyantınlıydı**(y).”
(PS/40)

Yukarıda yüklemi çekimli isim olan cümlelerde nesne yoktur.

“Dünyaya ölmek için değil olmak için (z)/**geldiniz**(y).” (P S/25)

“Süsleme(ö)/ daha çok (z)/ibadet yapıları, çeşmeler, türbeler ve eşraf konaklarında(yt)/ **yapılırdı**(y).”(PS/27)

“Paramız,(ö)/ batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi veya daha kıymetli halde (z)/**kalabilmiştir**(y).” (P S/35)

“Kozanoğlu filminde,(yt)/ Yılmaz Güney’in getirdiği yağ ile bala parmak çalıp, ağzını şapırdatarak yerken(z)/ **yutkunuyordum**(y).” (PS/46)

“Ne hüznün ne acı olan daha önce hiç tatmadığım bir rüzgâr(ö)/ **esiyordu**(y).”(AB/335)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu(ö)/içeriye(yt)/**doldu**(y).”(H/9)

“Özel ve resmi bankalar(ö)/ batmıyordu(y).” (H/21)

Bu cümlelerin yüklemi geçişsiz fiil olduğundan nesne almazlar.

ğ. “Yer tamlayıcısı ve zarf cümlede yüklem niteliğine göre, zorunlu veya yardımcı öge olarak yer alır.” (Karahana, 2017: 12).

“Acı soğuşun ilk belirtileri görüldüğünde(z)/ yazlık pınar sinemasının ışıkları(ö)/ gelecek yazı kadar (z)/**sönerdi**(y).” (PS/25)

“Çarmuzu mahallesindeki yeni evimize,(yt)/ annem ve teyzemlerin bahçede büyük, bakır leğenlerde çamaşır yıkadığı vakitte(z)/ **gelirdi**(y).”(PS/31)

“Şarbaylık memurları ve ahali (ö)/alışveriş esnasında şüphelendikleri taktirde (z)/cüzdanı sorup yoklamaya(yt)/ **salahiyettardır**lar(y).” (PS/40)

“Lekeler(ö) bazen(z)/ Göksel Arsoy’un alnına, (yt)/ bazen(z)/ Vahi Öz’ün burnuna, (yt)/ bazen(z)/ Belgin Doruk’un kulağına (yt)/**binerdi**(y).” (PS/44)

“Kaymakam ve beraberindekiler(ö)/ kahveye geldiklerinde(z)/ **kaygılandılar**(y).”(AV/141)

“Anahtarı(n)/ birkaç saat önce(z)/ kabanımın sol iç cebine (yt)**koymuştum**(y).” (G/245)

“Annesinden(yt) /babası gibi(z)/ korkmuyordu(y)/ ama(cdu) özgürlüğünü mü yalnızlığı mı bir şeyini tehdit ettiğini düşünerek (z)/**ürküyordu**(y)/ ondan(yt).” (H/28)

h. “Ögelerin dizilişindeki genel eğilim şöyledir: Yüklem, cümlenin sonunda bulunur. Belirtisiz nesne ve bazı zarflar, yüklem yanıda yer alır. Diğer ögelerin yeri değişkendir. Genellikle vurgulanmak istenen öge, yüklem yanıda bulunur. Bu genel eğilime rağmen, değişkenlik, cümlenin bütün ögelerini kapsayabilir. Aynı kelimelerle kurulmuş birden çok cümledeki anlam farkı, ögelerin söz dizimindeki yerlerinden anlaşılmaktadır.” (Karahan, 2017: 12). Vurgulanmak istenen öge yükleme yaklaştırılır. Bu serbestlik Türkçenin anlatım gücünü artıran bir özelliktir.

“O günden sonra babam köye **bir daha** gitmemiş.”(PS/26)

“Saydam bir gülüşe **toprağa** sınıyor.” (Gü./416).

Türkçenin anlatım imkânını genişleten önemli bir özellik de ögelerin dizilişindeki bu hareketlilik ve esnekliktir.

“Anneme göre en çok **onu** severmiş.”(PS/26)

“Gelibolu’nda, iskele meydanına, halkın müşterek gayretleriyle **güzel bir İsmet Paşa heykeli** dikilmiş idi.”(PS/36)

“Muhallebi kıvamında bir un tatlısı olan kuymağı babam **acayip bir iştahla** yerdı.” (PS/43)

“Sabit kalemle her sayfasına kargacık burgacık yazıyla **bir dörtlük** yazılmıştı.” (PS/52)

“Birbuçuk yıl boyunca her gün benden bir haber bekleyerek sabahladığını söylerken **evin kapısına** gelmiştik.” (G/245)

“Seninle aramda **büyük bir engel** vardı.” (AB/338)

Zaman zaman bu genel kuraldan ayrı olarak yüklem sonuna olmadığı cümlelere de rastlamak mümkündür.

“Şişman, yapılı, çizgili lacivert takım elbiseli, güneş gözlüklü bir adam **indi araçtan.**” (AV/141)

“Kaymakam kuşkulu ve küçümser bakışlarla **baktı** Poseidon’a.” (AV/141)

“Ben senden bir kelime, tek bir ses **bekledim** aylarca.” (G/246)

“Kesintisiz bir tecelli **var** yüzünde.” (G/249)

2.1. Cümlenin Öğeleri

Cümle bir yüklemden oluştuğu gibi yüklem ile yüklem anlamını tamamlayan zorunlu ve yardımcı öğeler de bulunabilir. Karahan “Ögelerin sayısı ve yeri yüklem olan kelimenin soy ve çatı bakımından niteliğine ve ihtiyaca göre değişir.” (Karahan, 2017: 11) demektedir.

2.1.1. Yüklem

Yüklem, cümlede yargıyı üzerinde taşıyan isim, isim soylu veya fiil olan kelime ve kelime grubudur. “Yüklem, kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem, cümlenin ana ögesidir. Diğer öğeler, yüklem anlamını çeşitli bakımlardan tamamlamak üzere cümlede yer alır.” (Karahan, 2017: 11).

Özellikleri:

a. Yüklem eksiz veya kip ve şahıs eki alarak çekimlenmiş isim veya fiilden oluşur.

“Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar **sönerdi.**” (PS/25)

“Hele ela göz üstündeki kaşıa dayanamadığı, bu yüzden annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla **bitirilemezdi.**” (PS/26)

“Ondaki güzelliği çıkarmak için uğraşırsan, o, kimseye göstermediği güzelliklerini sana **gösterir.**” (PS/27)

“Yontulan taşların büyüklüğüne, damarlarına ve biçimine göre, köşetaşı mı ara taş mı olacağı, duvara yerleştirilmeden önce işlenmesi, derken tam bir sabır imtihanı **başlardı.**” (PS/27)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, filmi gözetleme takasından **seyrederdim.**” (PS/48)

“Naylon Emine'nin Adanadaki çırçır işletmecisi ağbisi gelerek kadını zorla **götürmüş.**” (PS/50)

“Hera’, dedi ‘ekmek tanrılarının sonuncusu Kyros'tan her sene Atina'da yetişen buğdayın beşte birini tanrıların çocuklarına **dağıtmasını istemişti.**” (AV/138)

“Muhtar aracın siyah pilakalı olduğunu farkedince ceketini ilikleyerek **koştı.**” (AV/141)

“Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken **göremiyordum.**” (G/246)

“O gün, senin gideceğin günün akşamı, beni bırakıp gittiğin o karşılaşmada bir gün kendini bana gösterebilmen için beni terkettiğini **bilmiyordum.**” (AB/334)

“Sözcüğün anlam dünyasına doğru girdikçe onun tümüyle topraklaştığını **gördüm.**” (AB/340)

“Seni alıp dünyanın bir hardal tanesi gibi küçüldüğü yere **çıkartıyor.**” (Gü./417)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu içeriye **doldu.**” (H/9)

“Hattat, elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin zerafeti olduğunu fark edince **başladı** yazmaya.” (H/19)

Bu örnek cümlelerdeki yüklem kılış, oluş ve durum bildirir.

“Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli ziyaretçisi **vardı** evimizin.” (PS/30)

Sen olmayınca ben **denizsiz kıyı gibiyim.** (333)

Seninle her gün **buluştüğümüz yerdeydik.** (333)

Ayna **ben miydim?** (335)

“Hattat’ın talik biçimleriyle dışa vurmak istediği, **çizgilerin orantı ve uyumudur.**” (H/15)

Bu örnek cümlelerdeki yüklem isim ve isim soylu kelime veya kelime guruplarıdır.

b. “Yüklem, genellikle cümlenin sonunda bulunur. Ancak bir anlamı öne çıkarma, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi vb. sebepler, diğer öğelerin olduğu gibi yüklem de yerini değiştirebilmektedir.” (Karahana, 2017: 14).

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz.” sözcükleri **dökülürdü** ağzından.” (PS/25)

“Bitkisel veya geometrik şekiller bazen de tasvirler **kazırdı** Hasan amca.”(PS/27)

“Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli ziyaretçisi **vardı** evimizin.” (PS/30)

“En çok Zeki Müren’nin okuduğu ‘Seninle Bir Sonbahar Mevsimiydi Tanıştık’ şakısını **çalardı** on dakika arada.”(PS/32)

“Şişman, yapılı, çizgili lacivert takım elbiseli, güneş gözlüklü bir adam **indi** araçtan.” (AV/141)

“Çay, kahve, Muhtar’ın eşinin ihtiyar heyetinin azalarının hanımlarıyla birlikte kotardıği kömbe **taşındı** ofise.” (AV/141)

“**Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi** için.” (G/245)

“Ben senden bir kelime, tek bir ses **bekledim** aylarca.” (G/246)

“Senden başka bir sırrım **yok** benim.”(AB/333)

“Bu sözcüğün zihnimdeki çağrışımlarını çıkarıp **koydum** avucuma.” (AB/339)

“Ekonomidensorumludevletbakanının her konuşmasında mutlaka **gösteriyordu** kendisini.” (H/17)

“En çok vav’larını **severdi** onun.” (H/19)

Yazarın incelenen hikâyelerinde yüklem sonda olmadığı 372 adet örnek cümlesi tespit edilmiştir. Yükleme sonda olmayan cümlelerin yüklemi sonda olan cümlelere oranı ise %17’dir. Yalsızuçanlar’ın hikâyelerinde devrik cümlelere bu oranda yer vermesi, anlatımını konuşma diline yakınlaştırdığı söylenebilir.

c. “Bir cümlede birden fazla özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf bulunabilir. Ancak yüklem tektir. Bir söz dizisi içindeki yüklem sayısı, cümle sayısını gösterir.” (Karahan, 2017: 15). Bu cümleler bağımlı veya bağımsız sıralı cümlelerdir.

“Oradan kalıp kalıp dev kayalar **çıkarılır**, eşiğindeki düzlükte, yontucu kalfalar günlerce **çalışır**, **küçültür** ve **düzeltilirdi**.” (PS/27) (4 cümle)

“Başındaki ucu fitilli koyu yeşil kapağını geriye **iter**, alnındaki teri **siler**, yeleşiminin sağ cebindeki tütün tabakasını **çıkarır**.” (PS/28) (3 cümle)

“Elindeki avucundakini **paylaşır**, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe **koşar**, çocukla çocuk, deliyle deli **olurdu**.” (PS/29) (3 cümle)

“Açık oturan kadınlar o geçtiğinde ayağa **kalkar**, kareli çarşaflarını, yazmalarını **düzeltilir**.” (PS/30) (2 cümle)

“Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dulu Naylon Emine’ye **âşık olmuş**, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına hissiyatını sonunda **açabilmişti**.” (PS/32) (2 cümle)

“Babamın seçimlerde, evimizin parti ofisi gibi kullanılmasına izin verişine annem içten içe **kızır**, **belli etmemeye çalışır**, ‘Hıh!’ diye **söylenirdi**.” (PS/34) (3 cümle)

“Perdede bir düşün resimleri titreşmeye başladığında, sanki uykunun rem düzeyine **dalar** ve **rüya görmeye başladık**.” (PS/44) (2 cümle)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına **çıklar**, filmi gözetleme takasından **seyrederdim**.” (PS/48) (2 cümle)

“Yenge merak etmeyin Abdo abi iyi, doktor Ökkeş’in muayenehanesinde **demeye kalmadı annem çılgığı bastı**.” (PS/52) (2 cümle)

“İki senede bi defa **herg ettik**, en fazla bire üç bire dört mahsul **alabiliyoruz!**” (AV/136) (2 cümle)

“Baktıkça **görüyorum** ki, içindeki derinliğe doğru **kayboluyor, gizleniyorsun.**” (G/244) (3 cümle)

“**Tecelli cilvedir, biliyorsun, cilve gerdek gecesini gelinin duvağını açmasıdır.**” (G/249) (3 cümle)

“Böyle **yap** evet, bana hep peki **de, bak** iç ve dış bir olunca, alemin manası **beliriyor.**” (G/250) (4 cümle)

“Pişmanlık duyduğum için hem **seviniyor** hem **üzülüyordum.**” (AB/337) (2 cümle)

“Sessizliği **dinliyor** tik tak tik tak tik tak tak takvime **bakıyor** sesin resme dönüşünü **görüyor.**” (Gü./416) (3 cümle)

“Sallanmaya **başladı**, her ismi iki kez **okudu**, sonra üç dört beş... kez **tekrar etti**, ettikçe ettiği ismin harflerinin çözüldüğünü **hissetti.**” (H/11) (4 cümle)

“Hem ucuz giysi ve kitap bulabildiği bir pazar **kuruluyordu**, hem de çınaraltında taze çay içip insanları **seyredebiliyordu.**” (H/15) (2 cümle)

“Bir zamanlar kamışın her türlü süsünü tutmuş olan parmakları nasır bağlamışken bir dostu **çıkagelmış** ve Halim efendiden fethine ilişkin bir kitaba yine fethine dair hadisi yazmasını **rica etmişti.**” (H/25) (2 cümle)

“Ayırtedici nokta olduğunu fark edeceği **karar kılınmış** her saniye çizgilerin büyüdüğü dünyası.” (H/39) (2 cümle)

Bu söz dizimleri birden fazla cümleden oluşmuştur. Çünkü söz dizimlerinde kip ve şahıs eklerini alıp yüklem olan birden fazla kelime ve kelime grubu mevcuttur.

ç. Yüklemin türü cümle çeşidini belirlediği gibi cümlenin diğer öğelerini de belirler. İsim cümlelerinde ve geçişsiz fiil cümleleri nesne almaz.

“**Babam (ö)/hem taşıcı hem yontucu hem de yapıcı idi(y).**” (PS/27)
“**Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk(ö)/vardı(y).**” (PS/30)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı(ö)/ **vardı** (y)/yemekte(yt).” (PS/50)

“Şarbaylık memurları ve ahali (ö)/alışveriş esnasında şüphelendikleri takdirde (z)/cüzdanı sorup yoklamaya(yt)/**salâhiyettardırlar**(y).”(PS/40)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları(ö)/ **var**(y).”(AB/339)

“Kişibaşınadüşenmilligilir gibi yakınları dışında kendilerine benzemeyen ve hiçbir dilde karşılığını göremedikleri başka harf yığınlarına(yt)/ da yoksulların kulakları(ö)/ artık (z)/**aşınaydı**(y).”(H/17)

“Çünkü kufî (ö)/bazen (z)/**nesih**, (y)/ bazen (z)/**sülüs ve nesih**(y)/ bazen(z)/ de **satrançlıydı**(y).”(H/18)

“Satın alınacak veya zayıflayacak güç(ö)/ **yoktu**(y).” (H/21)

Bu örnek cümlelerin yüklemi isim olduğu için bu cümleler nesne almaz.

“Süsleme(ö)/ daha çok (z)/ibadet yapıları, çeşmeler, türbeler ve eşraf konaklarında(yt)/ **yapılırdı**(y).” (PS/27)

“Sabit kalemle(z) her sayfasına(yt) kargacık burgacık yazıyla(z) bir dörtlük(ö) **yazılmıştı**(y).” (PS/52)

Edilgen fillerin yüklem olduğu cümlelerde nesne olmaz.

“Çarmuzu mahallesindeki yeni evimize,(yt)/ annem ve teyzemlerin bahçede büyük, bakır leğenlerde çamaşır yıkadığı vakitte(z)/ **gelirdi**(y).”(PS/31)

“Paramız,(ö)/ batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi veya daha kıymetli halde (z)/ **kalabilmiştir**(y).” (PS/35)

“Kozanoğlu filminde,(yt)/ Yılmaz Güney’in getirdiği yağ ile bala parmak çalıp, (z)/ağzını şapırdatarak yerken(z)/ **yutkunuyordum** (y).”(PS/46)

“Keto, Teş, Sosyete Recep, Suset ve diğerleri(ö)/ başında (yt)/**ağlıyorlardı**(y).” (PS/52)

“Bu sözcüklerde(yt)/ insan ruhuna duyulan hayranlık,(ö)/ şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde(z)/ insana(yt)/ son derece normal(z) /**geliyor**(y).”(AV/137)

“Kaymakam ve beraberindekiler(ö)/ kahveye geldiklerinde(z)/ **kaygılandılar**(y).” (AV/141)

“Ne hüüzün ne acı olan daha önce hiç tatmadığım bir rüzgâr(ö)/ **esiyordu**(y).” (AB/335)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu(ö)/ içeriye (yt)/**doldu**(y).”(H/9)

“Hesaba(yt) ne zamanları ne mecalleri (ö)/**kalıyordu** (y)/yoksulların(ö).”(H/18).

Yüklemi geçişsiz fiillerden oluşan cümleler nesne almaz.

d. “Bazı cümlelerde yüklem, kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Böyle cümlelerin anlamı bağlamdan anlaşılır ve cümle, dinleyenin, okuyanın muhayyilesinde tamamlanır.” (Karahan, 2017: 15). Bu tür cümlelere eksiltili cümle denmektedir.

“Garip bir mekanda duruyorsun.

Sessiz, öylece, saatlerce.”(Duruyorsun) (244).

“Sakin. Sessiz.” (Sakin duruyorsun. Sessiz duruyorsun.)(245)

“Gözlerin içindeki o büyük boşluğun kapısı.”(Gözlerin içindeki o büyük boşluğun kapısı yavaş yavaş açılıyor, içeri alıyordun.)(245)

“Tahmin ediyordum, dedin.” (246)

“— Neyi?” (Neyi tahmin ediyorsun?)

“Ama sana ağaçlardan söz etmiştim.

Evet.” (Evet söz etmiştim.) (246)

“ *Bunları sen mi diktin?* ”

Evet.”(Evet bunları ben diktim.)(247)

“*İlginç olmalı.*”

Evet.”(Evet ilginç.) (247)

“*Bir yerde kalmamız mı gerekiyordu? Hayır.*” (Hayır, kalmamız gerekmiyor.)(338)

“*Ben?*” (Sana aidim.)(339)

“*Altta bir şey. Aşağıda. Aşağılara doğru.*” (Bir iniş.)(339)

“*Bir uyku.*”(Düş gibi geçiyor.)(417)

Bu örnekler daha çok karşılıklı konuşmalarda geçen yüklemsiz kesik cümledir. “Böyle cümlelerde yüklem önceki cümleden anlaşılabilir.” (Karahan, 2017: 17).

İncelenen hikâyelerde 48 adet örnek eksilteli cümle tespit edilmiştir. Bu da incelenen cümlelerde %2’lik bir orana denk gelmektedir. Yazarın eksilteli cümle kullanımıyla incelenen hikâyelerde konuşma dilinden yararlandığı söylenebilir.

Eksilteli cümlelerde kip ve şahıs eklerini alarak yargı bildiren kelime ve kelime grubu yer almaz.

e. “Art arda sıralanmış bazı cümlelerde yüklem veya yüklemün bir parçası ortak olabilir.” (Karahan, 2017: 17).

“*Eснаftan birkaç kişi, Dirijan ve Parçikanlı komşularımızdan Türkçeyi çok az bilen köylülerden bazıları, itiraz etmeye(başladılar), karşı eleştiriler mırıldanmaya başladılar.*”(PS/35)

“*Elindeki avucundakini paylaşır, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe koşar, çocukla çocuk(olurdu), deliyle deli olurdu.*”(PS/29)

“*Babam hem taşıcı(idi) hem yontucu (idi) hem de yapıcı idi.*”(PS/27)

“Paramız, batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi (**kalabilmiştir**) veya daha kıymetli halde **kalabilmiştir.**”(PS/35)

“Bilhassa ramazanda fırıncılar ve sadece küncülü pide yapan pidecilerin önünde uzun kuyruklar(**olurdu**), içerde sevecen bir telaş(**olurdu**), çevresinde enfes kokular **olurdu.**” (PS/44)

“Annemin neftalinli çeyizlerinin arasına(**dolardı**), içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine **dolardı.**”(G/248)

“Orada ne kendimi (**görebiliyordum**) ne seni (**görebiliyordum**) ne düşlerimi(**görebiliyordum**) ne de boşluğu **görebiliyordum.** (AB/336)

“Köy minibüsünün önce homurtusu(**geldi**) ardından kendisi **geldi.**”(AV/139)

“Zamansallığı aşmak üzere hokkaya(**dalıyor**), nun harfine **dalıyor.**” (H/12)

“Bu delikanlıların böyle şallap şullap girip çıkmalarına, oturup kalkmalarına, (**müsaade etmeyiniz**) öyle yırtık pırtık giyinmelerine, (**müsaade etmeyiniz**) hocalarına hürmetsiz edepsiz cevap vermelerine asla **müsaade etmeyiniz.**”(H/13)

“Sofrada yine ya patates (**oluyordu**)veya sıvı yağla karıştırılmış tuzlu çökelek(**oluyordu**) ve bayat ekmek **oluyordu.**” (H/18)

f. “İsim veya fiil cinsinden kelime grupları yüklem olabilir.” (Karahan, 2017: 17).

“Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken **kendinden geçerdi.**”(PS/26)
(yüklem: bileşik fiil)

“Kesin olan bir başka şey, **çalışırken kendisini daha çok gösteren asabiliği idi.**” (PS/26) (yüklem: sıfat tamlaması) “Babam **hem taşçı hem yontucu hem de yapıcı idi.**” (PS/27) (yüklem: bağlama grubu)

“*Şark sinemasından itibaren işlettiği bütün sinemalarda, yetim, evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz pek çok kişiye **babalık ederdi.***” (PS/29) (yüklem: bileşik fiil)

“*Elleri iri, toparlak, sesi ile boyu mütenakız, sevecen bir adamdı.*” (PS/30) (yüklem: sıfat tamlaması)

“*Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşlarını döken kadına hissiyatını sonunda **açabilmişti.***” (PS/32) (yüklem: bileşik fiil)

“*Naylon Emine, **balık etinde, simsiyah saçlı, simsiyah gözlü, eşini yıllar önce yitirmiş, çoluğu çocuğu olmayan, süse, giyim-kuşama, sürmeye- allığa düşkün bir kadındı.***” (PS/32) (yüklem: sıfat tamlaması)

“*Nebioğlu'nun başkanlık seçimlerinde ilk durağı **Çarmuzu Mahallesi**ndeki evimizdi.*” (PS/33) (yüklem: sıfat tamlaması)

“*Biz, bu memleketin ticari ve sinai hayatına ihlasla **hizmet ettik.***” (PS/34) (yüklem: bileşik fiil)

“*İzmirli tüccarların Demokrat Parti'ye yüz bin lira başışta bulunduğu **rivayet olunmaktadır.***” (PS/37) (yüklem: bileşik fiil)

“*Babamın saçları **gür, koyu kestane ve daima briyantınlıydı.***” (PS/40) (yüklem: bağlama grubu)

“***Zetina ve singerin yetkili bayisiydi.***” (PS/41) (yüklem: isim tamlaması)

“*Bir düş makinası olan sinema, yirmisine kadar Varto'dan çıkmayan babamın hayatında nasıl olup da **tutkuya dönüşebilmişti?***” (PS/44) (yüklem: bileşik fiil)

“*Düşlerdeki gibi birkaç saat içinde bir ömre sığan hikâyeler **seyrederdik.***” (PS/47) (yüklem: bileşik fiil)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, filmi gözetleme takasından **seyrederdim.**”(PS/48) (yüklem: bileşik fiil)

“Naylon Eminenin kollarındaki kremsiyelerin çoğaldığından, süsünün takısının arttığından, Yusuf amcamın ortalıkta görünmediği zamanlar onun da kaybolduğundan **söz ediyor.**” (PS/ 49) (yüklem: bileşik fiil)

“Fakat başı dumanlı Olympus **üçümüzün ortak malıdır.**”(AV/135) (yüklem: isim tamlaması)

“**Gurbetin bir resmisin sen.**”(G/244) (yüklem: isim tamlaması)

“**Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için.**” (G/245) (yüklem: edat grubu)

“Hareketsiz, durgunsun ve bu haldeyken bütün alem yıkılsa **dönüp bakmıyor gibisin.**” (G/245) (yüklem: edat grubu)

“Tecelli cilvedir biliyorsun, cilve gerdek gecesini **gelinin duvağını açmasıdır.**” (G/249) (yüklem: isim tamlaması)

“Düşlerin en güzelini, su değirmeni düşünüyü **seyrediyoruz.**” (G/250) (yüklem: bileşik fiil)

“Sen olmayınca ben **denizsiz kıyı gibiyim.**” (AB/333) (yüklem: edat grubu)

“Vurunca aynadaki görüntüye bakar gibi sana **bakabiliyorum.**” (AB/334) (yüklem: bileşik fiil)

“Aklımı böylesi anlarda bir akrep bir yılan gibi **hissedyordum.**” (AB/335) (yüklem: bileşik fiil)

“Ben benimden uzaklaşarak, aynada kendimi görmeyerek seni tekrar görmeye çalıştıkça, **boşuna bir çaba içerisinde olduğumun ayırımında değildim.**”(AB/338) (yüklem: edat grubu)

“Hattat’ın talik biçimleriyle dışa vurmak istediği, **çizgilerin orantı ve uyumudur.**”(H/15) (yüklem: isim tamlaması)

“Efendim musikide olduğu gibi talik hattında da çizgiler, **güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.**” (H/15) (yüklem: isim tamlaması)

“Oradan şarkıcı ve mankenlerin haberlerini **dinleyebiliyorlardı.**” (H/16) (yüklem: bileşik fiil)

“Borsa tahtası **ne kapalı ne açıldı.**” (H/21) (yüklem: bağlama grubu)

“Sesi **ne çirkin ne çatalıydı.**” (H/30) (yüklem: bağlama grubu)

Bu cümlelerde yüklem en az iki kelimedenden oluştuğu için kelime grubudur.

Yüklem genellikle fiil kaynaklı sözcüklerdir. Hikâyelerde geçen yüklemlerden 1520 adedi fiildir. Bu fiil olan yüklemlerin isimlere oranı %69’dur. Fiil olan yüklemlerin de 337 adedi bileşik fiil grubundan meydana gelmiştir.

Hikâyelerde farklı yapılarıdaki bileşik fiillere ait bolca örnek bulunmaktadır. Bunlardan en çok bulunan, bir isim ile yardımcı fiilden kurulan bileşik fiillerdir. Diğer bileşik fiillerle de yazar bir anlatım zenginliği yakalamıştır.

Cümlede isimler de ek fiille yargı yüklenirler. Yalsızuçanlar’ın incelenen hikâyelerinde isim ve isim soylu kelime olan 681 yüklem vardır. Yüklemi isim ve isim soylu kelime olan cümlelerin yüklemi fiil olan cümlelere oranı ise %31’dir. İsim cümlelerinin yüklemleri çoğunlukla “var” ve “yok” sözcüklerinden meydana gelmiştir.

Yüklemi isim olan cümleler genellikle “özne” ve “yüklem” olmak üzere iki ögelidir. “Yer tamlayıcısı” ve daha az olmakla birlikte “zarf”ın bulunduğu yüklemi isim olan cümleler de tespit edilmiştir.

2.1.2. Özne

Özne cümlenin bir diğer temel ögesidir. “Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır.” (Karahana, 2017: 18).

Özellikleri:

a. Leylâ Karahan'a (2017: 18) göre iki çeşit özne vardır. "Bir, yüklemi isim olan cümlelerde, edilgen fiili cümlelerde ve yüklemi oluş bildiren fiil cümlelerinde 'olan'ı, diğer cümlelerde 'yapan'ı karşılayan özne" şeklinde açıklamaktadır.

"Acı soğuşun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi." (PS/25) (özne: olan)

"Yontulan taşların büyüklüğüne, damarlarına ve biçimine göre, köşetaşı mı ara taş mı olacağı, duvara yerleştirilmeden önce işlenmesi, derken tam bir sabır imtihanı başlardı." (PS/27) (özne: olan)

"Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı." (PS/30) (özne: olan)

"Babam ise daha çok Muazzez Türüng'ün söylediği propaganda şarkılarının pikaba yerleştirilmesiyle, afiş ve posterlerle ilgilenirdi."(PS/34) (özne: yapan)

"Malatyamızın müşterek menfaat ve mesuliyetlerini müdrik olarak siyasi bir tercih yapmanın lüzumu aşıkardı." (PS/36) (özne: olan)

"Sahibinin sesi'nden Hasan Özçivi'nin Hasta Düştüm Gurbet Elde adlı mayası her gün aynı heyecanla dinlenirdi."(PS/39) (özne: olan)

"Tabela babamın istediği gibi olmamıştı ama Pınarbaşı'yla ilgili resim yapılmıştı." (PS/47) (özne: olan)

"(O) Naylor Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, (Ben) filmi gözetleme takasından seyredirdim."(PS/48) (özne: yapan)

"(O) Annemden kadınların dilinde gezen dedikodular kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti"(PS/49) (özne: yapan)

“Babamın, yatak odasının eşiğinde anneme söylediği çınları kulağımda.”(PS/49) (özne: olan)

“Fakat başı dumanlı Olympus üçümüzün ortak malıdır.”(AV/135) (özne: olan)

“(Ben) Buna Giotto’nun kendi özel üslubu demek isterim.”(AV/136) (özne: yapan)

“(Onlar) Dünyanın tüm parasını önümüze yığsalar olmaz, demişler.”(AV/139) (özne: yapan)

“Bunlar bir gün tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir.” (G/248) (özne: olan)

“(Sen) Tecelli cilvedir biliyorsun, (özne: yapan) cilve gerdek gecesi gelinin duvağını açmasıdır.”(G/249) (özne: olan)

“Bunu anlamak da senin beni bırakıp gittiğin o akşamüstünü unutmak gibi kolay değil.”(AB/334) (özne: olan)

“(Sen) Seninle kalbinin arasına benden başka kim girebilir?’ dedin.” (AB/338) (özne: yapan)

“(Sen) Kalbine sığmayan kalbinin sığmadığı bir genişlik buluyorsun.” (Gü/417) (özne: yapan)

“Evi balkonsuz, bitişik düzen eski Fatih kâgirlerinden birinin üçüncü katında, bir oda bir salon ve içinde iki kişinin güçlkle durabildiği kilerden ibaretti.”(H/9) (özne: olan)

“Hattat’ın talik biçimleriyle dışa vurmak istediği, çizgilerin orantı ve uyumudur.” (H/15) (özne: olan)

“(Onlar) Oradan şarkıcı ve mankenlerin haberlerini dinleyebiliyorlardı.” (H/16) (özne: yapan)

“Hattat, elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin zarafeti olduğunu fark edince başladı yazmaya.” (H/19) (özne: yapan)

b. Özne, yükleme herhangi bir çekim eki almadan bağlanır.

“Kesin olan bir başka şey, çalışırken kendisini daha çok gösteren asabiliği idi.”(PS/26)

“Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı.” (PS/30)

“Pınar Sinemasının devasa levhası, vilayet meydanından yukarı çıkarken görünürdü.” (PS/32)

“Malatyamızın müşterek menfaat ve mesuliyetlerini müdrik olarak siyasi bir tercih yapmanın lüzumu aşikâr.”(PS/36)

“Pınar Sinemasının zemini ve girişi sulanırdı öğleden sonra.”(PS/49)

“Köy minibüsünün önce homurtusu ardından kendisi geldi.”(AV/139)

“Bunlar bir gün tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir.”(G/248)

“Bu sözcüğün anlamını bilenler vardı.”(AB/340)

c. Bir cümlede yüklem anlamını birden fazla özne tamamlayabilir.

“Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı.”(PS/30)

“Muayene müddetini geçiren veya cüzdan almayanlar cezalanırlar.” (PS/40)

“Şarbaylık memurları ve ahali alışveriş esnasında şüphelendikleri takdirde cüzdanı sorup yoklamaya salâhiyettardırlar.”(PS/40)

“Bu sıra dedem ve babam evden çıkmış olurdu.”(PS/42)

“Pınar Sinemasının zemini ve girişi sulanırdı öğleden sonra.”(PS/49)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı vardı yemekte.” (PS/50)

“Günler bu minval üzerine geçip giderken ve kuşlar gibi uçarken Yusuf amcanın doluya koyduğu olmadığı, boşa koyduğu olmadığı görülüyordu.”
(PS/50)

“Keto, Teş, Sosyete Recep, Suset ve diğerleri başında ağlıyorlardı.”
(PS/52)

“Kaymakam ve beraberindekiler kahveye geldiklerinde kaygılandılar.”(AV/141)

“Babamın bağırtıları, şiddeti ve öfkesi düşerdi ortalığa.”(G/248)

“Halin değişiyor, o sükunet ve edebin değişmiyor.”(G/249)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları var.”(AB/339)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu içeriye doldu.”(H/9)

“Bütün harfler ve kelimeler noktadan ibarettir.”(H/44)

ç. “Bazı cümlelerde öznelerden biri, diğerlerinin açıklayıcısıdır.”
(Karahana,2017: 19).

“Saçlarını çoğu zaman büyük halamın kocası, Berber Ahmet ağbi alaburus keserdi.” (PS/31)

d. “Özne, bazı cümlelerde, bir kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Cümlenin öznesi, yüklem taşıdığı şahıs ekinden anlaşılır. Şahıs ekinin işaret ettiği zamir, cümlenin öznesidir.”(Karahana, 2017: 20). “Türkçede, Hint-Avrupa dillerindeki durumun tersine, kişi zamiri kullanımı farklıdır. Bu zamirlerin işlevlerinin genel olarak, kişi gösteren eklerle yerine getirildiği görülür. Bu tutum, dilde daha kıvrak bir anlatıma yol açar.” (Aksan, 2007: 99).

“(Onlar) Babamın yaptıklarını dedeme duyurmazlardı.”(PS/29)

“(O) Teşrifatçı Selahattin amcanın yarasına dokunduğu için kadehi dibo yapar.”(PS/39)

“(Biz) Davulcu Hasan amcanın sahurunu beklediği Selçuk hanındaki çay ocağında yakın olurduk.”(PS/41)

“(O) Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, (Ben) filmi gözetleme takasından seyredirdim.”(PS/48)

“(O) Annemden kadınların dilinde gezen dedikodular kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti.”(PS/49)

“(Ben) Seni her an farklı bir gözle görüyorum.”(AV/149)

“(Ben) Suretin ve gerçeğin bir değil görüyorum.”(AV/150)

“(Ben) Anahtarı birkaç saat önce kabanımın sol iç cebine koymuştum.”(G/245)

“(O) Annemin neftalinli çeyizlerinin arasına, içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.”(G/248)

“(Sen) Tecelli cilvedir biliyorsun, cilve gerdek gecesi gelinin duvağını açmasıdır.”(G/249)

“(Ben) Seni bilmek seni görmektir diye inandığım için çekiyorum bu acıyı.”(AB/333)

“(Ben) Zehirliyordu çünkü seni bundan böyle sadece düşlerimde görebileceğimi sanıyordum.” (AB/335)

“(Ben) Böyle olacağını sana doğru yeniden yöneldiğim bir sabah gözlerimle gördüm.” (AB/337)

“(Ben) Sözcüğün anlam dünyasına doğru girdikçe onun tümüyle topraklaştığını gördüm.” (AB/340)

“(O) Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.”(Gü./416)

“(Onlar) Oradan şarkıcı ve mankenlerin haberlerini dinleyebiliyorlardı.”(H/16)

“(O) Nun elif’in yatarak iki ucundan yükselmesiyle belirmişti.”(H/20)

“Bu beni büyüledi (**Sen**) biliyor musun?”(G/245) (neyi)

“(**Sen**) Benimle aranda bir şey bırakma” dedin.” (AB/338)

“(**Ben**) Düşten uyanmış gibi gözlerimi oğuştururdum.”(PS/48)

Leylâ Karahan bu tür cümleler için ‘gizli özne’ tabirini kullanmaz. Sebebi de cümlede kelime olarak yer almasalar da şahıs eklerinden öznenin belli olmasıdır.

Şahıs eklerinden anlaşılan özne olan kelimelerin cümlede yer almamasını Üstünova (2005: 86) “Dilin emekten, zamandan tasarruf etmek istemesi ve estetik değerlere olan düşkünlüğü, yani tekrarları sevmemesi buna yol açmaktadır.” sözleriyle açıklar. Ayrıca yazarın incelenen hikâyelerinde eklerden anlaşılan öznelerin cümlelerde kullanılmaması konuşma dilindeki ekonomiklik ilkesinden de kaynaklandığı söylenebilir.

Özneye vurgu yapmak istenildiğinde şahıs zamirlerine cümlede yer verilir.

“**Ben** de onunla bakar, bir şey göremezdim.”(PS/48)

“**Sen** ne kadar safsın.”(AV/146)

“Onlar dünyanın tüm parasını önümüze yığsalar olmaz, demişler.”(AV/139)

“Gurbetin bir resmisin **sen**.”(G/244)

“Oysa **sen** bana bir kıyı olduğunu bildirmek için denizini çekmiştin.”
(AB/334)

“**Ben** olmadan sana yaklaşabilir miyim?”(AB/338)

“**Ben** de onunla bakar, bir şey göremezdim.”(PS/48)

“Oysa **sen** bana bir kıyı olduğunu bildirmek için denizini çekmiştin.”
(AB/334)

“Ben kıyı değildim topraktım.” (AB/340)

*“Herkes adımla çağırıyordu beni ama **ben** sadece o sözcüğü duyuyordum.” (AB/341)*

“Onlar daima dal, zal veya re gibi eğik, boynu büküktüler.”(H/16)

Yalsızuçanlar’ın incelenen hikâyelerinde öznenin şahıs ekleriyle gösterildiği 62 cümlesi mevcuttur. Pınar Sineması hikâyesinde ‘o’ öznesinin kullanımı öne çıkarken, Ayan Beyan hikâyesinde ‘ben’ öznesini daha çok kullanmıştır. Bunun hikâyelerde anlatımın yapıldığı şahıs ağzından kaynaklandığı söylenebilir.

e. “Gereklilik kipinin teklik 3. şahsının bazı kullanışlarında ve aynı işlevdeki –mak lazım / gerek kalıplı cümlelerde de özne bulunmaz.” (Karahana, 2017: 21).

*“Amerikan yardımının nelere mal olacağını, dağa taşta yol diye yatırılan onca servetin ileride başımıza hangi işler açacağını görmek için basiretli **olmak gerek.**”(PS/36)*

“Onu Zirai Donatım Müdürüne sormak lazım.”(AV/138)

“Yüklemi birleşik fiil olan bazı cümlelerde özne, yüklem içinde yer alır, özneli yüklem, yüklem ve öznenin anlamca kaynaşmasından, deyimleşmesinden meydana gelmiştir.” (Karahana, 2017: 21).

*“Yorgun ve **heyheylere tepesinde olurdu.**”(PS/29)*

*“**Kör atın kör alıcısı olurmuş.**”(PS/29)*

*“Buluşacağı zamanlar **iki dirhem bir çekirdek oluyordu.**”(PS/49)*

*“Yüzündeki zoraki gülümsemeye karşın **içi kan ağlıyordu.**”(PS/50)*

*“Göreceği zaman **kalbi küt küt atmaz.**”(PS/27)*

f. “Hitap unsurları, yükleme bağlanmadıkları için özne değil cümle dışı ögedir. Bu ögenin anlam bakımından her zaman özne ile örtüşmesi şart değildir.” (Karahan, 2017: 21).

“Efendi(cdu) **biz** sürdük de ne oldu?”(AV/136) (özne: biz)

“Efendi(cdu) şimdi bu tarım kredi borçlarının faizlerini düşüreceğiz.”(AV/138) (özne: biz)

“Efendim(cdu) musikide olduğu gibi talik hattında da **çizgiler**, güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.”(H/15) (özne: çizgiler)

g. Sıralı, bağlı ve bağımlı cümlelerde özne ortak olabilir.

“**Babam** hem taşıcı(idi) hem yontucu (idi) hem de yapıcı idi.”(PS/27)

“(O) Elindeki avucundakini paylaşır, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe koşar, çocukla çocuk deliyle deli olurdu.”(PS/29)

“(O) Başındaki ucu fitilli koyu yeşil kapağını geriye iter, alnındaki teri siler, yeleşinin sağ cebindeki tütün tabakasını çıkarır.”(PS/28)

“(O) Açık oturan kadınlar o geçtiğinde ayağa kalkar, kareli çarşaflarını, yazmalarını düzeltir.”(PS/30)

“(O) Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dulu Naylon Emine’ye aşık olmuş, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına hissiyatını sonunda açabilmişti.”(PS/32)

“Babamın seçimlerde, evimizin parti ofisi gibi kullanılmasına izin verişine **annem** içten içe kızar, belli etmemeye çalışır, ‘Hıh!’ diye söylenirdi.”(PS/34)

“**Alırıza bey**, yenilenen çayını karıştırarak bir yudum aldı ve devam etti.”(PS/37)

“(Ben) Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, filmi gözetleme takasından seyredirdim.”(PS/48)

“(Biz) İki senede bi defa herg ettik, en fazla bire üç bire dört mahsul alabiliyoruz!”(AV/136)

“(O) Sigara çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

“(Ben) Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor hem üzülüyordum.”(AB/337)

“(O) Sessizliği dinliyor tik tak tik tak tik tak tak takvime bakıyor sesin resme dönüşünü görüyor.” (Gü/416)

“(O) Be ile ce’nin arasına zarif bir vav çizdi, kef’le bitirdi.”(H/15)

“**Babaannem** böylesi durumlarda, annemi teselli eder, babama kargışlar yağdırırdı.”(H/28)

Bu birden fazla cümleden oluşan söz dizimlerinde yüklem aynı öznenin ekini aldığından özne tektir.

ğ. İsim ve isim soylu sözcüklerden oluşan kelime grupları özne olabilir.

“**Kesin olan bir başka şey**, çalışırken kendisini daha çok gösteren asabılığı idi.”(PS/26). (özne: sıfat tamlaması)

“Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli **ziyaretçisi vardı evimizin**.”(PS/30). (özne: isim tamlaması)

“**Şorrikli Yaşar**, kediler gibi, sevildiğini hissettiğinde yanından ayrılmazdı insanın.”(PS/31) (özne: birleşik isim)

“**Pınar Sinemasının devasa levhası**, vilayet meydanından yukarı çıkarken görünürdü.”(PS/32) (özne: isim tamlaması)

“**Şarbaylık memurları ve ahali** alışveriş esnasında şüphelendikleri takdirde cüzdanı sorup yoklamaya salâhiyettardılar.” (PS/40) (özne: bağlama grubu)

“*Hâkim, üçüncü ayın onsekizine gün atmış’ dedi İshak bey.*”(AV140)
(özne: unvan grubu)

“*Bu sözcüğün anlamını bilenler vardı.*”(AB/340) (özne: sıfat fiil grubu)

“*Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu içeriye doldu.*”(H/9) (özne: bağlama grubu)

“*Hattat’ın talik biçimleriyle dışa vurmak istediği, çizgilerin orantı ve uyumudur.*”(H/15) (özne: isim tamlaması)

“*Özel ve resmi bankalar batmıyordu.*”(H/21) (özne: bağlama grubu)

En az iki kelimededen oluşan bu özneler belirtildiği gibi birer kelime grubudur.

h. Cümle tahlillerinde yükleme sorulan kim, ne sorularına alınan cevap cümlelerin öznesidir.

“*(Biz) Davulcu Hasan amcanın sahurunu beklediği Selçuk hanındaki çay ocağında yakın olurduk.*”(PS/41) (kim)

“*(O) Annemden kadınların dilinde gezen dedikodular kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti*”(PS/49) (kim)

“*Pınar Sinemasının zemini ve girişi sulanırdı öğleden sonra.*”(PS/49)
(ne)

“*Fakat başı dumanlı Olympus üçümüzün ortak malıdır.*”(AV/135) (ne)

“*Onlar dünyanın tüm parasını önümüze yığsalar olmaz, demişler.*”(AV/139)(kim)

“*Köylüler sıraya uymaksızın, ‘Hoşgeldiniz’, ‘Şeref verdiniz’ dediler.*”(AV/141) (kim)

“*Gurbetin bir resmisin sen.*”(G/244) (kim)

“*(Ben) Gözümdeki perdelerin kalkmasıyla seni gördüm.*”(AB/337) (kim)

“(Sen) Benimle aranda bir şey bırakma” dedin.” (AB/338) (ne)

“Baktıkça, **toprağın zerrelerinin kapıları açılıyordu**”(AB/339) (ne)

1. “Cümlede özne ile yüklem arasında her zaman teklik-çokluk bakımından paralellik aranmaz. Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ve çoğul olabilir.” (Karahan, 2017: 23).

“Türkiye Türkçesinde teklik-çokluk bakımından özne-yüklem ilişkisi de kendine özgü bir nitelik taşır; genellikle, yüklem teklik olmasına yönelik bir eğilim belirir. Öznenin cansız varlık olması durumunda yüklem, teklik durumundaki bir eylem görünümündedir. (Aksan, 2007: 89)

“**Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı.**” (PS/30)

“**Muayene müddetini geçiren veya cüzdan almayanlar cezalanırlar.**” (PS/40)

“**Şarbaylık memurları ve ahali alışveriş esnasında şüphelendikleri taktirde cüzdanı sorup yoklamaya salahiyyettedirler**”. (PS/40)

“**Bu sıra dedem ve babam evden çıkmış olurdu.**” (PS/42)

“**Bu sözcüğün anlamını bilenler vardı ama onlar da sadece kendileriyle meşguldü.**” (AB/340)

“**Herkes adımla çağırıyordu beni ama ben sadece o sözcüğü duyuyordum.**” (AB/341)

“**Onlar daima dal, zal veya re gibi eğik, boynu büküktüler.**”(H/16)

“Öznesi çokluk ekli bitki veya hayvan ismi olan cümlede, yüklem genellikle teklik, bazen de çokluk olur.” (Karahan, 2017: 23).

“**Limonata ve çaylar içilir.**” (PS/42)

“**Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabancı badem ve kayısı ağaçları var.**”(AB/339)

“Özne olan cansız çokluk cansız isimleri genellikle teklik bazen de çokluk yükleme bağlanır.” (Karahan, 2017: 23).

“Acı soğuşun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.”(PS/25)

“Hele ela göz üstündeki kaşa dayanamadığı, bu yüzden **annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla bitirilemezdi.**”(PS/26)

“**Hasan amcanın saçı sakalı bembeyazdı**”(PS/26)

“**Baktıkça, toprağın zerrelere kapıları açılıyordu.**”(AB/339)

“**Özel ve resmi bankalar batmıyordu.**”(H/21)

“**Bütün harfler ve kelimeler noktadan ibarettir.**”(H/44)

İnsan dışındaki varlıklar özne olduklarında çoğul olsalar bile yüklem tekil olmalıdır.

“**Harfler birleştiklerinde değişiyorlardı.**”(H/46)

Örneğinde görüldüğü gibi incelenen hikâyelerde yukarıdaki kuralın uygulanmadığı örnek cümleler de tespit edilmiştir.

i. “Özne ile yüklem arasında şahıs bakımından bir uygunluk bulunur. Öznesi değişik şahıslardan oluşmuş bir cümlede öznenin yüklemle uyumlu olması gerekir” (Karahan, 2017: 24).

“**Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı.**” (PS/30)

“**Muayene müddetini geçiren veya cüzdani almayanlar cezalanırlar.**” (PS/40)

“**Şarbaylık memurları ve ahali alışveriş esnasında şüphelendikleri takdirde cüzdani sorup yoklamaya salâhiyettardırlar.**” (PS/40)

“**Bu sıra dedem ve babam evden çıkmış olurdu.**”(PS/42)

“Keto, Teş, Sosyete Recep, Suset ve diğerleri başında ağlıyorlardı.”
(PS/52)

Kaymakam ve beraberindekiler kahveye geldiklerinde kaygılandılar(AV/141)

“Babamın bağırtıları, şiddeti ve öfkesi düşerdi ortalığa.”(G/248)

“Harfler var olurken kendisi ve kağıt yok oluyor.” (H/13)

“Bütün harfler ve kelimeler noktadan ibarettir”.(H/44)

Anlatımın doğru ve eksiksiz olması cümlenin özne yüklem bakımından uyumlu olmasını gerektirir.

Yazarın incelenen hikâyelerinde öznenin kelime grubu olduğu cümlelerde genellikle bağlama grubuyla kurulan öznelerin daha çok kullanıldığı söylenebilir.

2.1.3. Nesne

“Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir. Nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur.” (Karahana, 2017: 25). Geçişli fiillerde nesne zorunlu ögedir.

Özellikleri:

a. “Nesne, fiile eksiz veya yükleme hâli eki ile bağlanır.” (Karahana, 2017: 25).

“Dedemin Demokratlara olan sevgisi ve ezanı yeniden Arapça okuttuğu için Menderes’e olan hayranlığına tahammül edemez lakin yanında ağzını açamazdı.”(PS/33)

“Hükümet olduklarında sanki başka mesele yokmuş gibi ilk icraattan olarak ezan meselesini ele alanların partisinden bir belediye, sözde bir encümen kararı ile bu vefa heykelini yıkmış, yetmezmiş gibi oracıkta kin ve nefretini kusmuştur.”(PS/36)

“Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, hükümetin tertiplemediği bir kongrede daha açık bir tarzda formüle ettiler.”(PS/37)

“Horoz çiçeğinin taç yapraklarını burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır”(PS/41)

“Teyzemin öğrettiği tekerlemeyi, tabaklara dağıtılmış kuymağı burnumuzu batırır gibi koklarken söyledik.”(PS/43)

“Perdede gölgeler oynasır, gözlerimiz salonun karanlığına alışana değin gazozlarımızı yudumlardık.”(PS/44)

“Hera, dedi ‘ekmek tanrılarının sonuncusu Kyros’tan her sene Atina’da yetişen buğdayın beşte birini tanruların çocuklarına dağıtmasını istemişti.”(AV/138)

“Anahtarını birkaç saat önce kabanımın sol iç cebine koymuştum.”(G/245)

“O gün, senin gideceğin günün akşamı, beni bırakıp gittiğin o karşılaşmada bir gün kendini bana gösterebilmen için beni terkettiğini bilmiyordum.”(AB/334)

“Oysa sen bana bir kıyı olduğunu bildirmek için denizini çekmiştin.”(AB/334)

“Sözcüğün anlam dünyasına doğru girdikçe onun tümüyle topraklaştığını gördüm.”(AB/340)

“Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.”(Gü/416)

“Dün kurulan semt pazarının artıklarını topluyordu.”(H/9)

“Yokluğun varlığın öteki yüzü olduğunu düşünürdü.”(H/11)

“Hattat buluşmasının sekizinci yılında insanları artık harf gibi görüyordu.”(H/15)

“Oradan şarkıcı ve mankenlerin haberlerini dinleyebiliyorlardı”(H/16)

“En çok **mutfak ve yemek programlarını, gur melerin katıldığı programları** izliyor.”(H/16)

Yukarıdaki örnek cümlelerde nesne fiile yükleme hali ile bağlanmıştır.

“Düşlerdeki gibi birkaç saat içinde **bir ömre sığan hikâyeler** seyrederdik.”(PS/47)

“Ben de onunla bakar, **bir şey** göremezdim.”(PS/48)

“Gece gündüz **kanyak ve cigara** içiyor.”(PS/51)

“**Sigara** çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

“Sonra yittiği için geride **büyük bir hüznü** bırakıyordu.” (AB/335)

“Be ile ce’nin arasına **zarif bir vav** çizdi, kef’le bitirdi.”(H/15)

Yukarıda verilen örnek cümlelerde ise nesne fiile eksiz bağlanmıştır.

b. İsmi belirtme hal ekini almayan nesnelere belirtisiz nesnedir, bu tür nesnelere genellikle bir varlığı, bir türü karşılırlar.

“**Bütisel veya geometrik şekiller** bazen de **tasvirler** kazırdı Hasan Amca.”(PS/27)

“**Mavi ve kahverengi, yelekli takım elbise** giyerdi.” (PS/40)

“**Siyah Sahtiyan üzerine deri kesilerek ve sırma işlenerek yapılan, burnu köşeli ve az yukarı kıvrık yemeni** giyerdi.”(PS/40)

“**Kirkor amca, hem yeni hem de kullanılmış giysiler, ayakkabılar, şapkalar, ve radyo, gramofon gibi aletler** satardı.” (PS/41)

“Düşlerdeki gibi birkaç saat içinde **bir ömre sığan hikâyeler** seyrederdik.”(PS/47)

“Ben de onunla bakar, **bir şey** göremezdim.”(PS/48)

“Gece gündüz **kanyak ve cigara** içiyor,”(PS/51)

“**Sigara** çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

“Sonra yittiği için geride **büyük bir hüznün** bırakıyordu.” (AB/335)

“Be ile ce’nin arasına **zarif bir vav** çizdi, kef’le bitirdi.”(H/15)

“**Bunu bir gün elif yazdığında ama gerçekten yazdığında göreceksin evlat demişti.**” (H/37)

“Tadım bozacıydı ama **salep ve hamburger** de yapıyordu.”(H/45)

c. İsmi belirtme hal eki alan nesnelere belirtilen nesnedir, belirli, bilinen bir varlığı karşılar.

“**Horoz çiçeğinin taç yapraklarını** burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır”(PS/41)

“Perdede gölgeler oynar, gözlerimiz salonun karanlığına alışana değin **gazozlarımızı** yudumlardık.”(PS/44)

“Düşten uyanmış gibi **gözlerimi** oğuştururdum.”(PS/48)

“Bir dostluk ve beraberlik bağı yaratmak üzere **Hermes’i** görevlendirdi.”(AV/137)

“Efendi şimdi **bu tarım kredi borçlarının faizlerini** düşüreceğiz.”(AV/138)

“**Anahtarı** birkaç saat önce kabanımın sol iç cebine koymuştum.”(G/245)

“Oysa sen bana bir kıyı olduğunu bildirmek için **denizini** çekmiştin.”(AB/334)

“Kimse **benim acılarımı ve anılarımı** bilmiyordu.”(AB/340)

“Dün **kurulan semt pazarının artıklarını** topluyordu”.(H/9)

“Oradan **şarkıcı ve mankenlerin haberlerini** dinleyebiliyorlardı”(H/16)

“En çok **vav’larını** severdi onun”.(H/19)

ç. “Belirtisiz nesne yüklem yanında yer alır. Belirtisiz nesne ile yüklem arasında daimî bir ilişki vardır. Bu sebeple yüklemle belirtisiz nesne arasında da / de, dahi, bile gibi kuvvetlendirme edatı ve soru eki dışında genellikle başka bir öge giremez.” (Karahan, 2017:26).

“Bazen **bitkisel veya geometrik şekiller** bazen de **tasvirler** kazırdı Hasan Amca”.(PS/27)

“**Mavi ve kahverengi, yelekli takım elbise** giyerdi.”(PS/40)

“Ben de onunla bakar, **bir şey** göremezdim.”(PS/48)

“Gece gündüz **kanyak ve cigara** içiyor,”(PS/51)

“**Sigara** çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

“Sonra yittiği için geride **büyük bir hüzn** bırakıyordu.”(AB./335)

“Tadım bozacıydı ama **salep ve hamburger** de yapıyordu.”(H/45)

d. “Belirtili nesnenin cümle içindeki yeri değişkendir. Yükleme hâli eki, nesneye sadece belirlilik değil aynı zamanda söz dizimi içindeki yeri bakımından bağımsızlık da kazandırır” (Karahan, 2017: 26).

“**Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini**, hükümetin tertiplelediği bir kongrede daha açık bir tarzda formüle ettiler.”(PS/37)

“Perdede gölgeler oynaşır, gözlerimiz salonun karanlığına alışana değin **gazozlarımızı** yudumlardık.”(PS/44)

“Bu **beni** büyüledi biliyor musun?”(G/245)

“Hattat buluşmasının sekizinci yılında **insanları** artık harf gibi görüyordu.” (H/15)

e. “Bir cümlede birden fazla nesne bulunabilir. Ancak bu nesnelere belirtili veya belirtisiz aynı cinsten olmalıdır. Belirtili ve belirtisiz nesnelere aynı cümle içinde yer alamaz.”(Karahan, 2014: 26).

“Kolay kredi temini, yabancı sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, hükümetin tertiplemediği bir kongrede daha açık bir tarzda formüle ettiler.”(PS/37)

“Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.”(AB/340)

“En çok mutfak ve yemek programlarını, gurmelerin katıldığı programları izliyor.”(H/16)

“Kırk yaş amca, hem yeni hem de kullanılmış giysiler, ayakkabılar, şapkalar ve radyo, gramofon gibi aletler satardı.” (PS/41)

“Tadım bozacıydı ama salep ve hamburger de yapıyordu.”(H/45)

f. “Bazı cümlelerde nesnelere biri diğerlerinin açıklayıcısıdır.” (Karahan, 2017: 27).

“Düşlerin en güzelini, su değirmeni düşünüyü seyrediyoruz.”(G/250)

“En çok mutfak ve yemek programlarını, gurmelerin katıldığı programları izliyor.”(H/16)

g. “Art arda sıralanan bazı cümlelerde nesne ortak olabilir.” (Karahan, 2017: 27).

“Sigara çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

ğ. “İsim cinsinden kelime grupları cümlede nesne görevi yapabilir.” (Karahan, 2017: 28).

“Hükümet olduklarında sanki başka mesele yokmuş gibi ilk icraattan olarak ezan meselesini ele alanların partisinden bir belediye, sözde bir encümen kararı ile bu vefa heykelini yıkmış, yetmezmiş gibi oracıkta kin ve nefretini kusmuştur.” (PS/36) (nesne: isim tamlaması) (nesne: bağlama grubu)

“**Mavi ve kahverengi, yelekli takım elbise** giyerdi.” (PS/40) (nesne: sıfat tamlaması)

“**Siyah Sahtiyan üzerine deri kesilerek ve sırma işlenerek yapılan, burnu köşeli ve az yukarı kıvrık yemeni** giyerdi.” (PS/40) (nesne: sıfat tamlaması)

“**Horoz çiçeğinin taç yapraklarını burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır**”(PS/41) (nesne: isim tamlaması)

“**Tadım bozacıydı ama salep ve hamburger de yapıyordu.**”(PS/45) (nesne: bağlama grubu)

“**Düşlerdeki gibi birkaç saat içinde bir ömre sığan hikâyeler** seyrederdik.” (PS/47) (nesne: sıfat tamlaması)

“**Annemden kadınların dilinde gezen dedikoduları kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti.**”(PS/49) (nesne: isim tamlaması)

“**Gece gündüz kanyak ve cigara** içiyor,”(PS/51) (nesne: bağlama grubu)

“**Şoför Cemil usta indi, muavine talimatını verdikten sonra gelip boş bir sandalye** çekti, ‘Selamunaleykum’ diyerek oturdu.” (AV/139) (nesne: sıfat tamlaması)

“**Sonra yittiği için geride büyük bir hüznü bırakıyordu.**” (AB/335) (nesne: sıfat tamlaması)

“**Sözcüğün anlam dünyasına doğru girdikçe onun tümüyle topraklaştığını** gördüm.” (AB/340) (nesne: isim tamlaması)

“**Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.**” (AB/340) (nesne: bağlama grubu) (nesne: isim tamlaması)

“**Ölümün acısının nereden doğduğunu** bilmiyor.” (Gü/416) (nesne: isim tamlaması)

“**Dün kurulan semt pazarının artıklarını topluyordu.**”(H/9) (nesne: isim tamlaması)

Aşağıdaki örneklerde nesne cümle kuruluşundadır.

“**Sadece bir cephe için eskiden bir sene çalıştığını anlatmıştı babam.**” (PS/28) “**Köylüler** sıraya uymaksızın, ‘**Hoşgeldiniz**’, ‘**Şeref verdiniz**’ dediler.” (AV/141)

“**Benimle aranda bir şey bırakma**” dedin.” (AB/338)

“**Bunu bir gün elif yazdığında ama gerçekten yazdığında göreceksin evlat demişti.**” (H/37)

h. “Cümle tahlillerinde yükleme sorulan ne, neyi ve kimi soruları, nesneyi bulmaya yardım eder.” (Karahan, 2017: 28).

“**Horoz çiçeğinin taç yapraklarını** burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır” (PS/41)(neyi)

“**Perdede gölgeler oynar, gözlerimiz salonun karanlığına alışana değin gazozlarımızı yudumlardık.**” (PS/44)(neyi)

“**Düşten uyanmış gibi gözlerimi** oğuştururdum.” (PS/48) (neyi)

“**Şoför Cemil usta indi, muavine talimatını verdikten sonra gelip boş bir sandalye** çektii, ‘**Selamünaleyküm**’ diyerek oturdu.” (AV/139) (ne)

“**Bu beni** büyüledi biliyor musun?” (G/245) (neyi)

“**Anahtarı** birkaç saat önce kabanımın sol iç cebine koymuştum.” (G/245) (neyi)

“**Oysa sen bana bir kıyı olduğunu bildirmek için denizini** çekmiştin.” (AB/334) (neyi)

“**Kimse benim acılarımı ve anılarımı** bilmiyordu.” (AB/340) (neyi)

“**Sonra yittiği için geride büyük bir hüznü** bırakıyordu.” (AB/335) (ne)

“**Be ile ce'nin arasına zarif bir vav** çizdi, kef'le bitirdi.” (H/15) (ne)

Nesne, belirtisiz nesne ve belirtili nesne olarak ikiye ayrılmıştır. İncelenen hikâyelerde en çok belirtili nesnenin kullanıldığı görülür. Nesne cümlede,

bağlama grubu, isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil grubu, tekrar grubu, unvan grubu olarak bulunabilir.

2.1.4. Yer Tamlayıcısı

“Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır. Bu öge, bazı cümlelerin zorunlu, bazılarının da yardımcı ögeleridir.”(Karahana, 2017: 29) Yer tamlayıcısı bir kelime ya da kelime grubu olarak cümlede yer alabilir.

a. “Bu öge, yükleme yönelme (-A), bulunma(-DA), uzaklaşma(-DAN) hâli ekleriyle bağlanan bir kelime veya kelime grubudur. Yer tamlayıcısı mutlaka bu eklerden birini taşımaktadır.” (Karahana, 2017: 29).

“*Farzdan sonra kenepeye oturdu.*” (H/11)

“*Babamın yaptıklarını dedeme duyurmazlardı.*” (PS/29)

“*Eğlence, eğlence isteyen!*’ diye bağırdım, *sıcaktan bunalanlara*, ‘*Buz gibi gazoz, var mı gazoz isteyen*’ diye ünledim.” (PS/46)

“*Söylentiye göre Orduzu’daki korulukta buluşurlarmış.*” (48)

“*Büyük amcası Hasan ustanın yanında, taşta hayat vermenin inceliklerine dalmış.*” (PS/26)

“*Köyde bazen bir ses yankılanırdı: ‘Dere kenarında taş ben olaydım/Ela göz üstünde kaş ben olaydım/Senin gibi güzele eş ben olaydım/Şu mezar üstünde bir taş olaydım/Gelene geçene yoldaş olaydım.*” (PS/26)

“*Babamın taş olmak istediğinden emin değilim*” (PS/26)

“*O günden sonra babam köye bir daha gitmemiş.*” (PS/26)

“*Söylentiye göre, köyden ayrılmasına evli bir kadına duyduğu aşkı neden olmuş.*” (PS/26)

“*Ondaki güzelliği çıkarmak için uğraşırsan, o, kimseye göstermediği güzelliklerini sana gösterir.*” (PS/27)

“Şorrikli Yaşar, kediler gibi sevildiğini hissettiğinde **yanından** ayrılmazdı **insanın.**”(PS/31)

“Dedemin Demokratlara olan sevgisi ve ezanı yeniden Arapça okuttuğu için **Menderes’e olan hayranlığına** tahammül edemez lakin **yanında** ağzını açamazdı.”(PS/33)

“Cumhuriyet gazetesinin manşet haberlerini heceleye heceleye okuyan babama göre **seçimlerde** hile yapılmıştı.” (PS/33)

“Babama göre, Demokratlar gelme de Ezan **Arapçaya** çevrilecekti zaten.”(PS/33)

“**Anneannemin her fırsatta anlattığı seferberlik günlerindeki kutluğa** benzemese de, pek çok mal **çarşıdan** çekilmiş, fiyatlar artmıştı.” (PS/33)

“**Babamın seçimlerde, evimizin parti ofisi gibi kullanılmasına izin verişine** annem içten içe kızar, belli etmemeye çalışır, ‘Hıh!’ diye söylenirdi.”(PS/34)

“**Nebioğlu’nun gittikçe kabaran bir heyecanla bağladığı sözlerine** kuvvetli bir alkış düştü.” (PS/35)

“Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, **hükümetin tertiplemediği bir kongrede** daha açık bir tarzda formüle ettiler.”(PS/37)

“Çevresinde dört beş katlı apartmanlar yükseldiği için, balkonlardan seyiri engelleme işi, **sinemanın kapıcısı Hacı amcaya** düştü.”(PS/38)

“**Balkon gibi çevreye nazır olan bu yere** gündüz tahta sandalyeler çekilir.”(PS/38)

“**Hüseyin Peyda’nın, Söyleyin Anneme Ağlamasın** filminde hüngür hüngür ağlayan kadınlar kadar içim acıdı, belki **onlardan** çok ağladım.”(PS/46)

“**Kartal Tibet’e, arkadan kılıcını çekmiş yaklaşan hain için,** ‘Arkanda arkanda!’ diye bağurdum.”(PS/46)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak **makivist odasına** çıkar, filmi **gözetleme takasından** seyredirdim.”(PS/48)

“Naylon Eminenin kollarındaki kremsiyelerin çoğaldığından, süsünün takısının arttığından, Yusuf amcamın ortalıkta görünmediği zamanlar onun da kaybolduğundan söz ediyor.”(PS/49)

“Annemden kadınların dilinde gezen dedikoduları kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti”(PS/49)

“Bu yüzden Zeus’la **hiçbir konuda** aynı düşünmem.”(AV/135)

“Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının ortaya çıkmasına yol açtı.”(AV/136)

“Poseidon söze girdi; ‘Görüp de ne yapacaksınız diye sordu Artapates **Kyros’a**, yani şimdiye dek Zeus’la Hera’yı geleneksel tanrılar bayramında bir arada gördünüz de ne oldu.”(AV/140)

“**Taros gölünün kıyısında** karşılaşırlar.”(AB/141)

“Yarılmış bir nar gibiyim **karşıdaki bambu koltukta**.”(AV/148)

“Anahtarı birkaç saat önce **kabanımın sol iç cebine** koymuştum”.(G/245)

“Onu sadece hissetmek **bana** acı veriyordu.” (AB/335)

“Sonra yittiği için **geride** büyük bir hüznü bırakıyordu.” (AB/335)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu **içeriye** doldu.”(H/9)

“Evi balkonsuz, bitişik düzen eski Fatih kâgirlerinden birinin üçüncü katında, **bir oda bir salon ve içinde iki kişinin güçlkle durabildiği kilerden** ibaretti.”(H/9)

“Efendim musikide olduğu gibi **talik hattında** da çizgiler, güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.”(H/15)

“Değerli ama ucuz kitap arayan şu kitapkurdu yaşlı adam **fe’ye** benziyordu.”(H/16)

“Diyarbakırlı Hamid’in **tek odalı evine** uğrardı.”(H/19)

b. “Bir cümlede birden fazla aynı veya ayrı cinsten yer tamlayıcısı bulunabilir.” (Karahana, 2017: 29).

“Büyük amcası **Hasan ustanın yanında, taşa hayat vermenin inceliklerine dalmış.**”(PS/26)

“Horoz çiçeğinin taç yapraklarını **burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır.**”(PS/41)

“Naylon Eminenin kollarındaki kremsiyelerin çoğaldığından, süsünün takısının arttığından, Yusuf amcamın ortalıkta görünmediği zamanlar onun da kaybolduğundan söz ediyor.”(PS/49)

c. “Bazı yer tamlayıcıları, kendilerinden önceki yer tamlayıcılarının açıklayıcısıdır.” (Karahana, 2017: 30)

“Annemin neftalinli çeyizlerinin arasına, içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.”(G/248)

ç. “Yönelme ve uzaklaşma hâli ekli yer tamlayıcıları, isim cümlelerinde çok az kullanılır. Bulunma hâli ekli yer tamlayıcıları ise her cümlede bulunabilir.” (Karahana, 2017: 30).

“Babamın taş olmak istediğinden emin değilim”(PS/26)(uzaklaşma)

“Perdenin birkaç yerinde leke vardı”(PS/44) (bulunma)

“Yarılmış bir nar gibiyim karşıdaki bambu koltukta.”(AV/148) (bulunma)

“Annemin neftalinli çeyizlerinin arasına, içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.”(G/248) (yönelme)

“Evi balkonsuz, bitişik düzen eski Fatih kâgirlerinden birinin üçüncü katında, **bir oda bir salon ve içinde iki kişinin güçlkle durabildiği kilerden ibaretti.**”(H/9) (uzaklaşma)

“Efendim musikide olduğu gibi **talik hattında** da çizgiler, güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.”(H/15) (bulunma)

d. “Yönelme, bulunma ve uzaklaşma hâli ekli tarz, zaman ve miktar zarfları yer tamlayıcısı değildir.” (Karahana, 2017: 30).

“**Provasız yazacağından** beyaz kartonları da kaldırmayı gerekiyordu.(H/45) (sebep)

“ **Harfler birleştiklerinde** değişiyorlardı.(H/46) (zaman)

“**Bahrinin tapu devrinde** böyle problem çıkmadı.”(AV/138) (zaman)

“Köy minibüsünün önce homurtusu **ardından** kendisi geldi.”(PS/139) (zaman)

“Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, hükümetin tertiplelediği bir kongrede **daha açık bir tarzda** formüle ettiler.”(PS/37) (tarz)

“**Acı soğğun ilk belirtileri** görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.”(PS/25)(zaman)

“**Sonradan** Kara Mısto 'nun traktörüyle indirirlerdi.”(PS/27) (zaman)

“**Birlikteyken bahsi geçtiğinde** duymamış gibi yapardı.”(PS/49) (zaman)

“Seni gördükten sonra aynam **yeniden** temizlendi.” (AB/337) (miktar)

“**Birazdan** uyumak üzere yatağı dönecekti.” (H/12) (zaman)

“Hatta **buluşmasının sekizinci yılında** insanları artık harf gibi görüyordu.”(H/15) (zaman)

“**Şimdilerde** muhafazakâr belediyelerin kültür işleri dairesinde /üç beş hevesliye/ işte öyle İslamî millî filan vakıf veya derneklerin kırk dokuz yıllığına kiraladığı medreselerde yapıyordu hat kursu.” (H/39)(zaman)

e. İsim ve isim soylu sözcüklerden oluşan kelime grupları yer tamlayıcısı olabilir.

“**Büyük amcası Hasan ustanın yanında, taşa hayat vermenin inceliklerine dalmış.**”(PS/26) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“Söylentiye göre, **köyden ayrılmasına** evli bir kadına duyduğu aşkı neden olmuş.” (PS/26) (yer tamlayıcısı: isim fiil grubu)

“Minareler, sütunlar, kemerler, kubbeler yaparken kendinden geçip sarhoş olduğunu görünce babam, bu iş bir sır, buna bir ömür vermeden olmaz diyerek **yolun yarısında dönmüştü.**”(PS/27) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“Dedemin Demokratlara olan sevgisi ve ezanı yeniden Arapça okuttuğu için **Menderes’e olan hayranlığına** tahammül edemez lakin yanında ağzını açamazdı.”(PS/33) (yer tamlayıcısı: sıfat tamlaması)

“**Babamın seçimlerde, evimizin parti ofisi gibi kullanılmasına izin verişine** annem içten içe kızar, belli etmemeye çalışır, ‘Hıh!’ diye söylenirdi.”(PS/34) (yer tamlayıcısı: isim fiil grubu)

“Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, **hükümetin tertiplelediği bir kongrede** daha açık bir tarzda formüle ettiler.” (PS/37) (yer tamlayıcısı: sıfat tamlaması)

“Çevresinde dört beş katlı apartmanlar yükseldiği için, balkonlardan seyiri engelleme işi, **sinemanın kapıcısı Hacı amcaya düştü.**”(PS/38) (yer tamlayıcısı: unvan grubu)

“Horoz çiçeğinin taç yapraklarını **burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza** yapıştırır”(PS/41) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması) (yer tamlayıcısı: bağlama grubu)

“**Perdenin birkaç yerinde** leke vardı”(PS/44) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“**Kartal Tibet’e**, arkadan kılıcını çekmiş yaklaşan hain için, ‘Arkanda arkanda!’ diye bağırdım.”(PS/46) (yer tamlayıcısı: birleşik isim grubu)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak **makivist odasına** çıkar, filmi **gözetleme takasından** seyredirdim.” (PS/48) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“Bu **incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının ortaya çıkmasına** yol açtı.”(AV/136) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“Yarılmış bir nar gibiyim **karşındaki bambu koltukta**.”(AV/148) (yer tamlayıcısı: sıfat tamlaması)

“Anahtarı birkaç saat önce **kabanımın sol iç cebine** koymuştum.” (G/245) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“Efendim musikide olduğu gibi **talik hattında** da çizgiler, güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.”(H/15) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

“**Diyarbakırlı Hamid’in tek odalı evine** uğrardı.”(H/19) (yer tamlayıcısı: isim tamlaması)

f. “Cümle tahlillerinde yükleme sorulan kime, kimde, kimden, neye, nede, neden, nereye, nerede, nereden soruları bu ögeyi bulmayı kolaylaştırır.” (Karahan, 2017: 31).

“**Alnıma /senden** sesler geçiyor.”(AB/334) (nereye?) (kimden?)

“İşte harfler **asıl yurduna** döndü, **boşluğa** düştü.”(H/23) (nereye?) (nereye?)

“Noktanın sırrını çözen bir hattat gelmedi henüz **dünyaya**.” (H/39) (nereye?)

“Bütün harfler ve kelimeler **noktadan** ibarettir.”(H/44) (neyden)

“Üç harf yokluk denizinin ortasında sandal gibi duruyordu.” (H/46)
(nerede?)

“Salonda kimse yoktu.”(PS/26) (nerede?)

“Şorrikli Yaşar, kediler gibi sevildiğini hissettiğinde yanından ayrılmazdı insanın.”(PS/31) (nereden?)

“Cumhuriyet gazetesinin manşet haberlerini heceleye heceleye okuyan babama göre seçimlerde hile yapılmıştı.” (PS/) (nerede?)

“Kelimedden bir ses duydu.”(H/23)(neyden)

“Şimdilerde muhafazakâr belediyelerin kültür işleri dairesinde /üç beş hevesliye/ işte öyle İslamî millî filan vakıf veya derneklerin kırk dokuz yılığına kiraladığı medreselerde yapılıyordu hat kursu.” (H/39) (nerede?) (kime?)
(nerede?)

“Perdenin birkaç yerinde leke vardı”(PS/44) (nerede?)

“Mandrake Killing’e Karşı filmindeki sevişme resimlerine özellikle ilgi duydu.”(PS/45) (neye?)

“Annemden kadınların dilinde gezen dedikodular kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti” (H/49) (kimden?)

Yer tamlayıcısı çoğunlukla fiil cümlelerinde bulunan ve yüklemi yönelme, bulunma, uzaklaşma bakımından tamamlayan ögedir. İncelenen hikâyelerin isim cümlelerinde ise daha çok bulunma hâli ekli yer tamlayıcıları yer alır. Bu cümlelerin de yüklemi genellikle “var” ve “yok” sözcükleridir.

2.1.5. Zarf

“Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi, zarftır. Zarf, cümlenin genellikle yardımcı ögesidir. Seyrek olarak bazı cümlelerde zorunlu öge olabilir. Cümlede zarf tümleci olan unsurlar ekli ya da eksiz olabilmektedir. Cümlenin diğer unsurları gibi zarf

tümleçleri de tek kelime ya da kelime grubundan oluşabilmektedir.” (Karahana, 2017: 32).

a. “Zarf görevi yapan kelime ve kelime grupları yüklemi zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek tamamlar.” (Karahana, 2017: 32).

“*O an, içimdeki soluğunu görüyorum.*” (AB/334)

“*Defalarca harflerin yerini değiştirdikten sonra z i l l e t biçimine getirdim.*” (AB/339)

“*Okur yazar bir hamakatle kör değilim diyor.*” (Gü/416)

“*Yeniden/ sinsi bir soğukla domuyor.*” (Gü/416)

“*Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.*” (PS/25)

“*Hele ela göz üstündeki kaşı dayanamadığı, bu yüzden annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla bitirilemezdi.*” (PS/26)

“*Minareler, sütunlar, kemerler, kubbeler yaparken kendinden geçip sarhoş olduğunu görünce babam, bu iş bir sır, buna bir ömür vermeden olmaz diyerek yolun yarısında dönmüştü.*” (PS/27)

“*Evlerin kışlık ve yazlık eyvanlı olarak çatılmasına, hayatlı, havuzlu, açık veya kapalı odalardan, kemerlerden oluşmasına rağmen nasıl olup da her seferinde farklı inşa edildiğini anlamak için Hasan amcanın yanında epeyi kalmanın şart olduğunu düşünürdü.*” (PS/27)

“*Deden gürültüye uyanıp da neler olduğunu öğrenince bastonuna davranarak üzerine yürüdü.*” (PS/29)

“*Deliyi everme deli çoğalır demişler’ diyerek kızını alır evine götürür, babam gelesiye bekletirmiş.*” (PS/29)

“*Evin önünden geçerken babamın ağlarına mutlaka takılır, bir kahve birkaç sigara içmeden yoluna devam edemezdi.*” (PS/31)

“Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dulu Nylon Emine’ye aşık olmuş, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına hissiyatını sonunda açabilmişti.”(PS:32)

“Bize bayram için giysiler almaya gittiğimizde, dükkânın önünde duran telisteki kenger sakızından birkaç tane mutlaka verirdi.”(PS/41)

“Çiğnerken çenemizi yoran bu sakızın kökünü, Taştepe’ye toplamaya giderken çok eğlenirdik.”(PS/41)

“Keyfi yerindeyse babam da gelirdi.”(PS/41)

“Sol elinin işaret parmağıyla terini yere akıtırken, derin derin soluklanır.”(PS/41)

“Teyzemin öğrettiği tekerlemeyi, tabaklara dağıtılmış kuymağı burnumuzu batırır gibi koklarken söyledik.”(PS/43)

“Babaannemin sık sık tekrarladığı bu söze babam fena halde inanırdı.”(PS/43)

“Ben hoşgörüsünden cesaretleterek ısrar edince başladı”(PS/43)

“Babam koşarak gelip çıkardı salondan.”(PS/45)

“Film başlayınca tezgâhını kenara bırakarak aynı öyküyü bir kez, bir kez daha izledim.”(PS/46)

“Sakin mizaçlı adam zaman zaman olmadık şeylere kızıp, ‘Alisi deli velisi deli, geçmişine tükürdüğümün hepsi deli’ diyerek ortadan kayboluyordu.”(PS/51)

“Sabit kalemle her sayfasına kargacık burgacık yazıyla bir dörtlük yazılmıştı.”(PS/52)

“Poseidon, sık sık su ve ateş tanrılarının özgür yaratımları olarak tanımlanır.” (AV/137)

*“Bu sözcüklerde insan ruhuna duyulan hayranlık, **şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde insana son derece normal** geliyor.” (AV/137)*

*“Şoför Cemil usta indi, **muavine talimatını verdikten sonra gelip** boş bir sandalye çekti, **‘Selamunaleykum’** diyerek oturdu.” (AV/139)*

*“Kaymakam ve beraberindekiler **kahveye geldiklerinde** kaygılıydılar.”(AV/142)*

“Bir buçuk yıl boyunca her gün benden bir haber bekleyerek sabahladığımı söylerken evin kapısına gelmiştik.”(G/245)

“Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken göremiyordum.”(G/246)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor birer birer.”(G/249)

“Böyle yap evet, bana hep peki de, bak iç ve dış bir olunca, alemin manası beliriyor.” (G/250)

“Sen olmayınca ben denizi olmayan bir kıyı nasıl olursa öyleyim.”(AB/333)

“Seni yitirdiğimi duyunca da çıldırarak gibi oluyorum.”(AB/ 334)

“Seni düşlerimde gördüğüm gecenin sabahı, gün doğmadan uyanyorum.”(AB/334)

“Sonra yavaş yavaş kendi resmim silindi aynada, hiçbir şey görünmez oldu.” (AB/335)

“Ben benimden uzaklaşarak, aynada kendimi görmeyerek seni tekrar görmeye çalıştıkça, boşuna bir çaba içerisinde olduğumun ayırımında değildim.”(AB/338)

“Bakışlarımı bir an olsun ayırmaksızın toprağa baktım.”(AB/339)

“Sözcüğün anlam dünyasına girdikçe onun tümüyle topraklaştığını gördüm.” (AB/340)

b. “İsimler eksiz veya yön, eşitlik, vasıta hâli ve diğer bazı hâl ekleriyle; fiiller de zarf-fiil ekleriyle cümlede zarf görevi yaparlar.” (Karahana, 2017: 33).

“Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.”(PS/25)

“Ayrıldığında iyi bir usta idi.”(PS/27)

“Gözlerini hafifçe kısararak yaptığına uzun uzun bakardı.”(PS/28)

“Paytak paytak yürür”(PS/31)

“Sinema tutkunu adam koşa koşa gelmişti.”(PS/32)

“Nebioğlu, biraz, Ayasofya’da dilenip Sultanahmet’te sadaka verenlerdendi.”(PS/34)

“Keyfi yerindeyse babam da gelirdi.”(PS/41)

“Babaannemin sık sık tekrarladığı bu söze babam fena halde inanırdı.” (PS/43)

“Semaver çayı içip Kernek boyunda gezmişler, faytona binip eve gitmişlerdi.”(PS/49)

“Yatakta sağa sola dönüp durdum.”(PS/50)

“Evreni üçe bölerek payettik.”(AV/135)

“Kurada ben gri denizi çektim sonsuz ikametgâhım olarak.”(AV/135)

“Bu sözcüklerde insan ruhuna duyulan hayranlık, şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde insana son derece normal geliyor.”(AV/137)

“Sana baktıkça temizleniyorum.”(G/244)

“Bakınca kapı yavaş yavaş açılıyor, içeri alıyordum.” (G/245)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor birer birer.”(G/249)

“Böyle yap evet, bana hep peki de, bak iç ve dış bir olunca, alemin manası beliriyor.”(G/250)

“Seni yitirdiğimi duyunca da çıldırarak gibi oluyorum.”(AB/334)

“Bakışlarımı bir an olsun ayırmaksızın toprağa baktım.”(AB/339)

c. “Bir cümlede aynı veya ayrı türden birden fazla zarf bulunabilir. Aynı cinsten zarfların bir arada bulunduğu bir cümlede, genellikle zaman zarfı diğer zarfların önünde yer alır. Miktar bildiren zarflar ise yüklemle hemen yanındadır.” (Karahan, 2017: 33)

“Minareler, sütunlar, kemerler, kubbeler yaparken kendinden geçip sarhoş olduğunu görünce babam, bu iş bir sır, buna bir ömür vermeden olmaz diyerek yolun yarısında dönmüştü.” (PS/27)

“Öfkesi başına vurduğunda, gök gibi gürlere, tepesinden alevler çıkardı.”(PS/28)

“Yusuf amca tıraş olup saçlarını briyantınlediğinde ve gri şeritli beyaz fötrünü takıp, topuklarına bastığı rugan iskarpinlerini takındığında tıpatıp Eşref Koçak olurdu.”(PS/32)

“Çiğnerken çenemizi yoran bu sakızın kökünü, Taştepe’ye toplamaya giderken çok eğlenirdik.”(PS/41)

“Işıklar sönüp film başladığında, çaktırmadan, ağır ağır başını çevirir, kuvvetli bir huzmenin sızdığı odaya bakardı.”(PS/48)

“Bu sözcüklerde insan ruhuna duyulan hayranlık, şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde insana son derece normal geliyor.”(AV/137)

“Şoför Cemil usta indi, muavine talimatını verdikten sonra gelip boş bir sandalye çektii, ‘Selamunaleykum’ diyerek oturdu.”(AV/139)

“Bir buçuk yıl boyunca her gün benden bir haber bekleyerek sabahladığını söylerken evin kapısına gelmiştik.” (G/245)

“Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken göremiyordum.” (G/246)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor birer birer.”(G/249)

“Böyle yap evet, bana hep peki de, bak iç ve dış bir olunca, âlemin manası beliriyor.”(G/250)

“Sen olmayınca ben denizi olmayan bir kıyı nasıl olursa öyleyim.”(AB/333)

“Kolay olsaydı sen beni bırakıp gitmezdin diye düşünüp avunuyorum.”(AB/334)

“Ben benimden uzaklaşarak, aynada kendimi görmeyerek seni tekrar görmeye çalıştıkça, boşuna bir çaba içerisinde olduğumun ayrımında değildim.”(AB/338)

d. Sıralı cümlelerde zarf ortak olabilir.

“Öfkesi başına vurduğunda, gök gibi gürlere, tepesinden alevler çıkardı.”(PS/28)

“Evin önünden geçerken babamın ağlarına mutlaka takılır, bir kahve birkaç sigara içmeden yoluna devam edemezdi.”(PS/31)

“Işıklar sönüp film başladığında, çaktırmadan, ağır ağır başını çevirir, kuvvetli bir huzmenin sızdığı odaya bakardı.”(PS/48)

“Şoför Cemil usta indi, muavine talimatını verdikten sonra gelip boş bir sandalye çekti, ‘Selamunaleykum’ diyerek oturdu.”(AV/139)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor birer birer.”(G/249)

e. “Zaman, tarz, sebep, vasıta, miktar, yön ve şart bildiren bütün kelime grupları cümlede zarf görevi yapabilir.”(Karahana, 2017: 36).

“Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken kendinden geçirdi.”(PS/26)(zaman)

“Öfkesi başına vurduğunda, gök gibi gürlere, tepesinden alevler çıkardı.”(PS/28) (zaman, tarz)

“Sinema tutkunu adam koşa koşa gelmişti.”(PS/32) (tarz)

“Babaannemin sık sık tekrarladığı bu söze babam fena halde inanırdı.”(PS/43) (tarz)

“Ben hoşgörüsünden cesaretleterek ısrar edince başladı”(PS/43) (zaman)

“Film başlayınca tezgahını kenara bırakarak aynı öyküyü bir kez, bir kez daha izledim.”(PS/46) (zaman, tarz, miktar)

“Pınar sinemasının perdesinde onlarca aşk öyküsü yanıp yanıp söndü.”(PS/51) (tarz)

“Sabit kalemle her sayfasına kargacık burgacık yazıyla bir dörtlük yazılmıştı.” (PS/52) (vasıta, tarz)

“Bak buradan bakınca başka türlü görünüyor.”(G/246) (zaman, tarz)

“Bakışlarımı bir an olsun ayırmaksızın toprağa baktım.”(AB/339) (tarz)

f. “Cümle tahlillerinde yükleme sorulan nasıl, ne zaman, ne ile, kiminle, hangi şartlarda, kim tarafından, niçin, ne kadar, hangi yöne gibi sorular, zarf ögesini bulmayı kolaylaştırır” (Karahana, 2017: 36).

“Bakınca kapı yavaş yavaş açılıyor, içeri alıyordum.” (G/245) (ne zaman, nasıl, hangi yöne)

“Bak buradan bakınca başka türlü görünüyor.”(G/246) (ne zaman, nasıl)

“Gözlerine bakarken parmaklarını özlüyorum.”(G/246) (nasıl)

“Kendilerini açarak bir şey söylüyorlar.”(G/246) (nasıl)

“Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken göremiyordum.”(G/246) (ne zaman)

“Ona bakınca içimdeki arzu büyüyor.”(G/247) (ne zaman)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor birer birer.”(G/249) (nasıl, nasıl)

“Böyle yap evet, bana hep peki de, bak iç ve dış bir olunca, âlemin manası beliriyor.” (G/250) (nasıl, ne kadar, ne zaman)

“Sen olmayınca ben denizi olmayan bir kıyı nasıl olursa öyleyim.”(AB/333) (ne zaman, nasıl)

“Kolay olsaydı sen beni bırakıp gitmezdin diye düşünüp avunuyorum.” (AB/334)(nasıl)

“Seni düşlerimde gördüğüm gecenin sabahı, gün doğmadan uyanıyorum.” (AB/334)(ne zaman)

“Onu o an düşünememiştim.”(AB/337)(ne zaman)

“Onu saf haliyle görüyordum.” (AB/337)(tarz)

Hikâyelerdeki zarfların çoğunluğu zaman zarfıdır. Zaman zarflarını meydana getiren çeşitli zarf-fiil eklerinin, yazarın anlatımında önemli bir yeri vardır. İncelenen hikâyelerde zaman zarflarından sonra en çok tarz bildiren zarflar kullanılmıştır. Yazarın, eylemleri ayrıntılı olarak tasvir ettiği söylenebilir.

2.1.6. Cümle Dışı Unsurlar

“Cümlenin herhangi bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan öğelerdir. Cümle dışı öğeler, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi yüklem tamamlayıcısı değildirler. Bu öğeler, yüklem tamamlayıcısı olan öğelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım eder ve cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağlarlar” (Karahan, 2017: 36).

Özellikleri:

a. “Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları cümle dışı öğelerdir.” (Karahan, 2014: 37).

“**Eyvah!** Geç kaldık,”(PS/43) (hitap-ünlem)

“**Yav** abdoyu bilmez misin, bugün dediye bugün asacak hadi davran,”(PS/47) (hitap-ünlem)

“**Fakat** başı dumanlı Olympus üçümüzün ortak malıdır.”(AV/135) (bağlama edatı)

“**Ya bırakın!**”(AV/136) (hitap-ünlem)

“**Hele** ela göz üstündeki kaşa dayanamadığı, bu yüzden annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla bitirilemezdi.”(PS/26) (hitap-ünlem)

“**Hatta** buluşmasının sekizinci yılında insanları artık harf gibi görüyordu.”(H/15)

“Ne var **ki** gelene geçene yoldaş olmak veya ela göz üstünde kaş olmak için istekli olduğunu söyleyebilirim.”(PS/26) (bağlama edatı)

“Bazılarımızın kalpleri daha mı katıdır **ki** gafil dolaşırız.”(PS/27) (bağlama edatı)

“Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli ziyaretçisi vardı evimizin.” (PS/30) (bağlama edatı)

“Bu ne cüret, bu ne küstahlıktır ki bir başvekil, cumhuriyetimizin temellerini tarumar edercesine, ‘Siz diyor, isterseniz hilafeti bile geri getirebilirsiniz.” (PS/35) (bağlama edatı)

*“Burada şehadet edecek olanlar vardır, yanlış isem **lütfen** beni tashih etsinler.” (PS/35) (hitap-ünlem)*

*“**Efendi** şimdi bu tarım kredi borçlarının faizlerini düşüreceğiz”.(AV/138) (hitap-ünlem)*

*“**İşte** Kazım’ın tarlasının durumu böyle.”(AV/138) (hitap-ünlem)*

*“O kaosun içindeyken de dünyanın bir rüya olduğunu bilirdim **ama** şimdi başka.”(G/248) (bağlama edatı)*

“Peki ama sana ait olmayan şey nedir?”(AB/338) (bağlama edatı)

*“**Efendim** musikide olduğu gibi talik hattında da çizgiler, güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.”(H/15) (hitap-ünlem)*

*“**Üfff** lafın gelişi yani” (H/34) (hitap-ünlem)*

b. “Açıklama cümleleri ve ara sözler de cümle dışı ögedir. Açıklama cümlelerine, yazılı anlatımda iki çizgi veya iki virgül arasında, parantez içinde rastlıyoruz. Ki bağlama edatı da açıklama cümlelerinin başında yer alabilmektedir” (Karahana, 2017: 37).

“Babaannem, hiddeti dindiğinde, oğluna olan sevgisini, ‘Dağ başından duman eksik olmaz’ diyerek dile getirir, annemin gücendiğini düşünerek de, ‘Ne yapacan anam, kör atın kör alıcısı olurmuş.’”(PS/2p)

*“Çarşıda bir zamanlar debbağ, saraç, mutafyan –**keçi kılından harika torbalar yaptığı**nı söylerdi **dedem-** semerci, çulhacı, kürkçü, tellal, atar, çömlekçi, kazancı, keşefgiran gibi çok meslek erbabı bulunurdu..”(PS/44)*

*“O gün, **senin gideceğin günün akşamı**, beni bırakıp gittiğin o karşılaşmada bir gün kendini bana gösterebilmen için beni terk ettiğini bilmiyordum.”* (PS/30)

c. “Cümle dışı ögeler, cümlenin her yerinde, başında, ortasında; sonunda bulunabilir.” (Karahan, 2017: 38).

*“Bunun vatanperverlikle, hürriyetle ne alakası var **Allah aşkına!**”*(PS/36)

*“**Hele** ela göz üstündeki kaşa dayanamadığı, bu yüzden annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla bitirilemezdi.”*(PS/26)

*“Burada şahadet edecek olanlar vardır, yanlış isem **lütfen** beni tashih etsinler.”* (PS/35)

*“**Eyvah!** Geç kaldık,”*(PS/43)

*“O kaosun içindeyken de dünyanın bir rüya olduğunu bilirdim **ama** şimdi başka.”*G/(248)

*“**Üfff** lafın gelişi yani”*(H/34)

İncelenen hikâyelerde cümle dışı unsur olarak daha çok bağlama edatlarının kullanıldığı söylenebilir. Cümle dışı unsur olan 11 ünlem tespit edilmiştir.

3. KELİME GRUPLARI

Söz dizimi ve dil bilgisi ile ilgili kitaplara bakıldığında kelime grupları ile ilgili araştırmacıların farklı sınıflandırmalar ve tanımlar yaptığı dikkat çekmektedir.

Ergin (2005: 373), Türk Dil Bilgisi'nde kelime grubunu, "Birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir." tanımlamaktadır. Banguoğlu (2015: 496) ise, "Türkçenin Grameri" isimli kitabında kelime grupları ile ilgili "Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler, kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Böylece tek kavramdan anlatmaya doğru giderler. Bunlara kelime öbekleri diyoruz" ifadelerini kullanır.

Hatipoğlu (1982: 2), Türkçenin Sözdizimi'nde "yargısız anlatımlar" dediği kelime grupları hakkında şunları söylemektedir: "Yargısız anlatımlar, yargılı anlatımlara çeşitli yönlerden yardımcı olurlar. Yargısız anlatımlar en az iki sözcüğün türlü ilgi ve nedenlerle yan yana sıralanmasından doğan birliklerdir. Yargı bildirmeyen bu birlikler, anlatımlar ya kalıplaşmamış sözcüklerden kurulan her türlü tamlamalardır ya da kalıplaşmış sözcüklerden kurulan birleşik sözcükler, deyimler veya ikilemelerdir." tanımını yapmıştır.

Korkmaz (2007: 100), Gramer Terimleri Sözlüğü'nde kelime grubunu, "Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu." şeklinde tarif eder.

Usta (2007: 416), "kelime grupları, dilbilgisinin diğer alanlarındakine benzer şekillerle tasnif edilebileceğini" söyler:

"Kuruluşlarına göre,

Kullanımlarına göre,

Kelime türlerine göre,

Kalıplaşmış olup olmamasına göre”

Güneş (1997: 329), kelime grubunu “birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan, kendi içinde -yapı ve anlam yönünden- bir bütünlük taşıyan ve bir cümlenin kuruluşunda bir bütün olarak görev alan gramer unsurlarına kelime grubu denir.” diye tanımlar.

Koç (1996: 515), kelime gruplarını "öbek" olarak adlandırır ve bunların şu dört öbekten oluştuğunu belirtir: "eylem öbeği, ad öbeği, ilgeç öbeği ve belirteç öbeği" . Bir cümlede bu dört öbek dışında bir öbeğin bulunamayacağını belirtir.

Bilgegil (1963: 116-162), Türkçe Dilbilgisi'nde "belirtme grupları" olarak adlandırdığı kelime gruplarını "isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, bağlaç grupları, zarf grupları, isim grupları, edat grupları, ikizleme ve ünlem grupları” olarak sekiz başlık altında gruplandırmıştır.

Şimşek (1987: 321), kelime gruplarını “belirtme öbekleri” olarak isimlendirmektedir ve “Belirtme öbekleri, yargı bildirmez. Bu dil birimlerinin ortak işlevi, kavramları açıp genişleterek belli etmektir. Bu belli ediş; kimi kez açıklama ya da belirtme (masanın örtüsü), kimi kez niteleme (yeşil örtü), kimi kez de güçlendirme ya da pekiştirme (pek hızlı) biçiminde olur” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca, kelime gruplarını:

“İyelik öbekleri,

Niteleme öbekleri,

Çekim öbekleri,

İkileme öbeği,

Bağlaç öbeği,

Ünlem öbeği şeklinde altı gruba ayırmaktadır.” (Şimşek, 1987: 322).

Türkiye’de akademik dil bilgisi yazımında en sık kullanılan eserlerin başında Muharrem Ergin’in “Türk Dil Bilgisi” isimli eseri gelmektedir. Yazarın kelime grubu tasnifini aşağıdaki gibidir:

1. Tekrarlar
2. Bağlama grubu
3. Sıfat tamlaması
4. İyelik grubu ve isim tamlaması
5. Aitlik grubu
6. Birleşik isim
7. Birleşik fiil
8. Unvan grubu
9. Ünlem grubu
10. Sayı grubu
11. Edat grubu
12. İsnat grubu
13. Genitif, datif, lokatif, ablatif grupları
14. Fiil grubu
15. Partisip grubu
16. Gerundium grubu
17. Kısaltma grupları
18. Akkuzatif grubu (Ergin, 1998: 374-397)

Tez çalışmada metot olarak benimsenen Leylâ Karahan'ın (2017:39) "Türkçede Söz Dizimi" adlı eserinde ise kelime grubunu, "bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelenmek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir" diye tanımlar.

Karahan'a Göre Kelime Grupları;

1. "Tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri karşılar."

2. "Varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri, anlamlarını genişleterek, belirterek, niteleyerek pekiştirerek karşılar." (Karahan, 2017: 39)

Özellikleri:

- a. "Kelime grupları yargısız dil birimleridir.
- b. Kelime grupları, cümle ve diğer kelime grupları içinde, tek kelime gibi; isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.
- c. Kelimelerin grup içinde sıralanışı kurallıdır.
- ç. Kelime gruplarında unsurların sırası özellikle konuşma ve Şiir dilinde değişebilir.
- d. Kelime gruplarının diğer kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisi grubun sonundaki hal ekleri ile sağlanır. Hal eki bağlandığı kelimeye değil o kelime grubuna aittir.
- e. Fiile dayalı sıfat-fiil, isim-fiil ve zarf-fiil gruplarında fiilin anlamı, cümlede olduğu gibi özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Ancak bu gruplar yargı bildirmediği için cümle değildir.
- f. İki'den fazla kelimeli kelime gruplarında iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan başka kelime grupları da bulunur." (Karahan, 2017: 39-41).

Karahan Kelime gruplarını 14 başlık altında ele alır:

1. İsim Tamlaması
2. Sıfat Tamlaması
3. Sıfat-fiil Grubu
4. Zarf-fiil Grubu

5. İsim-fiil Grubu
6. Tekrar Grubu
7. Edat Grubu
8. Bağlama Grubu
9. Unvan Grubu
10. Birleşik İsim
11. Ünlem Grubu
12. Sayı Grubu
13. Birleşik Fiil
14. Kısaltma Grupları” (Karahana, 2017: 42-79)

3.1. İsim Tamlaması

“İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur. Bu kelime grubunda iki isim unsuru aitlik, içinde bulunma, sınırlandırma, belirtme vb. anlam ilgileri çerçevesinde birbirine bağlanır.” (Karahana, 2017: 42).

a. “İsim tamlamasında birinci unsurun ikinci unsurla bağlantısı, zamirlerde ekli, isimlerde ise ekli veya eksizdir. Tamlamanın ikinci unsuru daima iyelik eki taşır.” (Karahana, 2017: 42).

Hikâyelerde tespit edilen isim tamlamaları aşağıdaki kuruluş esaslarına göre gruplandırılmıştır. İsim tamlamaları cümlelerde yüklem, özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı olarak görev yapar.

Kalbimin ateşi (PS/25)

O'nun aşkıyla(PS/27)

Adamın otu(PS/26)

Horoz çiçekleri (PS/28)

<i>Babamın yaptıklarını(PS/29)</i>	<i>Gaz lambası(PS/50)</i>
<i>Cuma namazları(PS/30)</i>	<i>Aşkın sonu(PS/51)</i>
<i>Evin önü(PS/31)</i>	<i>Arnavut kaldırımı(PS/52)</i>
<i>Nisanın yirmisi(PS/32)</i>	<i>Kronosun dölü(AV/135)</i>
<i>Kayısı bahçeleri(PS/33)</i>	<i>Kahvecinin çırağı(AV/136)</i>
<i>Millet partisi(PS/34)</i>	<i>Onların mahiyetini(AV/137)</i>
<i>Cumhuriyetimizin temelleri (PS/35)</i>	<i>Gerçeklik türü(AV/138)</i>
<i>Kevengin Yolları(PS/36)</i>	<i>Borçlarımızın faizleri (AV/139)</i>
<i>Siyaset sahası(PS/37)</i>	<i>Osis'in tarafını(AV/140)</i>
<i>Seçimin eli(PS/38)</i>	<i>Suyun yüzeyi(AV/141)</i>
<i>Malatya'nın kavakları(PS/39)</i>	<i>Canın sırları(G/245)</i>
<i>Muayene müddeti(PS/40)</i>	<i>Damarların arası(G/246)</i>
<i>Babamın başı(PS/41)</i>	<i>Ruhunun uçlarını(G/247)</i>
<i>Fayton durağı(PS/42)</i>	<i>Tanrı'nın mucizelerine (G/248)</i>
<i>Allah'ın gücü(PS/43)</i>	<i>Kuddüs isminin tecellisi (G/249)</i>
<i>Fatih'in fedaisi(PS/44)</i>	<i>Dünyanın dışındayım (G/250)</i>
<i>Vicdan Azabı(PS/45)</i>	<i>Kentin üstüne(AB/331)</i>
<i>Kuyu filmi(PS/46)</i>	<i>Senin değerini(AB/333)</i>
<i>Ş'nin kuyruğu(PS/47)</i>	<i>Senin ağzını(AB/334)</i>
<i>Işıkların yarısı(PS/48)</i>	<i>Kendi resmim(AB/335)</i>
<i>Şarkının sözleri(PS/49)</i>	<i>Gazete parçası(AB/336)</i>

<i>Çaba içerisinde(AB/337)</i>	<i>Cümle sonlarına(20)</i>
<i>Seninle kalbinin arasına (AB/338)</i>	<i>Harf dağları(H/20)</i>
<i>Kentin kıyısında(AB/339)</i>	<i>Hat kursuna(H/24)</i>
<i>Sözcüğün ışığıdır(AB/341)</i>	<i>Harfler dünyasında(H/24)</i>
<i>Nisan yağmuru(Gü/416)</i>	<i>Demirciler sitesi(H/25)</i>
<i>Hardal tanesi(Gü/417)</i>	<i>Toprağın onbinmetrekaresini(H/25)</i>
<i>Fatih camii(H/9)</i>	<i>Üzüm bağına(H/25)</i>
<i>Kopya kağıtları(H/10)</i>	<i>Fuzuli beyti(H/25)</i>
<i>Başyastığı(H/11)</i>	<i>Halim efendinin kalemi(H/26)</i>
<i>Çöp bidonu(H/12)</i>	<i>Çocukluk aşkı(H/27)</i>
<i>Beyazıt meydanına(H/13)</i>	<i>Hukuk bürosu(H/28)</i>
<i>Sokak kedilerine(H/14)</i>	<i>Kurtbakışı(H/29)</i>
<i>Sonsuz seslerin birleşimidir (H/15)</i>	<i>Koçbakışı(H/29)</i>
<i>İnsan ırmağı(H/16)</i>	<i>Körbakışı(H/29)</i>
<i>Harf yığınlarına(H/17)</i>	<i>Telefonun fişini(H/30)</i>
<i>Yazı biçimiydi(H/18)</i>	<i>Meşk kağıtlarını(H/31)</i>
<i>Sabah namazını(H/19)</i>	<i>Çaydanlığın derdi(H/32)</i>
<i>Sözcüklerin başına(H/20)</i>	<i>Hiçin hiçini(H/33)</i>
<i>Mim harfi(H/20)</i>	<i>Kemiğin iliği(H/34)</i>
<i>Yerin altı(H/20)</i>	<i>Bölümlerinin uzunluğu(H/35)</i>
<i>Harf denizi(H/20)</i>	<i>Türk kahvesi(H/36)</i>

<i>Çayın tadını(H/37)</i>	<i>Esnaf çaycısında(H/43)</i>
<i>Kalemin önceliği(H/38)</i>	<i>Elif'in başı(H/44)</i>
<i>Memleketin hali(H/39)</i>	<i>Nun'un üzerinde(H/44)</i>
<i>Hattatın kamışından(H/40)</i>	<i>Lam harfi(H/44)</i>
<i>Kardeşinin düğünü(H/41)</i>	<i>İnsanın karşısına(H/46)</i>
<i>Manav çalışanları(H/43)</i>	<i>Harflerin sesleri(H/47)</i>

b. "Bu tamlamada ana unsur, sonda bulunur. Birinci unsur tamlayan, ikinci unsur tamlamandır." (Karahana, 2017: 42).

<i>Meyusiyetin derinliklerine (PS/25)</i>	<i>Borçlarımızın faizleri (AV/139)</i>
<i>Lodosun gözü(PS/25)</i>	<i>Yunanlıların yanı(AV/139)</i>
<i>Poyrazın nefesi(PS/25)</i>	<i>Su kanalları(AV/140)</i>
<i>Pınar sinemasının ışıkları (PS/25)</i>	<i>Osis'in tarafını(AV/140)</i>
<i>Sakızın kökü(PS/41)</i>	<i>Suyun yüzeyi(AV/141)</i>
<i>Horoz şekercisi(PS/41)</i>	<i>Araç homurtusu(AV/141)</i>
<i>Pilavın yanı(PS/41)</i>	<i>Muhtarın yüzü(AV/141)</i>
<i>Samut turşusu(PS/41)</i>	<i>Kağıt parçacıkları(AV/141)</i>
<i>Cuma günleri(PS/41)</i>	<i>Senin halin(G/244)</i>
<i>Fayton durağı(PS/42)</i>	<i>Canın sırları(G/245)</i>
<i>Yer ocağı(PS/42)</i>	<i>Çam ağacının dibinde(AB/339)</i>
<i>Tandır ekmeği(PS/42)</i>	<i>Ağacın üzerinde(AB/339)</i>
<i>Akşam ezanı(PS/42)</i>	<i>Doğanın sesleri(AB/339)</i>

Dünyanın merkezi(AB/339)

Toprağın içinden(AB/339)

Toprağın zerrelerinin kapıları(AB/339)

Sözcüğün ışığıdır(AB/341)

Ağaçların arasında(AB/341)

Harflerin yerini(AB/339)

Nisan yağmuru(Gü/416)

Sözcüğün yapısında(AB/339)

c. “Birinci unsur ilgi eki taşıyan isim tamlaması belirtili isim tamlamasıdır.”
(Karahan, 2017: 43).

Kalbimin ateşi (PS/25)

Evin yolu(PS/43)

Dedemin yanında(PS/25)

Filmin büyüğü(PS/48)

Meyusiyetin derinliklerine(PS/25)

Lafın gümrüğü(PS/48)

Babamın adı(PS/31)

Herkesin dili(PS/49)

Babamın kaderi(PS/31)

Kadınların dili(PS/49)

Nisanın yirmisi(PS/32)

Cemrenin üçü(PS/49)

Şehrin yüreği(PS/33)

Kazanın dibi(PS/49)

Minarenin adı(PS/33)

Sinemanın açığı(PS/50)

Cumhuriyetimizin temelleri(PS/35)

Aşkın sonu(PS/51)

Umumhanelerin duvarı(PS/35)

Babamın arkası(PS/51)

Kevingin Yolları(PS/36)

Elin gavuru(AV/135)

Hasretin Acısı(PS/39)

Kahvecinin çırağı(AV/136)

Görevinin başı(PS/39)

Beşikdağı'nın yamacı(AV/136)

Pilavın yanı(PS/41)

Suyun kıyısı(AV/137)

Kadınların bağırtıları(PS/42)

Borçlarımızın faizleri(AV/139)

Beynimizin tavanı(PS/42)

Yunanlıların yanı(AV/139)

<i>Osis'in tarafını(AV/140)</i>	<i>Cevizin yaprağını(G/248)</i>
<i>Suyun yüzeyi(AV/141)</i>	<i>Kurtların içine(G/248)</i>
<i>Senin halin(G/244)</i>	<i>Kuddüs isminin tecellisi(G/249)</i>
<i>Canın sırları(G/245)</i>	<i>Gelinin duvağını(G/249)</i>
<i>Gurbetin kıyularını(G/245)</i>	<i>Bedenin kıvrımları(G/249)</i>
<i>Bunun tomurcukları(G/246)</i>	<i>Ruhun gizleri(G/249)</i>
<i>Duvarın dibindeki(G/246)</i>	<i>Karaeriğin çiçeklenişi(G/249)</i>
<i>Ruhunun uçlarını(G/247)</i>	<i>Şeyin içinden(G/249)</i>
<i>Emr kelimesinin anlamını(G/247)</i>	<i>Sözün gelişi(G/249)</i>
<i>Senin ruhunu(G/247)</i>	<i>Lafın geçiştir(G/249)</i>
<i>Cevizin kokusu(G/247)</i>	<i>Dünyanın dışındayım(G/250)</i>
<i>Amish'in sözünü(G/247)</i>	<i>Senin koynundayım(G/250)</i>
<i>Senin kuzenim(G/247)</i>	<i>Kurodawa'nın Düşler'ini(G/250)</i>
<i>Tanrı'nın mucizelerine(G/248)</i>	

ç. “Belirtili isim tamlamasının unsurları yer değiştirebilir.” (Karahan, 2017: 43).

“Senden başka bir sırrım(tn) yok benim(ty).”(AB/333)

“Çok çocukları(tn) oluyordu bu harflerin(ty)”(H/16)

“Göstergelerin önümüzdeki haftayı iyi göstermesini hayra yorup, bir yılda sekizinci bankanın fona nasıl devredildiğini öğrenip bededekadan bankaya kaçmilyondolar aktarıldığını **hesaba ne zamanları ne mecalleri(tn)** kalıyordu **yoksulların(ty).**”(H/18)

“En çok vav'larını(tn) severdi onun(ty).”(H/19)

d. “Belirtili isim tamlamasının unsurları arasına başka unsurlar da girebilir.” (Karahan, 2017: 43)

“Onun da evi olduğu” (H/12)

“Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli **ziyaretçisi(tn)** vardı **evimizin(ty)**.” (PS/30)

“Şorrikli Yaşar, kediler gibi, sevildiğini hissettiğinde **yanından(tn)** ayrılmazdı **insanın(ty)**.” (PS/31)

“Yüksek bir girişi(tn) vardı **sinemanın(ty)**.”(PS/38)

“Ellerine(tn) kapandı Muhtar **adamın(ty)**.”(AV/141)

“Senin de kaderin böyleymiş.”(PS/29)

“Köy minibüsünün önce homurtusu ardından kendisi geldi.”(AV/139)

“Sizin İstanbul’daki damadın davası ne oldu?”(AV/140)

“Bir ilim ve devlet adamının dahi tepki gösterdiğini” (PS/33)

e. “Belirtili isim tamlamasının tamlayan unsuru da belirtili isim tamlaması olabilir. Böyle bir yapıda üç isim unsuru bulunduğu düşünülmemelidir” (Karahan, 2017: 44).

“Babam, Hasan amcanın her yapısının(ty) farklı olduğunu(tn) söylerdi.”(PS/27)

“Bitişinde belediye reisi Nuri Nebioğlu’nun, ‘Nebioğlu ve Mahdumları Limitet’ tabelasının(ty) asılı olduğu(tn) toptancı dükkanı, yanında Cumhuriyet Halk Partisinin İl Başkanlığı Binası yer alırdı.” (PS/32)

“Babam ise daha çok Muazzez Türüng’ün söylediği propaganda şarkılarının(ty) pikaba yerleştirilmesiyle(tn), afiş ve posterlerle ilgilenirdi.”(PS/34)

“Atatürk’ün fırkasının beyanatlarının(ty) radyodan neşrini(tn) yasakladılar.”(PS/34)

“Malatyamızın müşterek menfaat ve mesuliyetlerini müdrik olarak siyasi bir tercih yapmanın(ty) lüzumu(tn) aşikâr.”(PS/36)

“Naylon Eminenin kollarındaki kremsiyelerin çoğaldığından, süsünün takısının(ty) arttığından(tn), Yusuf amcamın ortalıkta görünmediği zamanlar onun da kaybolduğundan söz ediyor.”(PS/49)

“Babamın, yatak odasının(ty) eşliğinde(tn) anneme söylediği çınları kulağımda”(PS/49)

“Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının(ty) ortaya çıkmasına(tn) yol açtı.”(AV/136)

“İşte Kazım’ın tarlasının(ty) durumu(tn) böyle.”(AV/138)

“Çay, kahve, Muhtar’ın eşinin ihtiyar heyetinin azalarının(ty) hanımlarıyla birlikte kotardığı(tn) kömbe taşındı ofise.”(AV/141)

“Annemin neftalinli çeyizlerinin(ty) arasına(tn), içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.”(G/248)

“O gün, senin gideceğin günün(ty) akşamı(tn)...”(AB/334)

“Baktıkça, toprağın zerrelere(ty) kapıları(tn) açılıyordu.”(AB/339)

“Ölümün acısının(ty) nereden doğduğunu(tn) bilmiyor.”(Gü/416)

“Hattat, elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin(ty) zerafeti olduğunu(tn) fark edince başladı yazmaya.”(H/19)

f. Bir nesneyi ve bir türü karşılayan belirtisiz isim tamlamasında tamlayan unsur ilgi ekini almaz. Yazarın kelime grupları içinden isim tamlamalarından sonra en çok kurduğu kelime grubu belirsiz isim tamlamalarıdır.

Taş ustalığı(PS/26)

Belediye hamamı(PS/30)

Muş tütününden(PS/28)

Köpek dişleri(PS/31)

Dağ başından(PS/29)

Sinema tutkunu(PS/32)

<i>Kayıslı bahçeleri(PS/33)</i>	<i>Araç homurtusu(AV/141)</i>
<i>Bütçe açığı(PS/34)</i>	<i>Yaban tavşanlarını(G/246)</i>
<i>Missouri zıhlısı(PS/35)</i>	<i>Mısır tarlasına(G/247)</i>
<i>Vefa heykeli(PS/36)</i>	<i>Dağ ölüsü(G/248)</i>
<i>Siyaset sahası(PS/37)</i>	<i>Su değirmeni(G/250)</i>
<i>Örenli Gelin türküsü(PS/38)</i>	<i>Kendi resmim(AB/335)</i>
<i>Sihhat cüzdanı(PS/40)</i>	<i>Gazete parçası(AB/336)</i>
<i>Horoz şekercisi(PS/41)</i>	<i>Teneke kapağı(AB/336)</i>
<i>Akşam ezanı(PS/42)</i>	<i>Çaba içerisinde(AB/337)</i>
<i>Muhallebi kıvamı(PS/43)</i>	<i>Yağmur suları(AB/339)</i>
<i>Meslek erbabı(PS/44)</i>	<i>Çam ağaçları(AB/339)</i>
<i>Vicdan Azabı(PS/45)</i>	<i>Toz haline(AB/340)</i>
<i>Kuyu filmi(PS/46)</i>	<i>Nisan yağmuru(Gü/416)</i>
<i>Limonata işi(PS/49)</i>	<i>Hardal tanesi(Gü/417)</i>
<i>Gaz lambası(PS/50)</i>	<i>Fatih camii(H/9)</i>
<i>Makinist odası(PS/51)</i>	<i>Çizim kağıtları(H/10)</i>
<i>Arnavut kaldırımı(PS/52)</i>	<i>Saç kılları(H/11)</i>
<i>İnsan figürleri(AV/136)</i>	<i>Kalem evi(H/12)</i>
<i>Adalet duygusu(AV/137)</i>	<i>Bölüm başkanı(H/13)</i>
<i>Gerçeklik türü(AV/138)</i>	<i>Kapı önünde(H/14)</i>
<i>Su kanalları(AV/140)</i>	<i>Temel fikrasını(H/15)</i>

<i>Öğretmen emeklisi(H/16)</i>	<i>Meşk kağıtlarını(H/31)</i>
<i>Yazı biçimiydi(H/18)</i>	<i>Kalem kutusunu(32)</i>
<i>Üniversite sayısını(H/19)</i>	<i>Kavram türünü(H/34)</i>
<i>Gözkapakları(H/20)</i>	<i>Hat meraklısı(H/35)</i>
<i>Mehmetçik defterleri(H/21)</i>	<i>Türk kahvesi(H/36)</i>
<i>Hat sempozyumlarına(H/22)</i>	<i>Kır pidesi(H/36)</i>
<i>Can sıkıntısı(H/23)</i>	<i>Burs çeki(H/37)</i>
<i>Hat kursuna(H/24)</i>	<i>Eminönü(H/39)</i>
<i>Demirciler sitesi(H/25)</i>	<i>Gözucu(H/40)</i>
<i>Hiç hattı(H/26)</i>	<i>Tavşankanı(H/41)</i>
<i>Yanya göçmeniydi(H/27)</i>	<i>Karınca yuvası(H/42)</i>
<i>Kendi başlarına(H/28)</i>	<i>Gece lambası(H/43)</i>
<i>Kışbakışı(H/29)</i>	<i>Lam harfi(H/44)</i>
<i>Ailedizisi(H/30)</i>	<i>Rumelifeneri'nde(H/46)</i>
<i>Çay taneleri(H/31)</i>	

g. “Belirtisiz isim tamlamasının iki unsuru arasında daimî bir ilişki mevcuttur. Tamlamada iki unsur arasına başka bir unsur giremez ve unsurlar yer değiştiremez. Bundan dolayı nesne adı olarak kullanılmaya en elverişli kelime gruplarından biri belirtisiz isim tamlamasıdır.” (Karahan, 2017: 44)

Yeryüzünde(PS/25)

Gaz lambası(PS/50)

Divanî yazı(H/10)

Su bardağı(H/10)

Yemek masası(H/10)

Başyastığı(H/11)

Yörük kilimi(H/11)

Çöp bidonu(H/12)

Londra asfaltına(H/25)

Kestane rengi(H/27)

Denizrengi(H/27)

Ayakkabılar(H/28)

Çalışma masasını(H/29)

Mürekkep kabını(H/29)

Haber bülteninde(H/30)

Türkpetrolşapkası(H/30)

Türk kahvesi(H/36)

Kır pidesi(H/36)

İhlamur ağacına(H/36)

Eminönü(H/39)

Tıraş sabunu(H/43)

Don lastiği(H/43)

Gece lambası(H/43)

Rumelifeneri'nde(H/46)

*“Tabela babamın istediği gibi olmamıştı ama **Pınarbaşı**'yla ilgili resim yapılmıştı.” (H/47)*

h. “Her belirtisiz isim tamlamasını belirtili, her belirtili isim tamlamasını da belirtisiz isim tamlamasına dönüştürmek mümkün değildir.” (Karahan, 2017: 45).

Sıhhat cüzdanı(PS/40)

Horoz şekercisi(PS/41)

Cuma günleri(PS/41)

Yaban tavşanlarını(G/246)

İşteşlik fülüne(Gü/416)

Fatih camii(H/9)

Divanî yazı(H/10)

Geleneksel sanatlarımız(H/22)

Vakit namazlarına(H/28)

Pazar günü(H/36)

Lam harfî(H/44)

Beyazıt meydanına(H/13)

Beyazıt camiine(H/13)

Örneklere verilen belirtisiz isim tamlamaları belirtili isim tamlamalarına dönüştürülemez.

1. “Bir isim tamlaması, başka bir isim tamlamasında tamlanan unsur olarak görev yaptığında, kendi iyelik ekini değil ana tamlamanın iyelik ekini taşır.” (Karahan, 2017: 45).

“Bizim dedelerimiz cihan harbinde savaştı.” (PS/34)

“Bizim hemşehrisi olarak İsmet Paşa’ya bir vefa borcumuz var.” (PS/31)

“Benim sevdiğim.”(PS/39)

“Senden başka bir sırrım(tn) yok benim (ty).” (AB/333) Anneannemi (PS/32)

“Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.” (AB/340)

i. “Tamlanan unsur sıfat fiil veya sıfat fiil grubu olan bir isim tamlamasında, tamlayan unsur daima ilgi eki taşır.” (Karahan, 2017: 46).

“Nakşibendi kolunun/ müntesiplerinden olduğu (PS/26)

“Köyün yukarısındaki Haydarlı Mağarasının/ eskiden taş ocağı olduğu...” (PS/27)

“Babam, Hasan amcanın her yapısının/ farklı olduğunu...” (PS/27)

“Hasan amcanın yanında epeyi kalmanın/ şart olduğunu...” (PS/27)

“Babamın/ yaptıklarını” (PS/29)

“çırağın/ getirdiği”(AV/142)

“Ölümün acısının/ nereden doğduğunu”(Gü/416)

“Yokluğun varlığın/ öteki yüzü olduğunu”(H/11)

“Hattat’ın/ talik biçimleriyle dışa vurmak istediği...” (H/15)

“yoksul harflerin/ benzediği”(H/16)

“anlamsız sözcükler üreten konuşmacıların/ her dinlediklerinde

“beyinlerinin/ boşaldığını”(H/17)

“elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin/ zarafeti olduğunu”(H/19)

j. İsim tamlamasında tamlayan ve tamlanan tek kelimelerden oluştuğu gibi kelime gruplarından da oluşabilir.

*“İdare lambasının alevi tirerdi.”(PS/25) (tamlayan: isim tamlaması)
Dedemin dördüncü oğlu(PS/26)(tamlanan: sıfat tamlaması)*

“Hasan amcanın saçı sakalı bembeyazdı”(PS/26)(tamlayan: unvan grubu)

“Nakşibendî kolunun müntesiplerinden olduğu söylenirdi” (PS/26)
(tamlayan: isim tamlaması)

“İşten bunalan teyzemin en büyük eğlencesi” (PS/31)(tamlayan: sıfat tamlaması, tamlanan: sıfat tamlaması)

“Köpek dişlerinden biri yoktu.” (PS/31)(tamlayan: isim tamlaması)

“Malatya’nın namılı kabadayısı”(PS/32)(tamlanan: sıfat tamlaması)

Kerpiç evimizin çatı aralığında. (PS/32)(tamlayan: sıfat tamlaması, tamlanan: isim tamlaması)

“Pınar Sinemasının devasa levhası”(PS/32) (tamlayan: isim tamlaması, tamlanan: sıfat tamlaması)

“Şehir Beydağı’nın kuzey eteğine doğru yayılmıştı.” (PS/32)(tamlanan: isim tamlaması)

Kentin kuzeydoğusundaki tatlı su pınarı(PS/32)(tamlanan: sıfat tamlaması, tamlanan: isim tamlaması)

Hafız Ahmed’in ortalığı çınlatan ezanı (PS/33)(tamlayan: birleşik isim, tamlanan: sıfat tamlaması)

“Cumhuriyet gazetesinin manşet haberlerini “(PS/33)(tamlayan: isim tamlaması, tamlanan: isim tamlaması)

“Tekfener amcamın asıl adı Muhammed idi.”(PS/39)(tamlayan: unvan grubu, tamlanan: sıfat tamlaması)

Babamın yanık sesi(PS/39)(tamlanan: sıfat tamlaması)

“Perdenin birkaç yerinde leke vardı”(PS/44)(tamlanan: sıfat tamlaması)

dünyanın tüm parasını (AV/139)(tamlanan: sıfat tamlaması)

“**Bunun gerçek nedeni** hiçbir zaman anlaşılmadı.”(AV/140)(tamlanan: sıfat tamlaması)

üçüncü ayın onsekizine(AV/140)(tamlayan: sıfat tamlaması, tamlanan: sayı grubu)

“**Genç kölenin gümüş kupayla sunduğu içkiden**”(AV/140)(tamlayan: sıfat tamlaması, tamlanan: sıfat fiil grubu)

“**Gurbetin bir resmisin sen.**”(G/244)(tamlanan: sıfat tamlaması)

kabanımın sol iç cebine(G/245)(tamlanan: sıfat ve isim tamlaması)

Düşlerin en güzelini(G/250)(tamlanan: sıfat tamlaması)

Kayıtı ve erik ağaçlarının reçinesine(H/10)(tamlayan: bağlama ve isim tamlaması)

“**Örtüsü kalkan nesnenin içgüzelliği belirliyordu.**”(H/11)(tamlayan: sıfat tamlaması)

Kumruların tekdüze ötüşleri.(H/12)(tamlanan: sıfat tamlaması)

“**Sesi hocanın yorgun ama ihtiraslı sesine karıştı.**”(H/15)(tamlanan: bağlama grubu ve sıfat tamlaması)

“**Amid Diyarbakır’ın eski adıydı.**”(H/20)(tamlanan: sıfat tamlaması)

k. İsim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan birden fazla unsurdan oluşabilir.

“**Hasan amcanın**(ty) **saçı**(tn) **sakalı**(tn)”(PS/26)

“**Erik**(ty), **üzüm**(ty) **ve elma**(ty) **bağları**(tn)” (PS/33)

“**dükkânların**(ty) **yerleri**(tn), **işleri**(tn) **ve sahipleri**(tn) .”(PS/44)

“**Köy minibüsünün**(ty) **önce homurtusu**(tn) **ardından kendisi**(tn)”(AV/139)

“gecenin(ty), soğğun(ty) ve kalabalığın(ty) içinde(tn) ...” (G/244)

“Yüzümün(ty), göğsümün(ty), parmak uçlarımlarımın(ty) gözeneklerinden(tn)” (G/245)

“benim(ty) acılarımlarım(tn) ve anılarımlarım(tn)” (AB/340)

“deniz(ty) ve lağım(ty) kokusu(tn)” (H/9)

“Yokluğun(ty) varlığın(ty) öteki yüzü olduğunu(tn) düşünürdü.” (H/11)

“Köpek ve sair sokak hayvanlarının ve onlara sunulan çeşitli tegaddi nesnelere bölümü” (H/14)

“şarkıcı(ty) ve mankenlerin(ty) haberlerini(tn) ” (H/16)

“elinin(ty) güzelliğinin(ty) dilin(ty) ve düşüncesinin(ty) zarafeti olduğunu(tn)” (H/19)

1. “Belirtisiz isim tamlamalarının tamlayan unsuru bir cümle olabilir.”
(Karahan, 2017: 45)

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz.’ sözcükleri”(PS/25)

“Hatta yeni başladım’ deyişini”(H/24)

m. Bazı belirtisiz isim tamlamalarında tamlanan -II eki aldığında tamlananın aldığı iyelik eki düşer.(Karahan, 2017:45)

güneş gözlüğü- güneş gözlüklü (AV/141)

ter kokusu- ter kokulu(H/9)

n. Cümle içinde isim tamlamaları sıfat, zarf ve isim görevinde yer alabilir.

“Sonradan Kara Mısto’nun traktörüyle indirirlerdi.”(PS/27)(zarf)

“Üniversite muhtariyeti unutuldu.” (PS/38)(isim)

“Taros gölünün kıyısında karşılaşırlar.” (AV/141)(isim)

“Muhtar aracın siyah pilakalı olduğunu farkedince ceketini ilikleyerek koştu.” (AV/141)(isim)

“Düşlerin en güzelini, su değirmeni düşünüyü seyrediyoruz.” (G/250)(isim)

“Baktıkça, toprağın zerrelere kapıları açılıyordu.” (AB/339)(isim)

“Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.” (AB/340)(isim)

“Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.” (Gü/416)(isim)

“Dün kurulan semt pazarının artıklarını topluyordu.” (H/9)(isim)

“Örtüsü kalkan nesnenin içgüzelliği belirliyordu.” (H/11)(isim)

“Hatta buluşmasının sekizinci yılında insanları artık harf gibi görüyordu.” (H/15)(zarf)

“En çok yoksul harflerin benzediği harfleri seviyordu.” (H/16)(sıfat)

“Ülkesinin üç yanı harf deniziyle çevriliydi.” (H/20)(isim, zarf)

İncelenen hikâyelerde 891 adetle en çok kullanılan kelime grubu isim tamlamalarıdır. İsim Tamlaması grubunun içinde de 594adedi belirtili isim tamlaması; 297 adedi de belirtisiz isim tamlamasıdır. Belirtili isim tamlamalarının 179 adedinin tamlayan ile tamlananın ya biri ya da her ikisinin birden fazla tamlayan ve tamlanan kelimedenden oluşmuştur.

Belirtili isim tamlamaları incelenen hikâyelerin anlatımını daha etkileyici hale getirdiği söylenebilir. Yazar isim tamlamalarını cümlede isim, sıfat, zarf görevinde kullanmıştır.

3.2. Sıfat Tamlaması

Bir varlık ve o varlığı çeşitli yönlerden niteleyen, belirten kelime veya kelime gruplarından oluşan gruba sıfat tamlaması denir. Banguoğlu (Banguoğlu, 1986, 342) “Sıfat hiçbir ek almaksızın vasıfladığı veya belirlediği adın önüne gelerek onunla bir takım teşkil eder. Buna sıfat takımı denir”.

Karahan (Karahan, 2017:48) ise kelime grubunu “Bir isim unsurunun, bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur.” şeklinde tanımlamaktadır. (Karahan, 2017:48)

a. Karahan (Karahan, 2017: 48) “Sıfat tamlamasında ana unsur isimdir, sonda bulunur. Sıfat yardımcı unsurdur; ismin önünde yer alarak ismi tamamlar. Yani sıfat tamlayan, isim tamlanan unsurdur. Bu tamlamada, isim ve sıfat unsuru eksiz birleşir. İki unsur da gruplaşmayı sağlayan herhangi bir ek taşımaz.”

Kederli anlarında(PS/25)

Koyu bir sükut(PS/25)

Acı soğuk(PS/25)

Onlarca ev(PS/26)

“Ya bu diyardan gitmeli ya bu diyardan gitmeliye çıkmış yolu ve onu zorla evlendiren babasına kızgınlığını otluğundan çıkarmış.” (PS/26)

“Gençliğinde çok canlar yakmıştı.” (PS/26)

“Ayrıldığında iyi bir usta idi.”(PS/27)

bu iş bir sır(PS/27)

bir ömür PS/ (27)

Birkaç kez(PS/28)

“Üç çocukları vardı”(PS/30)

Yeni evimiz(PS/31)

Bi parça ekmek(PS/31)

“Bu şarkıyı/ yüzlerce kez dinledik” (PS/51)

“Yanık naylon kokusu duyduk”(PS/51)

“Bir saat sonra koca sinema kül olmuştu.” (PS/51)

Üç kardeş(AV/135)

Zeus’a geniş gökyüzü(AV/135)

Eski Bizans üslubu(AV/136)

Ebedi bir şöhret(AV/136)

Bir gün sabahın erken vakti(AV/141)

“Birkaç saniye sonra tekrar dönüyorsun” (G/244)

Bütün alem (G/245)

“Onlarda da bir şevk var.(G/246)”

“Yalnızlık odası var” (G/248)

“Bunlar bitişik zamirlerdir”(G/248)

“Gizli çekmecelere” (G/248)

“Her şeyi konuşabilsem.”(G/248)

O yere, o gün, o zamanlar (AB/334)

“Bir zaman kendimden başka bir şey görmüyordum.” (AB/335)

“Bu hal bir zaman sürdü. “(AB/335)

Hiçbir şey(AB/335)

“Her söz bir leke düşürdü ona.” (AB/336)

“Ama onu çıplak gözle hiç görmemiştim.” (AB/336)

“Onu saf haliyle görüyordum.” (AB/337)

Bir uyku. (Gü/417)

Bir dağ, bir baş, bir sonsuzluk, bir genişlik(Gü/417)

Çürük meyve- sebze(H/9)

Bayat balık (H/9)

Yüzüne soğuk yel vurdu.(H/9)

Dağınık eşyalar(H/9)

Yarım jiletler, küçük çakular (H/10)

“eski hattatların çizimlerinden kopyalar.” (H/10)

Kağıt peçeteler(H/10)

Küçük kapağı kırık teyp(H/10)

Yeni sözcükler (H/11)

Güzel he(H/11)

Bir şey(H/12)

“Yeni gün başlıyordu.” (H/12)

Her nesne(H/12)

İlmin birinci şartı(H/13)

Bir başkası yoksul öğrencilere harçlık veren(H/14)

Özel hukukla ilgili (H/14)

Kuyruklu böcek. (H/15)

“Be patlak ünsüz müydü?” (H/15)

“İlk söylenişindeki hüznü sesini yitmişti.” (H/23)

b. “Tamlayanı sıfat fiil veya sıfat fiil grubu olan bir sıfat tamlamasında nesne, hareket niteliği ile tamamlanır” (Karahana, 2017: 49).

“İnsanı meyasıyetin derinliklerine iten/ bir uğultuyla”(PS/25)

“Kolay yontulabilen /bu taşla”(PS/26)

Yontulan/ taş (PS/27)

“sınırları çevreleyen /kavak ağaçları ” (PS/33)

Burada kırık olmayan/ kesiksiz ana çizgiler, (AV/136)

parmak uçlarına basan/ ayaklar, (AV/136)

Bir domates ve mendil bulunan/ siyah poşetini (AV/142)

O iri, ela gözlerinden sızan/ yaş (G/248)

“Bazen daha çok büyüyen/ bir coşku” (AB/335)

“Güzün soluk kesen/ bir rüzgar” (Gü/416)

c. Sıfat tamlamasında sıfat unsuru ve isim unsuru kelime gurubundan oluşabilir.

“Oradan **kalıp kalıp dev kayalar** çıkarılır.”(PS/27) (sıfat unsuru: tekrar grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Taşla uğraşmaya **onüç ondört yaşlarında** iken başlamış.” (PS/27) (sıfat unsuru: sayı grubu)

“**Kolay yontulabilen bu taşla** uğraşırken kendinden geçerdi.” (PS/26)(sıfat unsuru: sıfat-fiil grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

“**Şu kalbimin ateşi**”(PS/25) (isim unsuru: isim tamlaması)

“**Bir atlastan keten**”(PS/25)(isim unsuru: sıfat tamlaması)

“**Koyu bir sükut**”(PS/25) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“**yazlık pınar sinemasının ışıkları**”(PS/25)(isim unsuru: isim tamlaması)

tam bir sabır imtihanı(PS/27) (isim unsuru: isim tamlaması)

daha çok ibadet yapıları(PS/27) (isim unsuru: isim tamlaması)

Bitkisel veya geometrik şekiller(PS/27) (sıfat unsuru: bağlama grubu)

Başındaki ucu fitilli koyu yeşil kapağını(PS/28) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

“Sol cebindeki gazlı çakmağı çıkarır.”(PS/28) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: sıfat tamlaması)

Kırk bin kişilik bir ordu(PS/28) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Anam bu ne kara kadermiş böyle!”(PS/29)(isim unsuru: sıfat tamlaması)

kerpiç evimizin çatı aralığında (PS/ 32) (isim unsuru: isim tamlaması)

Gri şeritli beyaz fötrünü(PS/32) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: sıfat tamlaması)

Firuze renkli çini firizleriyle (PS/33) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: isim tamlaması)

sınırları çevreleyen kavak ağaçları(PS/33) (sıfat unsuru: sıfat-fiil grubu, isim unsuru: isim tamlaması)

“Babam ateşli bir Halkçı idi”(PS/33)(isim unsuru: sıfat tamlaması)

Elliyedi seçimleri(PS/33)(sıfat unsuru: sayı grubu)

Bu kültür ocaklarını (PS/34) (isim unsuru: isim tamlaması)

On bin lira(37) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

Balkon gibi çevreye nazır olan bu yere(PS/38) (sıfat unsuru: sıfat-fiil grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Makinist odasındaki formika kaplı pikabı indirir.” (PS/38) (sıfat unsuru: isim tamlaması, isim unsuru: sıfat tamlaması)

heybetli bir yaşlı kadın(PS/42) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“*Ağırbaşlı bir edayla kenarda oturur.*” (PS/42) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“*Haşarı ve şakacı kadınlar olmadık işler yapardı.*” (PS/42) (sıfat unsuru: bağlama grubu)

“*Harıl harıl bir faaliyet başlardı.*” (PS/42) (sıfat unsuru: tekrar grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

sabit bakışlı gözler, (AV/136) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

Kaçamak ve meraklı gözlerle(AV/139) (sıfat unsuru: bağlama grubu)

“*İkinci büyük tanrılar savaşını bu söz ateşlemiştir.*”(AV/140) (isim unsuru: isim tamlaması)

Genç kölenin gümüş kupayla sunduğu içkiden (AV/140) (isim unsuru: isim tamlaması)

keskin hatlı eller(AV/136) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

“*Güneş gözlüklü bir adam indi araçtan.*” (AV/141) (sıfat unsuru: isim tamlaması)

kızgın bir kurşun eriği (G/248) (isim unsuru: isim tamlaması)

Gümüş ayaklı tanrıça(AV/136) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

“*Beni daha büyük bir güçlüğü ortasına bırakmıştın.*” (AB/335)(isim unsuru: isim tamlaması)

pis kokulu sıvı (AB/336) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

“*Bir avuç toz haline gelmiştim*”(AB/340) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: isim tamlaması)

“*Güzün soluk kesen bir rüzgar esiyor.*” (Gü/416) (sıfat unsuru: sıfat fiil grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

“**Nemli ter kokulu el havlusunu** aldı.”(H/9) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: *isim tamlaması*)

beyaz renkli kartonlar (H/10) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması)

“**Hem yatay hem dikey bir harfti.**” (H/20) (sıfat unsuru: bağlama grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması)

Kısa kesik bir çizgi(H/23) (sıfat unsuru: sıfat tamlaması, isim unsuru: sıfat tamlaması)

ç. Sıfat tamlamasında sıfat unsuru birden fazla sıfattan oluşabildiği gibi isim unsuru da birden fazla isim olabilir.

tarifsiz bir /keyif aldığı(PS/26)

evli bir /kadına (PS/26)

“**Ayrıldığında iyi bir /usta idi.**”(PS/27)

Oradan kalıp kalıp dev /kayalar(PS/27)

“**tam bir /sabır imtihanı** başlardı.”(PS/27)

“**Zarif bir hareketle sardığı /cigarayı** tamamlar”(PS/28)

“**Anam bu ne kara /kadermiş** böyle!”(PS/29)

“**Yetim, evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz, pek çok /kişiye** babalık ederdi.”
(PS/29)

Büyük, bakır /leğenlerde(PS/31)

“**Gaz lambasıyla cılız beyaz /mumlar** yakmıştı annem” (PS/50)

Babam en meyus /anlarında (PS/50)

“**İri yakalı, beyaz polyester/ gömleğinin** yaka düğmesini ilikleyerek **çizgili siyah ince /gravatını** takmaktan vazgeçti” (PS/51)

“Şişman, yapılı, çizgili lacivert takım elbiseli, güneş gözlüklü bir /adam...” (AV/141)

“Derin, karanlık /kuyuya inerdim sanki.”(G/248)

“Hiçbir resmin olmadığı, saf, cilalı bir /ayna.” (AB/335)

Büyük bir /sevinç(AB/335)

“İri beyaz bir /kuş geliyor.” (Gü/417)

“Tıraşsız, yorgun /çehresini gördü.”(H/9)

“Nemli ter kokulu /el havlusunu aldı.” (H/9)

“Boş dolu /sigara paketleri”(H/10)

“Fildişi süslemeli aynalı /kandil”(H/10)

“Üzerinde iki alüminyum çanaklı küçük portatif /anten”(H/10)

“Küçük, zayıf bir /alev”(H/12)

“Yersiz yurtsuz bir nesne”(H/12)

“Sesi, hocanın yorgun ama ihtiraslı /sesine karıştı.” (H/15)

“Zarif bir /vav çizdi”(H/15)

Yukarıdaki örneklerde birden fazla sıfat bir ismi niteleyip belirtmiştir.

Evlerin kışlık ve yazlık eyvanlı, hayatlı, havuzlu, açık veya kapalı /odalardan, kemerlerden (PS/27)

Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda /mezcup, yaşlı, ve çocuk vardı.(PS/30)

Kirkor amca, hem yeni hem de kullanılmış /giysiler, ayakkabılar, şapkalar, ve radyo, gramofon gibi aletler satardı(PS/41)

Yukarıdaki örneklerde hem isim unsuru hem de sıfat unsuru birden fazla kelimededen oluşmuştur.

d. “Bir sıfat tamlaması başka bir sıfat tamlamasının kuruluşuna sıfat veya isim unsuru olarak katılabilir” (Karahana, 2017: 51).

Bir atlastan keten(PS/25)

Koyu bir sükût(PS/25)

“İnsanı meysiyetin derinliklerine iten bir uğultuyla eserdi.”(PS/25)

“Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken kendinden geçerdi”(PS/26)

“evli bir kadına duyduğu aşkı” (PS/26)

“bu kaskatı maddenin zerreleri”(PS/27)

Kırk bin kişilik bir ordu(PS/28)

Eski bir gazete küpürü(PS/37)

Mütemadiyen artan bir şekilde(PS/37)

“Bu karşımıza çıkan mühim bir şans” (PS/38)

Bayıltıcı bir toprak kokusuna(PS/49)

“İkinci büyük tanrılar savaşını bu söz ateşlemiştir.” (AV/140)

“Ve o yumuşacık karın içinde kayboldum.” (G/245)

“Gözlerin içindeki o büyük boşluğun kapısı.” (G/245)

“Hiçbir resmin olmadığı, saf, cilalı bir ayna.” (AB/335)

“Beni daha büyük bir güçlüğün ortasına bırakmıştın.” (AB/335)

“Bazen daha çok büyüyen bir coşku duyuyordum.” (AB/335)

“Güzün soluk kesen bir rüzgar esiyor.” (Gü/416)

“Nemli ter kokulu el havlusunu aldı.”(H/9)

Küçük, zayıf bir alev(H/12)

“Beyazıt meydanına bakan görkemli bir kapısı”(H/13)

“Şu kitapkurdu yaşlı adam” H/ (16)

Şu bıyıklı, kasketli adam(H/16)

“İlk söylenişindeki hüzünlü sesi yitmişti.” (H/23)

e. “Nesnenin neden yapıldığını belirten “demir kapı, cam bardak, mermer köşk” gibi tamlamalar isim tamlaması değil, sıfat tamlamasıdır. Bu tamlamaları, “demirden kapı, demirden yapılmış kapı, camdan bardak, camdan yapılmış bardak” şeklinde ve yine sıfat tamlaması kuruluşunda genişletebiliriz” (Karahan, 2017: 52)

Hayati Develi, Tahir Nejat Gencan, Nurettin Demir takısız isim tamlamasını bu tamlamalar için kullanmaktadır.

“Taştepe mahallesindeki geniş, kerpiç evimizin çatı aralığında”(PS/32)

Gümüş ayaklı tanrıça(AV/136)

“Yarılmış bir nar gibiyim karşıdaki bambu koltukta.” (G/248)

bakır çanak, çini mürekkep, (H/10)

Naylon sürahi(H/10)

Üzerinde iki alüminyum çanaklı küçük portatif anten(H/10)

Naylon kaplarda(H/14)

Kağıt peçeteler(H/10)

f. “Sıfat ve zarfların anlamlarını, miktar ve derece bakımından tamamlayan zarfların meydana getirdikleri kelime grupları da bir sıfat tamlamasıdır.” (Karahan, 2017: 52).

“En çok ettiği beddua.” (PS/28)

“Yetim, evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz, pek çok kişiye” (PS/29)

“Evimizin en sadık müdavimi Şorrikli Yaşar idi” (PS/30)

Pek çok mal(PS/33)

“buradaki pek çok kıymetkar arkadaşım” (PS/34)

“En aptal sözler” (PS/45)

“Babam en meyus anlarında”(PS/50)

“En fazla bire üç bire dört mahsul alabiliyoruz” (AV/136)

“Daha iyi bir iştir.” (AV/137)

“Daha dayanıklı şeyler vardır.” (AV/138)

“Bu çok türlü evrenden” (AV/138)

“İçinde ne çok ıssız yerler vardı.” (G/245)

“Bazen daha çok büyüyen bir coşku duyuyordum.” (AB/335)

“Gecenin en soğuk anlarında.” (H/14)

“Düz renklerden en çok neftyeşili seven”(H/18)

g. “Akdeniz, akciğer, karabiber, başbakan, atardamar’ gibi birleşik kelimeler, sıfat tamlaması kuruluşundadır” (Karahana, 2017:52).

“İzmir ve Sarıkamışta dört yıl askerlik yapmış.”(PS/26)

beddua: (PS/28)

“Taştepe mahallesindeki geniş, kerpiç evimizin çatı aralığında”(PS/32)

herkes(PS/39)

“Tekfener amcamın asıl adı Muhammed idi”(PS/39)

“**İlkokul** son sınıfa değin annemlerle kadınlar hamamına gittik” (PS/42)

“**Ağırbaşlı** bir edayla kenarda oturur.” (PS/42)

“**Beşgözler** köyünden” (AV/137)

“**Karaeriğin** çiçeklenişini hatırlıyorum.”(G/249)

Bugün(AB/337)

ilkbahar(Gü/416)

tahtalıköy(H/21)

“Bu kültür ocaklarını **darmaduman** ettiler.” (H/34)

ğ. “Sıfat tamlamalarında sıfat ve isim unsurları arasına “da / de” edatı ve - mi soru eki girebilir” (Karahana, 2017:52).

“**Bu da laf** mı yani”(AV/140)

”**Bir de tevafuklu Kur’an** yazmıştı.”(H/20)

“**Yeşil mi mavi** mi seçemediği **denizrengi gözleri**”(H/27)

“Görünseler de **gizli** midir **harfler**.”(H/39)

h. “Sıfat tamlaması, söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar.” (Karahana, 2017: 52)

“**İnsanı meyusiyetin derinliklerine iten bir uğultuyla** eserdi.”(PS/25)(zarf)

“**İzmir ve Sarıkamışta dört yıl** askerlik yapmış”(PS/26)(isim, zarf)

“**Sarı taşla** arası çok iyiydi”(PS/26)(zarf)

“**Taşla uğraşmaya onüç ondört yaşlarında** iken başlamış.”(PS/27)(zarf)

“**Bazen bir portalin/ altı ay** sürdüğü olurdu.” (PS/28)(isim, zarf)

“**Nebioğlu, iki günde bir** toplantı yapar.”(34) (zarf)

“Her üç ayda bir muayene olacaklardır.” (PS/40) (zarf)

“Bir gün /şişman, heybetli bir yaşlı kadın kocanı da getirseydin” (PS/42)
(zarf, isim)

“Bu şarkıyı yüzlerce kez dinledik” (PS/51) (isim, zarf)

“Kesintisiz bir tecelli var yüzünde” (G/249) (isim)

“Beni daha büyük bir güçlüğü ortasına bırakmıştın.” (AB/335) (isim)

“Kendimi her gün /yeni bir perdeyle örtmüştüm.” AB/(337)(zarf, zarf)

“Bir avuç toz haline gelmiştim”(AB/340) (isim)

“İri beyaz bir kuş geliyor.”(Gü/417) (isim)

“Sesi, hocanın yorgun ama ihtiraslı sesine karıştı.” (H/15) (isim)

“Zarif bir vav çizdi.”(H/15) (isim)

“İlk söylenişindeki hüznü sesi yitmişti.”(H/23) (isim)

Yazarın kullandığı sıfatlar, daha çok ismi nitelemeye yönelik olup somut kelimelerdir. Bu nitelemelerle okur, kavram yahut nesnelere zihninde kolayca şekillendirebilmektedir.

İncelenen hikâyelerde isim tamlamalarından sonra 438 örnekle en çok kullanılan kelime grubu sıfat tamlamalarıdır. Yazar sıfat tamlamaları sayesinde gördüğü her şeyi adeta resmetmiştir.

3.3. Sıfat Fiil Grubu

-An, -AsI, - mAz, -Ar, -DİK, - AcAK, -mİş yapım eklerini alan bir fiil ile bu fiile bağlı kelimelerden oluşan kelime grubudur.

a. “Grubun ana unsuru sıfat fiildir, sonda bulunur. Fiile dayalı bütün gruplarda olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan sıfat fiilin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Yüklem olan sıfat-fiil yargı bildirmez” (Karahana, 2017: 53)

“Gökyüzünde tüten olsam”(PS/25)

“Yeryüzünde biten olsam”(PS/25)

“Nakşibendî kolunun müntesiplerinden olduğu söylenirdi”(PS/26)

“Babam onun taşla insanmış gibi konuştuğunu söylerdi.”(PS/26)

“Köyün yukarısındaki Haydarlı Mağarasının eskiden taş ocağı olduğu söylenirdi” (PS/27)

“Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden” (PS/32)

“Bir gece filmde sonra, Yusuf amcanın İnci pavyonu onun için kapattığı bile söyleniyordu” (PS/48)

“Saadet Güneşi filminin gösterimde olduğu akşam” (PS/49)

“İlçeden siparişleri olanlar ayaklandı.”(AV/139)

“Böyle bir yerde yaşadığını.”(G/246)

“Bir arzuyla kıvrandıkları hissediliyor.”(G/246)

“O kaosun içindeyken de dünyanın bir rüya olduğunu bilirdim ama şimdi başka” (G/248)

“O zamanlar yalnızlığın senden ayrı kalmak olduğunu henüz bilmiyordum” (AB/333)

“İndikçe bu yol ne kadar uzun olsa da adımlarımın büyüyebildiğini gördüm” (AB/336)

“Böylece herhangi bir uzaklık birimiyle ölçülemeyen yolun kendimle aramda sonsuzca uzayıp kısalabildiğini...” (AB/336)

“Yanımda yöremde dolaşan bir engelleyicinin olduğunu...” (AB/336)

“Sözcüğün anlam dünyasına girdikçe onun tümüyle topraklaştığını...” (AB/340)

“Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.”(Gü/416)

“Seni alıp dünyanın bir hardal tanesi gibi küçüldüğü yere çıkarıyor.”(Gü/417)

“İki yanında polis bekleyen” (H/13)

“Uzun saçlıları, blucinleri ve başı örtülülere içeri almayan” (H/13)

b. “Sıfat-fiilin grup içindeki yeri özellikle konuşma ve şiir dilinde değişebilir.” (Karahan, 2017: 54)

İncelenen hikâyelerde yeri değişen sıfat-fiil grubu tespit edilmemiştir.

c. “Bu grupta özne az kullanılır, özne olan unsur iyelik eki taşır” (Karahan, 2017: 54)

“İlçeden siparişleri/ olanlar”(AV/139)

“Sen olmayınca **ben** denizi /olmayan.”(AB/333)

“Selçuk yapısı /olan (PS/41)

“Muhallebi kıvamında bir un tatlısı /olan” (PS/42)

“Yokluğun varlığın öteki yüzü /olduğunu düşünürdü.” (H/11)

“Kütüphanesi yıkılan.” (H/14)

ç. “Ortak bir sıfat-fiille kurulmuş bazı gruplarda sıfat-fiil tekrar edilmez.” (Karahan, 2017: 54).

“Yaz sıcağında dayanılmaz bir ter ve (dayanılmaz) sidik kokusuyla dolaşırdı.” (PS/31)

“Yanımda (dolaşan) yöremde dolaşan bir engelleyicinin olduğunu o anda farkkettim.” (AB/336)

d. Cümle içinde sıfat-fiil grubu, sıfat, zarf ve isim görevinde buluna bilir.” (Karahan, 2017: 54)

“Babam afyonu başına vuranlardandı.”(PS/26) (isim)

“Tanıdığı, kokladığı bütün çiçekleri kazırdı.”(PS/28) (sıfat)

“Gözlerini hafifçe kısararak yaptığına uzun uzun bakardı.”(PS/28) (isim)

“Babamın yaptıklarını dedeme duyurmazlardı.”(PS/29) (isim)

“Birlikteyken bahsi geçtiğinde duymamış gibi yapardı.”(PS/49) (zarf)

“Hissettirmeden ruhumu sızarken sana yaşattığım acıları düşünüyorum.”(G/245) (sıfat)

“Seni yitirdiğimi duyunca da çıldırarak gibi oluyorum.”(AB/334) (zarf)

“Bu oluşun ne olduğunu da bildiğimi söyleyemem.”(AB/336) (isim) (isim)

“En çok yoksul insanların benzediği harfleri seviyordu.”(H/16)(sıfat)

e. “vatansever, çöpçatan, cankurtaran’ gibi bazı bileşik kelimeler sıfat fiil grubu kuruluşundadır” (Karahana, 2017: 55).

“seyreden” (PS/32)

“Danyal Topatan” (PS/46)

“Musevi arraf Feridun Çölgeçen” (PS/46)

Yazarın incelenen hikâyelerinde geçen 285 adet fiilimsi gruplarından 125 adet örneğiyle en çok sıfat-fiil grubu kullanılmıştır.

3.4. İsim Fiil Grubu

-mAk, -mE, -İş eklerini alan bir fiil ve bu fiili tamamlayan kelimelerden oluşan kelime grubudur.

a. Karahana (Karahana, 2017: 55) “Grubun ana unsuru hareket ismidir, genellikle sonda bulunur. Fiile dayalı bütün gruplarda olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan hareket isminin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf

adı verilen ögelerle tamamlanır. Yüklem olan isim-fiil yargı bildirmez.” şeklinde açıklamaktadır.

“*Babam, kederli anılarında Malatyalı Fahri’den, ‘sensiz sönmez şu kalbimin ateşi/melül mahzun bakışanım neredesin’ türküsünü; keyifli anlarındaysa, ‘gökyüzünde tüten olsam/ yeryüzünde biten olsam/bir atlastan keten olsam/yar boynuna sarsa beni’ dizelerini söylemekten kendini alamazdı*” (PS/25)

“*Ancak bu yaratımların içgüdüsel kaynaklarını araştırmak, bu yaratımlara ihtiyaç duyurtan şartlar üzerinde kafa yormak...*” (AV/137)

“*Kuruyup sararmış yapraklarındaki minik damarların arasından yıldızlara bakmaya çalıştın*” (G/246)

“*Gözlerin gülümseyince karaeriğin çiçeklenişini hatırlıyorum*” (G/249)

“*Böylece içimde sabahları beliren o tanımlayamadığım duyguya dayanmaya çalıştım*” (AB/336)

“*Sesin resme dönüşünü görüyor.*”(Gü/417)

“*Okulun en çok çıkışını severdi, çıkış kapısını.*”(H/15)

“*Yani yarıyatık veya yarıdikey harflerle kuş ve sinek gibi uçuşan harflerin oluşturduğu sözcükler anlamsız olmaktan kurtulamazdı.*”(H/17)

b. Bu kelime grubunda isim-fiil ile isim-fiile bağlı kelimelerin yeri değişebilir.

“*Poseidon’a kaçamak ve meraklı gözlerle bakan Cemil ustanın kulağına eğilerek açıklama yaptı Muhtar*” (AV/139)

c. “İsim fiil grubu cümlede isim görevinde bulunur.

“*Kakma, kabartma, şebekeli oyma veya çizikleme çalışırdı.*”(PS/28)

“*Bunlardan en çok Çakmakçı Cüce Hacı amcanın gelişine sevinirdim*” (PS/30)

“*Onu sadece hissetmek bana acı veriyordu.*”(AB/335)

“Tam o sıra belirdi ve beni sana doğru inmekten alıkoydu” (AB/337)

“Bir sözcük olarak insanlar arasında dolaşmak tuhaftı.”(AB/341)

“Sesin resme dönüşünü görüyor.”(AB/417)

“Okulun en çok çıkışını severdi, çıkış kapısını.”(H/15)

İncelenen hikâyelerde fiilimsi gruplarının içinde 49 adet örneğiyle en az kullanılan isim-fiil grubudur. İsim-fiil grubunda en çok –mA ve –mAk ekleriyle kurulanlar tespit edilmiştir. Hikâyelerde –İş ekiyle kurulan isim fiil grupları nadir geçmektedir.

3.5. Zarf Fiil Grubu

“Bir zarf fiil ile bu zarf fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur” (Karahan, 2017: 57)

a. “Grubun ana unsuru zarf fiildir. Zarf fiil, genellikle grubun sonunda bulunur. Fiile dayalı sıfat-fiil ve isim-fiil gruplarında olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan zarf-fiilin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Yüklem olan zarf-fiil yargı bildirmez” (Karahan, 2017: 57)

“Ben hoşgörüsünden cesaretleterek ısrar edince başladı(43)

“Ben hoşgörüsünden cesaretleterek ısrar edince (PS/43)

“Sıcaktan bunalanlar, buzhaneden getirilen kalıp kalıp buzların kırılarak katıldığı limonatadan doya doya içtiler.” (PS/49)

“Evreni üç bölerek payettik.”(AV/135)

“Bir buçuk yıl boyunca her gün benden bir haber bekleyerek sabahladığını söylerken” (G/245)

“Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cephesinde yaşarken göremiyordum.” (G/246)

“Kolay olsaydı sen beni bırakıp gitmezdin diye düşünüp avunuyorum”
(AB/334)

“Ben benimden uzaklaşarak, aynada kendimi görmeyerek seni tekrar görmeye çalıştıkça... (AB/338)

“İlkbahar gelince soluğu duyuluyor.”(Gü/416)

“Sonsuz sanınca hiçliğe dönüşüyor.”(Gü/417)

“Ayaklarını biçimsiz, yüksek lavaboya güçlükle kaldırıp yıkadı.”(H/9)

“Sünneti kıldıktan sonra çaydanlığı doldurup tüpü ateşledi.”(H/11)

“Onları bulamayınca piknik tüpü yakarak ısıtıyorlardı.”(H/16)

b. Karahan’a (2017: 58) göre “Hâl ekleriyle çekime girmiş bazı sıfat fiiller, cümlede zarf görevi yapar. Bu sıfat fiillerle kurulan gruplar da birer zarf fiil grubudur.”

“Kaymakam ve beraberindekiler kahveye geldiklerinde kaygılıydılar.”
(AV/142)

“Baban gece yarısı sinemadan döndüğünde” (PS/29)

“Yusuf amca tıraş olup saçlarını briyantınlediğinde ve gri şeritli beyaz fötrünü takıp, topuklarına bastığı rugan iskarpinlerini takındığında tıpatıp Eşref Koçak olurdu.” (PS/32)

“Bize bayram için giysiler almaya gittiğimizde, dükkânın önünde duran telisteki kenger sakızından birkaç tane mutlaka verirdi.” (PS/41)

“Yusuf amca başında kavak yelleri esmeye başladığından itibaren herkesin diline düşmüştü.” (PS/49)

“Birkaç kez uyanacak, gürültü uyumasına izin vermediğinde kalkacaktı.”
(H/12)

“Hiçlikte kimse olmadığından kimsesizlik de yoktur.”(H/15)

c. “-r /-mAz”, “-DI mI” ve “-DI/ -ALI” vb kalıplarla kurulan gruplar da birer zarf-fiil grubudur” (Karahan, 2017: 58)

“*Sesin alnıma çarpır çarpmaz yanımda*” (AB/334)

ç. Bu kelime grubunda cümle içinde zarf-fiil ile zarf fiile bağlı kelimelerin yeri değişebilir. Bu durum genellikle şiirlerde görülür.

“*Ben de dertli dertli ararım seni Gün kararıp vakit akşam olunca*” (PS/52).

d. “-ken ve –sA” eki ile kurulan ve yan yana sıralanan birden fazla zarf-fiil grubunda zarf-fiil eki sadece sondaki grupta bulunabilir.” (Karahan, 2017: 58).

“*Bak taş deyip geçmez(sen), ne kadar severek vurursan çekici, o kadar açar sana sırlarını; sen onu incitmez(sen), ondaki güzelliği çıkarmak için uğraşırsan, o, kimseye göstermediği güzelliklerini sana gösterir.*” (PS/27)

e. “Zarf fiil grubu, söz dizimi içinde zaman, tarz, sebep, şart, bağlama, karşılaştırma vb. işlevlerle zarf görevi yapar” (Karahan, 2017: 59)

“*anlatıla anlatıla bitirilemezdi.*” (PS/26)(tarz)

“*Deden gürültüye uyanıp da neler olduğunu öğrenince bastonuna davranarak üzerine yürüdü.*” (PS/29)(tarz, zaman)

“*Işıklar söniş film başladığında, çaktırmadan, ağır ağır başını çevirir, kuvvetli bir huzmenin sızdığı odaya bakardı.*” (PS/48) (zaman, tarz)

“*Köylüler sıraya uymaksızın, ‘Hoşgeldiniz’, ‘Şeref verdiniz’ dediler.*” (AV/141) (tarz)

“*Sen olmayınca ben denizi olmayan bir kıyı nasıl olursa öyleyim*” (AB/333) (zaman, tarz)

“*Seni düşlerimde gördüğüm gecenin sabahı, gün doğmadan uyanıyorum.*” (AB/334) (zaman)

“*O halde bir zaman kendimi bilmeksizin yaşadım.*”(AB/340) (tarz)

İncelenen hikâyelerde sıfat-fiil grubundan sonra zarf-fiil grubu 111 adet örnekle en çok kullanılan fiilimsi grubudur. Zarf-fiil grubunda en çok cümleye zaman anlamı katan –ken, -IncA ve -DIĞİnDA ekleriyle kurulanlar kullanılmıştır.

Yazarın fiilimsileri bu kadar kullanması, hikâyelerin anlatımına bir hareket kattığı söylenebilir.

3.6. Tekrar Grubu

“Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur.” (Karahana, 2017: 60) Veciha Hatiboğlu, ikilemeyi şöyle tanımlamaktadır: “İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır.”

“Tekrar grubunu oluşturan kelimeler eş görevli olduklarından, aralarında dizesel bir bağlantı bulunmaktadır” (Karahana, 2017: 60)

a. “Grupta yer alan kelimeler arasında, şekil ve anlamca bir ilişki vardır.” (Karahana, 2017: 60)

Ursurları aynı olan tekrar grubu:

Derin derin (PS/25)

Paytak paytak (PS/31)

Hüngür hüngür (PS/46)

dertli dertli (PS/52)

ayrı ayrı (AV/137)

Çeşit çeşit(AV/137)

cahil cahil. (AV/140)

boş boş (AV/141)

birer birer. (G/249)

yavaş yavaş (AB/335)

ayrı ayrı (H/11)

ağır ağır (H/20)

teker teker (H/23)

küt küt (H/27)

Tabi tabi (H/36)

Fısııl fısııl (H/43)

İncelenen hikâyelerde aynı kelimenin tekrarından oluşan 127 tekrar grubu tespit edilmiştir. Aynı kelimenin tekrar edilerek oluşturulan kelime gurubu yazarın en çok kullandığı ikileme çeşididir.

Unsurlarından bir sözcüğü anlamlı olan tekrar grubu:

Boyun posun devrile(PS/29)

Cüce müce (PS/30)

*“Evde iş güç telaşıyla **apar topar** çıkılır”(PS/43)*

*“Bizi **apar topar** faytonla eve getiren”(PS/52)*

*“**kargacık burgacık** yazıyla bir dörtlük” (PS/52)*

*“Bu delikanlıların böyle **şallap şullap** girip çıkmalarına” (H/13)*

*“öyle **yırtık pırtık** giyinmelerine” (H/13)*

Unsurları zıt anlamlı olan tekrar grubu:

var yoktu(PS/30)

yatıp kalkardı.(PS/32)

gidip geldiği (PS/33)

Alışveriş(PS/41)

Yanıp sönen (PS/45)

Gelip giden yolcular(PS/47)

Sağa sola sataştı(PS/50)

Gece gündüz (PS/51)

sağa sola (PS/51)

yatıp kalktığım (AB/339)

Girip çıkanların, (H/13)

O olup bitenlere anlam veremededen geçip gidilen. (H/13)

olup bitenlerle (H/27)

olup biten (H/38)

b. “Tekrarlar, anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır.” (Karahana, 2017: 60)

“**Derin derin soluklanır**”(PS/25) (çokluk)

“ **anlatıla anlatıla bitirilemezdi.**”(PS/26)(süreklilik)

“**Oradan kalıp kalıp dev kayalar**”(PS/27) (anlamı kuvvetlendirme)

“**Bazen de sinemada yatıp kalkardı.**”(PS/32) (beraberlik)

“**Sıra sıra eski dükkanlarıyla iş hanı bulunurdu.**”(PS/42) (çokluk)

“**Çeşit çeşit, dedi Poseidon**”(AV/137) (çokluk)

“**Sekiz ay oldu hala ses seda yok**”(AV/138) (çokluk)

“*Yahu muhtar bari sen **cahil cahil** konuşma.*”(AV/140) (anlamı kuvvetlendirme)

“***Belli belirsiz** sesler geliyordu*”(AB/336) (beraberlik)

“***Boş-dolu** sigara paketleri*”(H/10) (beraberlik)

“*Bütün bunlara **ayrı ayrı** sinmiş yalnızlık*”(H/11) (çokluk)

“*Öyle olsa **sık sık** rüyalarına girmezdi.*” (H/27) (süreklilik)

“***Evet evet** hiç yazacağım*”(H/32) (anlamı kuvvetlendirme)

“***Üst üste** ve **yan yana** konan noktalarla belirleniyordu*”(H/35) (beraberlik)

“***Kurulup kurulup** kaldırılıyor*”(H/36) (çokluk)

c. “Bağlama ve çekim edatlarının dışında bütün kelimelerle tekrar grubu kurulabilir. Ünlem edatları, tekrara elverişli kelimelerdir.” (Karahan, 2017:61)

Harıl harıl (PS/42)

aman aman(PS/43)

Hacle hacle (PS/43)

Efil efil (PS/44)

sık sık (AV/137)

ters ters (AV/137)

Allah Allah (AV/140)

birer birer(H/32)

Evet evet (H/32)

Yok yok (H/32)

Hayır hayır (H/33)

Tek tek (H/35)

Kurulup kurulup (H/36)

Tabi tabi (H/36)

ç. "Grubu meydana getiren unsurlar çekim eki taşıyabilir." (Karahan, 2017: 61)

"Çoluğu çocuğu olmayan" (PS/32)

süse, giyim-kuşama" (PS/32)

"sürmeye-allığa" (PS/32)

heceleye heceleye (PS/33)

"Annem içten içe kızar"(PS/34)

"Dağa taşa yol diye yatırılan onca servet"(PS/36)

"Cevizli kayısı lokumundan şapırdada şapırdada yiyen"(PS/36)

Yanımda yöremde (AB/336)

"Girip çıkanların, ne olduğunu anlamadan mezun olduğu..." (H/13)

"Üst üste ve yan yana konan noktalarla belirleniyordu"(H/35)

"İşi gücü izleme olan birileri"(H/36)

d. "Grup içindeki kelimeler, eş görevlidir. Kelimeler arasında genellikle belirli bir ses düzeni bulunur. Bundan dolayı, tekrar gruplarının birçoğunda unsurların yeri değiştirilemez. Meselâ "eğri büğrü" tekrar grubu, "büğrü eğri" şeklinde ifade edilemez." (Karahan, 2017: 61)

evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz(PS/29)

düğüne derneğe (PS/29)

Cüce müce (PS/30)

“Bizi apar topar faytonla eve getiren” (PS/52)

“Sekiz ay oldu hala ses seda yok”(AV/138)

“Yanımda yöremde(AB/336)

e. Bu kelime grubu cümle içinde sıfat, zarf, isim ve fiil görevini üslenebilir.

“anlatıla anlatıla bitirilemezdi” (PS/26)(zarf)

Oradan kalıp kalıp dev kayalar (PS/27)(sıfat)

“evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz pek çok kişiye” (PS/29)(sıfat)

“Elindeki avucundakini paylaşır, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe koşar, çocukla çocuk, deliyle deli olurdu.” (PS/29)(isim)

“Paytak paytak yürür”(PS/31)(zarf)

“Sinema tutkunu adam koşu koşu gelmişti.”(PS/32) (zarf)

“Sekiz ay oldu hala ses seda yok”(AV/138)(isim)

“Sonra yavaş yavaş kendi resmim silindi aynada,” (AB/335)(zarf)

“Belli belirsiz sesler geliyordu”(AB/336)(sıfat)

yersiz yurtsuz bir nesne (H/12)(sıfat)

“Bütün parçalar teker teker toplandı”(H/23)(zarf)

“getirip götürüyor.” (H/29)(fiil)

“bağırıp çağırıyordu.” (H/29)(fiil)

“kendi kendine oldu” (H/32)(isim)

“İlk gençlik alışkanlıklarını birer birer bırakmış”(H/40)(zarf)

İncelenen hikâyelerde 147 adet tekrar grubu örneği kullanılmıştır.

Unsurları aynı olan tekrar grubu

İncelenen hikâyelerde aynı kelimenin tekrarından oluşan 127 tekrar grubu tespit edilmiştir. Aynı kelimenin tekrar edilerek oluşturulan kelime gurubu yazarın en çok kullandığı tekrar grubu çeşididir. Sadık Yalsızuçanlar'ın anlatımına zenginlik kattığı yollardan biri de tekrar gruplarıdır. Her ne kadar bunların tekrarı okuyucuya sıkılma duygusu verse de edebî açıdan bakıldığında ahenk ögesinin sağlanması için bu kullanılması gerekli bir yöntemdir.

İncelenen hikâyelerde Unsurları zıt anlamlı olan tekrar grubu: 14 adet örnekle; Unsurlarından bir sözcüğü anlamlı olan tekrar grubunun 6 adet örnek kullanımıyla nadiren kullanılmışlardır.

3.7. Edat Grubu

“Bir isim unsuru ile bir çekim edatından kurulan kelime grubudur.” (Karahan, 2017: 62) Tek olarak kullanıldıklarında edatların anlamları yoktur.

a. “Bu grupta isim unsuru başta, çekim edatı sonda bulunur” (Karahan, 2017: 63).

“*Bir yandan beni bağrına basıyor, bir yandan, ‘Gidişin ola da gelişin olmaya, boyun posun devrile, çocuk yüzüne hasret kalasın’ diye ileniyormuş*” (PS/29)

“*gözlerimiz salonun karanlığına alışana değin*” (PS/44)

“*Cemrenin üçü de düşmesine rağmen*” (PS/49)

“*Muhtar, ‘Çay getir oğlum’ diye*” (AV/136)

“*Bir dostluk ve beraberlik bağı yaratmak üzere Hermes’i görevlendirdi*” (AV/137)

“*Gözlerinin benden kaçırıyor, birkaç dakika sonra tekrar dönüyorsun*” (G/244)

“*içindeki derinliğe doğru kayboluyor*” (G/244)

“Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için” (G/245)

“Sen olmayınca ben denizsiz kıyı gibiyim” (AB/333)

“Seni bilmek seni görmektir diye inandığım için çekiyorum” (AB/333)

“Uyanınca seni yitirmiş gibi oluyorum” (AB/333)

*“Kendim için bir engel olduğumu o zamana değin hiç düşünmemiştim”
(AB/335)*

“Sana ancak konuştuğum dille gelebiliyorum” (AB/341)

“İnancı olmayan bir sesle okuyor.” (Gü/416)

“Yüreğinde insan yüreği gibi bir sonsuzluk.”(Gü/417)

*“Seni alıp dünyanın bir hardal tanesi gibi küçüldüğü yere çıkarıyor.”
(Gü/417)*

“Sünneti kıldıktan sonra çaydanlığı doldurup tüpü ateşledi” (H/11)

“Çe sonra gereksiz gibiydi, hü diye okudu.” (H/11)

“Vav elif’in sağ ucundan bükülerek kendi içine doğru kıvrıldığı” (H/16)

“Ülkenin üç yanı harf deniziyle çevriliydi.”(H/17)

b. Edatın türüne göre cümle içinde isim unsuru ve edat ek alarak veya eksiz bulunabilir.

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz”(PS/25)(eksiz)

Zemheri için(PS/25) (eksiz)

yaza kadar.(PS/25)(-a eki)

Anneme göre(PS/26) (-e eki)

Askere gidene kadar(PS/26) (-e eki)

Senin gibi (PS/26) (-in eki)

Söylentiye göre, (PS/26) (-e eki)

O günden sonra (PS/26) (-den eki)

Yontulan taşların büyüklüğüne, damarlarına ve biçimine göre, (PS/27)
(-e eki)

Sadece bir cephe için (PS/28) (eksiz)

yaşlılar için(PS/33) (-lar eki)

Balkon gibi (PS/38) (eksiz)

Halam çok istemesine rağmen (PS/46) (-si,-ne ekleri)

Düşlerdeki gibi(PS/47) (-ler, -de, -ki ekleri)

Bir gece filminden sonra, (PS/48) (-den eki)

Üç kardeş olduğumuz için (AV/135) (-muz eki)

“Bir dostluk ve beraberlik bağı yaratmak üzere”(AV/137) (eksiz)

“Çıktı’ diye.”(AV/140) (eksiz)

“Göğe doğru bir seyre çıkıyor.”(AV/146) (-e eki)

“Sen ne kadar safsın.”(AV/146) (eksiz)

Gözlerin sonra.(AV/147) (-ler,-in ekleri)

“Seni sadece bu sözcük anlatabilir.”(G/244) (-i eki)

“birkaç dakika sonra.”(G/244) (eksiz)

“Seni yitirmek aklımı yitirmek gibi.” (AB/334) (eksiz)

“Sana doğru (-a eki) inmek üzere” (AB/336) (eksiz)

Aşağılara doğru...(AB/339) (-lar,-a ekleri)

“Ben kıyı değildim topraktım.” (AB/340) (eksiz)

“İşte **kalbime doğru** bükülüyorum.” (AB/341) (-e eki)

“**Bir iz gibi** ayrılmış.” (Gü/416) (eksiz)

“**Farzdan sonra** kenepeye oturdu.” (H/11) (-den eki)

“**Birazdan uyumak üzere** yatağa dönecekti.” (H/12) (eksiz)

“**Öğleye kadar** uyuyacaktı.” (H/12) (-e eki)

“**Mekanı olan her nesne gibi**” (H/12) (eksiz)

“**Yazmak üzere** gelmişti dünyaya.” (H/16) (eksiz)

“**gece uyuyana değin** yazıyordu.” (H/16) (-a eki)

c. Edat grubu çekim eki aldığı cümlede isim görevinde bulunur.

“**Hepimiz aynı hikâyenin içinde gibiyiz.**” (AV/146)

“**Şimdi oradan çıkmış gibisin.**” (AV/148)

“**Bunlar bir gün tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir**” (AV/148)

“**Yarılmış bir nar gibiyim** karşıdaki bambu koltukta.” (AV/148)

“**Nasıl’ı ve niçin’i olmayan bir lütuf gibiler**” (AV/148)

“**Ne söylediğimin farkında değilim.**” (AV/149)

“**Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için.**” (G/245)

“**Hareketsiz, durgunsun ve bu haldeyken bütün alem yıkılsa dönüp bakmıyor gibisin.**” (G/245)

“**Sen olmayınca ben denizsiz kıyı gibiyim.**” (AB/333)

“**Gölge değildim ama gölgedeydim.**” (AB/337)

“**Beni kimse görmüyor gibiydi.**” (AB/340)

“**Değilsen müzill kimdir?**” (AB/341)

“Haşlanmış gibiydi.” (H/12)

ç. “Edat grubunda, isim unsuru kelime grubu olabilir” (Karahana, 2017: 63)

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz”(PS/25) (isim unsuru: isim -fiil)

“İnsanı meşusiyetin derinliklerine iten bir uğultuyla eserdi.”(PS/25) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Sarı taşla arası çok iyiydi”(PS/26) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Tabi bu diğer uzmanlık için de geçerlidir.”(AV/137) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor hem üzüliyordum.” (AB/337) (isim unsuru: sıfat-fiil grubu) **“Sana ancak konuştuğum dille gelebiliyorum.”** (AB/341) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Bir iz gibi ayrılmış”(Gü/416) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Seni alıp dünyanın bir hardal tanesi gibi küçüldüğü yere çıkarıyor.” (Gü/417) (isim unsuru: isim tamlaması)

“Birazdan uyumak üzere yatağa dönecekti.” (H/12) (isim unsuru: isim -fiil)

“Mekânı olan her nesne gibi kalemin de zamanı var” (H/12) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Ülkenin üç yanı harf deniziyle çevriliydi.”(H/16) (isim unsuru: isim tamlaması)

Aşağıdaki örneklerde isim usuru bir cümledir.

“Babaannem, ‘Niye muayene ediyorlar?’ diye sordu.”(PS/40)

“Birkaç kişi meydana sallandırdın mı bak bakatım düzeliyor mu düzelmiyor mu? diye ekledi Rıza Dayı” (AV/138)

“Seni görür gibi bilemiyorum”(AB/333)

“Seni bilmek seni görmektir diye inandığım için çekiyorum bu acıyı”
(AB/333)

“Kolay olsaydı sen beni bırakıp gitmezdin diye düşünüyorum.” (AB/334)

“Bana o sabah, “Yaklaş” diye seslendin.” (AB/338)

d. “Bu grupta birden fazla isim unsuru bulunabilir” (Karahan, 2017:64)

“Yontulan taşların büyüklüğüne, damarlarına ve biçimine göre,”
(PS/27)

“Evlerin kışlık ve yazlık eyvanlı olarak çatılmasına, hayatlı, havuzlu, açık veya kapalı odalardan, kemerlerden oluşmasına rağmen” (PS/27)

“Kayalar, ağaçlar ve insanlar gibi” (AV/138)

“Aklımı böylesi anlarda bir akrep bir yılan gibi hissediyordum.” (AV/335)

e. Edat grubu, söz dizimi içinde, sıfat, zarf ve isim görevi yapar. Bu grup, cümlenin kuruluşuna yüklem olarak da katılır. Grup, yapısındaki edatın türüne göre zaman, yön, durum, benzetme, sebep, miktar, şart vs. bildirir” (Karahan, 2017: 64).

“Düşten uyanmış gibi gözlerimi oğuştururdum.”(PS/48)(zarf)

“Bu da laf mı yani, sana hizmet etmek için seçilmiyor mu bunlar?”
(AV/140)(zarf)

“ Hepimiz aynı hikâyenin içinde gibiyiz.”(AV/146) (isim)

“Keşke derdim bu kadar öfkeli olmasaydı babam.”(AV/148) (zarf)

“Sen olmayınca ben denizsiz kıyı gibiyim.”(AB/333) (isim)

“Seni görür gibi bilemiyorum.”(AB/333) (zarf)

“Ormanda yolumu yitirene kadar yürüdüm.” (AB/339) (zarf)

“Okur yazar bir hamakatle kör değilim, diyor.” (Gü/416) (isim)

“Yüreğinde insan yüreği gibi bir sonsuzluk...” (Gü/417) (sıfat)

“Seni alıp dünyanın bir hardal tanesi gibi küçüldüğü yere çıkarıyor.”
(Gü/417) (isim)

“Çe sonra gereksiz gibiydi, hü diye okudu.” (H/11) (isim, zarf)

“Mekânı olan her nesne gibi kalemin de zamanı var.” (H/12)(sıfat)

“Medeni olanla başı hoş değildi.” (H/14) (isim)

“Böcek bey diye fısıldadı.” (H/14) (zarf)

İncelenen hikâyelerde birleşik fiil grubundan sonra 244 adet örnek kullanımıyla en çok kullanılan dördüncü kelime grubudur. En çok kullanılan edat grubu örnekleri benzetme edatları ve diye ile –e doğru edatlarıyla kurulan edat gruplarıdır.

3.8. Bağlama Grubu

“Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurlarının meydana getirdiği kelime grubudur” (Karahana, 2017: 65).

a. “Bağlama edatı (ve, veya, ile, ilâ, fakat, ama, değil vb.) isim unsurlarının arasında bulunur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar” (Karahana, 2017: 65).

“Muayene müddetini geçiren veya cüzdan almayanlar” (PS/40)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı vardı yemekte.” (PS/50)

“Hades’in payına sis ve karanlık düştü.” (AV/135)

“Onu ve yerini yeni bir üslup aldı.” (AV/136)

“Kaymakam ve beraberindekiler” (AV/141)

“Yeraltına değil kabuğuma çekilir,” (G/ 248)

“Babamın bağırtıları, şiddeti ve öfkesi (G/248)

“acılarımı ve anılarımı”(AB/340)

“Güzel he ile ye'nin bitişmesini gördü.”(H/11)

“hocanın yorgun ama ihtiraslı sesine.”(H/14)

“Boşlukta hem kimsesizlik hem hiçlik.”(H/15)

“Hem yatay hem dikey bir harfti.”(H/20)

“Ayrı ayrı ve bitişirkenki biçimleri.”(H/47)

b. “İçinde ikiden fazla isim unsuru bulunan bir bağlama grubunda ve bağlama edatı, son iki isim unsurunun arasında yer alır” (Karahan, 2017: 65).

“Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı.”(PS/30)

“Kepçe kulaklı, saçları gür ve gözleri şehla idi.” (PS/31)

“Kentin güneybatısındaki tatlı su pınarı Derme çağıldar, buradan başlayarak kuzeydoğuya, eski şehrin kurulmuş olduğu eski Malatya'ya kadar aralıksız kayısı bahçeleri, tek ü تنها bağ evleri, sınırları çevreleyen kavak ağaçları, yağma tepeler, erik, üzüm ve elma bağları uzardı.” (PS/33)

“Yenecek içilecek şeyleri satanlarla, Hamam, Otel, Salhane, Berber, Terzi, Sinema, Kasap, Kunduracı ve Garson gibi müstahdimin her üç ayda bir muayene olacaklardır.” (PS/40)

“Seni gecenin, soğğun ve kalabalığın içinde görünce dilime gelen bu oldu: Garip.” (G/244)

“Oraya girdikçe de sessizliği, alçakgönüllülüğü, tevekkül ve sabrı öğreniyorum.” (G/244)

“Babamın bağırtıları, şiddeti ve öfkesi düşerdi ortalığa...” (G/248)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları var.”(AB/339)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu içeriye doldu.”(H/9)

“Babasının emprime baskı, boya ve iplik fabrikası vardı.”(H/27)

“Kartonları, pelür kağıtları, kamyşları ve mürekkep kabını yerleştirdi.”(H/29)

“Zaman, mekân ve insandan önce nokta vardı.”(H/35)

“He, i ve çe.”(H/47)

c. “ne..ne..”, ‘hem..hem..’, ‘..da ..da’, ‘ister... ister...’, ‘ya... ya...’ ..mi ...mi’ gibi bağlama edatlarıyla kurulan bir bağlama grubunda bağlama edatları, isim unsurlarının başında veya sonunda bulunur.” (Karahan, 2017: 66)

“Bu yapıdaki bir bağlama grubunda, isim unsurunun sayısı kadar bağlama edatı bulunur.” (Karahan, 2017: 66)

“Ya bu diyardan gitmeli ya bu diyardan gitmeliye çıkmış yolu” (PS/26)

“Babam **hem** taşçı **hem** yontucu **hem** de yapıcı idi.” (PS/27)

“**Hem** onları kışkandığınan **hem** de bilhassa Belgin Doruk’lu filmlere sevgilisinin gelmesinden olacak halam çok istemesine rağmen izin vermezdi.” (PS/46)

“Sonra o hal değişiyor, **ne** hüüzün **ne** acı olan daha önce hiç tatmadığım bir rüzgar esiyordu.” (AB/335)

“Orada **ne** kendimi **ne** seni **ne** de boşluğu” (AB/336)

“Seninle aramdaki perdelerin ışıktan **mi** yoksa gölgeden **mi**.” (AB/336)

“Boşlukta **hem** kimsesizlik **hem** hiçlik.” (H/15)

“Bu kelimeler uçuştuğuna göre bir şeyleri çok seven ve üşüşen sinekler mi yoksa beyinleri aşağılanan kuşlar mı oldukları tartışma götürürdü.” (H/17)

“Bölücübaşı terör ne seni ne beni gördü bir tasarı geçince çok değerli ve sayın ve saygın ve muhterem ve kardeşlerim ve romalılar ve zehirliler ve zenginler ve fareler ve insanlar ve uzanlar ve uzayanlar boyu oyunlular oyunu koyunlular üç merkezden iki merkeze iki merkezden tek merkeze götürürler.” (H/19)

“Ne tıraşı ne giyim kuşamı ne sosyal yaşamı ne evi barkı eşi adı cenk ve cemre olan bir oğlu bir kızı ne arabası ne evi hiçbir şeyi yoktu.” (H/22)

“Annesinden babası gibi korkmuyordu ama özgürlüğünü mü yalnızlığını mı bir şeyini” (H/28)

ç. “İle” bağlama edatının ekleşmiş şekli olan –(y)lA bağlama eki de isim unsurlarını bağlayabilir. Bu yapı, iki unsurlu bir yapı olup, birinci unsur –(y)lA eki taşır.” (Karahana, 2017:66)

“Zeus’la Hera’yi geleneksel tanrılar bayramında bir arada gördünüz de ne oldu?” (AV/140)

“Ne zaman baksa elif’le lam’ın birleştiği lam elif’i görüyordu çınarda.”(H/16)

d. Bağlama grubunda her iki isim unsuru kelime grubu olabilir.

“Dünyaya ölmek için değil olmak için”(PS/25)(birinci ve ikinci isim unsurları: edat grubu)

“köşe taşı mı ara taş mı” (PS/27) (birinci isim unsuru: isim tamlaması, ikinci isim unsuru: sıfat tamlaması)

“ibadet yapıları, çeşmeler, türbeler ve eşraf konaklarında” (PS/27) (birinci isim unsuru: isim tamlaması, dördüncü isim unsuru: isim tamlaması)

“Bir harf veya çiçeğin taç yaprağını” (PS/28) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması, ikinci isim unsuru: isim tamlaması)

“Altan Günbay dazlak kafası, ucu kıvrık bıyıkları, kötülük ve şehvet dolu bakışlarıyla” (PS/46) (birinci isim unsuru: isim tamlaması, ikinci isim unsuru: sıfat tamlaması, dördüncü isim unsuru: edat grubu)

“o sükunet ve edebin değişmiyor.” (G/249) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları var.” (AB/339) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması, ikinci isim unsuru: isim tamlaması)

“Güzel he ile ye'nin bitişmesini”(H/11) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması, ikinci isim unsuru: isim tamlaması)

“Yani yarıyatık veya yaridikey harflerle” (H/17) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması, ikinci isim unsuru: edat grubu)

“Yüz kökü ve den ekinin zoraki buluşması.”(H/22) (birinci isim unsuru: isim tamlaması, ikinci isim unsuru: isim-fiil grubu)

“Bütün harfler ve kelimeler”(H/44) (birinci isim unsuru: sıfat tamlaması)

e. “Bağlama grubu, cümle ve kelime grupları içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar” (Karahan, 2017: 66).

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz.” (PS/25)(zarf)

“İzmir ve Sarıkamış'ta dört yıl askerlik yapmış.” (PS/26)(isim)

“Onu ve yerini yeni bir üslup aldı.” (AV/136) (isim)

“Kaymakam ve beraberindekiler kahveye geldiklerinde kaygılandılar” (AV/141) (isim)

“Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için.” (G/245) (sıfat)

“Seninle aramdaki perdelerin ışıktan mı yoksa gölgeden mi olduğunu da bilmiyordum.” (AB/336) (zarf)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları var.” (AB/339) (isim)

“Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.” (AB/340) (isim)

“Söyledikçe ve harfleri savurdukça boşlukta olduğunu fark etti.” (H/11)
(zarf)

“Harfler var olurken kendisi ve kâğıt yok oluyor.” (H/13) (isim)

“Sesi, hocanın yorgun ama ihtiraslı sesine karıştı.” (H/15) (sıfat)

“Bunu bir gün elif yazdığına ama gerçekten yazdığına göreceksin evlat demişti.” (H/37) (zarf)

“Bütün harfler ve kelimeler noktadan ibarettir.” (H/44) (isim)

İncelenen hikâyelerde 178 bağlama grubu tespit edilmiştir. Ve 110 adet örneğiyle en çok ve ile kurulan bağlama grubu oluşturmuştur. Diğer bağlama grupları 21 adet örneğiyle ‘veya’, ‘hem...hem’ ile ‘ne...ne’ on dörder adet, ‘ile’ 13 adet ve diğer bağlama edatları toplam 6 adet örnekle bağlama grubu oluşturmuştur.

Yazar bağlama grupları sayesinde uzun cümleler kurmuştur. Bağlama edatları genellikle isim ve isim soylu sözcükleri birbirine bağlamışlardır.

3.9. Unvan Grubu

“Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur.” (Karahana, 2017: 68)

şahıs + unvan veya akrabalık ismi = unvan grubu

Hasan + amca(PS/27)

Cemile + teyze(PS/30)

Yusuf + amca(PS/32)

Salih + amca(PS/35)

Kadir + bey (PS/35)

Ömer + ağa (PS/40)

Hacı + ağbi(PS/40)

Kirkor + amcaya (PS/41)

Rıza + dayı(AV/135)

Mahmut + emmi (AV/136)

Muhtar + emmi(AV/136)

İshak + Bey (AV/140)

Rektör + bey(H/13)

Halim + efendi(H/26)

Sefa + bey (H/35)

Hamid + hoca (H/36)

Özellikleri:

a. “Bu grupta şahıs ismi başta unvan ve akrabalık ismi sonda bulunur. İki unsur eksiz birleşir.” (Karahan, 2017:68).

Cemile + teyze(PS/30)

Yusuf + amca(PS/32)

Salih + amca(PS/35)

Kadir + bey (PS/35)

Mahmut + emmi (AV/136)

Rektör + bey(H/13)

Halim + efendi(H/26)

Sefa + bey (H/35)

b. “Unvan grubunda şahıs ismi, birleşik isim olabilir.”(Karahan, 2017:68).

Şeyh Ali Rıza Efendiye.(PS/26)

Kalaycı İzzettin amca(PS/30)

Makinist Yusuf amca(PS/30)

Faytoncu Doğan amca (PS/31)

Ali Rıza bey(PS/37)

Zahireci Turan bey(PS/37)

Teşrifatçı Selahattin amcanın (PS/39)

Davulcu Hasan amcanın(PS/41)

c. “ Bu grup, söz dizimi içinde isim görevi yapar.”(Karahan, 2017:68)

“Amcası Hasan ustadan öğrenmiş taş işlemeyi.”(PS/26)

“Hasan amca, doksanı aşmıştı.”(PS/27)

“Mahmut emmi sol bacağını indirdi sağ bacağından”(AV/136)

“Rıza dayı, ‘İşini bileceksin bu zamanda’ dedi”(AV/138)

“Hımmm dedi Poseidon’a bakarak Cemil usta”(AV/139)

“Halim efendinin kalemi dairevi istifte Mevlevi meczuplar gibi dönüyordu” (H/26)

“Sefa bey bakkalın karşısındaki hat meraklısı eczacıydı.” (H/35)

“Hamid hocadan gördüklerini sindirmeye çalışır”(H/36)

ç. “Birinci unsuru unvan veya akrabalık ismi olan ”Sultan Orhan, Dede Korkut, Hoca Nasrettin, Doktor Murat, Hemşire Selma, Albay Şadan, Baba Necmi” gibi kelime grupları, unvan grubu değil, birleşik isimdir. Birleşik

isimlerin vurgusu sonda, unvan gruplarının vurgusu başta bulunur.” (Karahan, 2017:69)

“*Gız Mahmut,*” (H/30)

“*Adliye Bekir,*” (H/30)

“*Mersedes Kadir,*” (H/30)

“*Çakmakçı Cüce Hacı,*” (H/30)

“*Davulcu Hasan,*” (H/30)

“*Kalaycı İzzettin amca,*” (H/30)

“*Uyuz Ümmühan,*” (H/30)

“*Makinist Yusuf amca,*” (H/30)

“*Lallik Selo,*” (H/30)

“*Nuri Nebioğlu*” (H/30)

İncelenen hikâyelerde 38 adet örnekle ve unvan grubu en az kullanılan kelime gruplarındandır.

3.10. Birleşik İsim Grubu

“Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur.” (Karahan, 2017:69)

isim+isim+...= birleşik isim grubu

Şeyh + Ali + Rıza Efendiye(PS/26)

Kara + Mısto(PS/27)

Nuri + Nebioğlu(PS/30)

Hüseyin + Peyda (PS/31)

Erol + Kolçak, Zeki + Müren(PS/32)

Fevzi + Paşa(PS/32)

Hafız + Ahmed (PS/33)

Fuat + Köprülü(PS/33)

Muazzez + Türüng(PS/34)

Sami + Kasap (PS/36)

İbrahim + Çehreli(37)

Hüseyin + Avni + Sarıoğlu(PS/37)

En az iki kelimenin eksiz birleşerek oluşturduğu bütün kişi adları birleşik isim grubudur.

Leylâ Karahan, özel isimleri birleşik isim olarak kabul etmektedir. Buna karşın, Günay Karaağaç “Özel Ad Bilgisi” adlı makalesinde özel adları yapı açısından kök ve türemiş sözcükler olarak nitelermektedir.

“Şeyh Ali Rıza Efendiye intisaplıydı.” (PS/26)

Erol Kolçak, Zeki Müren(PS/32)

Hafız Ahmed, İsmet Paşa, Fuat Köprülü(PS/33)

Nurettin Dadaloğlu, Bekçi Mirtazo, Ali Uğurlu, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Nalkesen, Şükran Ay, Hasan Özçivi(PS/39)

“Teşrifatçı Selahattin amcanın yarasına dokunduğu için, kadehi dibo yapar”(PS/39)

b. “Tamlananı özel isim olan sıfat tamlamaları zamanla bir şahsa ad olmak üzere “birleşik isim grubu”na dönüşebilir. Sıfat tamlamasında başta bulunan vurgu, birleşik isim grubunda ikinci unsur üzerine kayar. Şu örnekler sıfat tamlaması değil, birleşik isim grubudur.” (Karahan, 2017:69)

Malatyalı Fahri(PS/25)

Kara Mısto(PS/27)

Şorrikli Yaşar.(PS/31)

Naylon Emine(PS/32)

Kara Murat(44)

Erkek Fatma, Yanık Kezban, Cilalı İbo, Yanık Efe(PS/45)

Sosyete Recep(PS/52)

Alamancı Şevket, Koreli Bekir(AV/136)

c. “Unvan grupları da zamanla birleşik isme dönüşebilir”(Karahan, 2017:70).

Seyyit Battal Gazi(PS/45)

Eyüp Sultan(AV/142)

ç. Birleşik isim grubu cümle içinde isim görevindedir.

“Amcası Hasan ustadan öğrenmiş taş işlemeyi.”(PS/26)

“Şeyh Ali Rıza Efendiye intisaplıydı.”(PS/26)

“Sonradan Kara Mısto ’nun traktörüyle indirirlerdi.”(PS/27)

“Faytoncu Doğan amca gelene dek bekletir”(PS/31)

“Yanında yayılarak oturan Saka Şükrü, çenesinin altını tatlı tatlı kaşdı.”(PS/37)

“Şeyh Galib ’in yaşamöyküsünü okuduğunda ağlamazdı.”(PS/27)

İncelenen hikâyelerde 88 adet örnekle birleşik isim grubu kullanılmıştır. Birleşik isim grubu cümlede isim görevi yapar.

3.11. Sayı Grubu

“Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur” (Karahan, 2017:72). Gruptaki sayı isimlerinin dizilişi basamak sistemine göredir. Sayılar sondan başa doğru büyür. Küçük sayı sonda bulunur. Sayı isimleri eksiz birleşir. Sayı isimleri ayrı yazılır.” (Karahan, 2017:72).

onüç ondört(PS/27)

bin dokuz yüz elli ikiden (PS/32)

Bin dokuz yüz otuzda (PS/32)

Elli yedi (PS/33)

Kırk altı (PS/35)

Elli bir (PS/37)

On beş (PS/47)

On sekizine (AV/140)

seksen iki (H/24)

Bindokuzyüzyirmisekiz (H/24)

Yirmi beş (H/25)

Bin dokuz yüz altmış dört (H/25)

Otuz beşi (H/29)

On yedi (H/35)

yirmi dört (H/35)

kırk dokuz (H/39)

b. “Kelime grubu hâlindeki sayılar, sıfat tamlaması veya sayı grubu kuruluşundadır. Genellikle ana sayılar sıfat tamlaması, ara sayılar sayı grubudur. Vurgu, sıfat tamlamasında başta, sayı grubunda sonda bulunur.” (Karahan, 2017:72)

kırk bin (PS/28) (sıfat tamlaması)

dokuz yüz(PS/32) (sıfat tamlaması)

on bin (PS/37) (sıfat tamlaması)

yüz bin (PS/37) (sıfat tamlaması)

Elli bir (PS/37) (sayı grubu)

On beş (PS/47) (sayı grubu)

On sekizine (AV/140) (sayı grubu)

iki yüz (H/19) (sıfat tamlaması)

seksen iki (H/24) (sayı grubu)

Yirmi beş (H/25) (sayı grubu)

üç bin (H/25) (sıfat tamlaması)

onüç ondört(H/27) (sayı grubu)

Otuz beşi (H/29) (sayı grubu)

Elli yedi (H/33) (sayı grubu)

Kırk altı (H/35) (sayı grubu)

On yedi (H/35) (sayı grubu)

yirmi dört (H/35) (sayı grubu)

kırk dokuz (H/39) (sayı grubu)

c. “Sayı grubunda milyona kadar iki unsur vardır. Milyonlu sayılar üç, milyarlı sayılar dört unsurludur. Her unsur kendi içinde sayı grubu, sıfat tamlaması veya tek kelime olabilir.” (Karahana, 2017:72).

• *bin dokuz yüz elli iki*(PS/32) :sayı grubu (bin dokuz/ yüz: sıfat tamlaması, bin/ dokuz: sayı grubu, yüz elli /iki: sayı grubu, yüz elli: sayı grubu)

• *Bin dokuz yüz otuz* (PS/32) :sayı grubu(bin dokuz yüz/otuz: sayı grubu, bin dokuz /yüz: sıfat tamlaması, bin dokuz: sayı grubu)

• *Bin dokuz yüz yirmi sekiz* (H/24) :sayı grubu(bin dokuz/yüz: sıfat tamlaması, bin/dokuz: sayı grubu, yirmi/sekiz: sayı grubu)

• *Bin dokuz yüz altmış dört* (H/25) :sayı grubu(bin dokuz/ yüz: sıfat tamlaması, bin/dokuz: sayı grubu, altmış/dört: sayı grubu)

ç. “Sayı grubu, cümle ve kelime grupları içinde isim ve sıfat görevi yapar.” (Karahana, 2017:73).

“*Taşla uğraşmaya onüç ondört yaşlarında iken başlamış.*”(PS/27) (sıfat)

“*Öfkesinden kırk bin kişilik bir ordu gibi bağırdığı söylenir*” (PS/28) (sıfat)

(isim)

“*Bindokuzyüz otuzda Hınıs’ın Mergemist köyünde başlayan yaşamının ikinci durağı, Pınar sineması olmuştu.*” (PS/32) (isim)

“*Elliyedi seçimleri henüz olmuş, Demokratların oy nispeti yüzde ellinin altına düşmekle beraber hükümet kurmuşlardı*”(PS/33) (isim)

“*Hakim üçüncü ayın onsekizine gün atmış’ dedi İshak Bey.*” (PS/140) (isim)

“*Üniversite sayısını çıkar ikiyüzmerkeze*”(H/19) (sıfat)

“*Şeyh Hamdullah’ın seksen ikisinde ölürken, ‘Hatta yeni başladım’ deyişini unutamıyordu*” (H/24) (isim)

“Bindokuzyüzyirmisekiz senesi evailinde bir sabah uyandığında harflerini bıraktığı yerde bulamadı.” (H/24) (isim)

“Yirmi beş dönümlük bir bahçe yapmış.” (H/25) (sıfat)

“Toprağın onbinmetrekaresini ıslah ederek üçbinkütüklük üzüm bağına dönüştürmüş”(H/25) (sıfat)

Sayı grubu 23 adet örnekle incelenen hikâyelerde en az geçen kelime gruplarından biridir. Cümlede isim ve sıfat görevi yapar. Grubun vurgusu, küçük sayı üzerindedir.

3.12. Birleşik Fiil

“Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur. Bu işlevlerden dolayı birleşik fiiller, ‘bir hareketi karşılayan birleşik fiiller’ ve ‘bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller’ olmak üzere iki grupta incelenebilir:”

A. Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller

“Bu birleşik fiiller, bir isim ile bir fiil unsurunun birleşmesinden meydana gelmiştir. Fiil, ya bir ana yardımcı fiildir, ya da sözlük anlamı dışında kullanılan bir başka fiildir.” (Karahana,2017: 73).

Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller:

Özellikleri:

a. “Bu tip birleşik fiillerde “ et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun- ” yardımcı fiil sonda bulunur. Asıl unsur olan isim başta, yardımcı fiil sonda bulunur. Yardımcı fiil, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirir.” (Karahana, 2017:73)

isim unsuru + yardımcı fiil = birleşik fiil

gözü yaşlı olurmuş(PS/25)

“Sadece adamın otu yanmamış, civardakiler de kül olmuş.” (PS/26)

“Söylentiye göre, köyden ayrılmasına evli bir kadına duyduğu aşkı **neden olmuş.**” (PS/26)

“Anason içirirdim **kâr etmezdi**”(PS/29)

“Burada **şehadet edecek** olanlar vardır, yanlış isem lütfen beni **tashih etsinler.**” (PS/35)

“Alırıza bey, yenilenen çayını karıştırarak bir yudum aldı ve **devam etti.**”(PS/37)

“Yusuf amcayı **buyur etti.**” (PS/50)

“Kanyak Yusuf amca için **sipariş edilmişti.**” (PS/50)

b. “Bu tip bileşik fiillerin kuruluşunda “et-, ol-, yap-, eyle-“ fiilleri, yardımcı fiil olarak katılır. “kıl-“ ve “eyle-“ fiillerinin ise işlekliliği azalmıştır.” (Karahana, 2017:74).

“Babamın **taş olmak** istediğinden emin değilim” (PS/26)

“Ne var ki gelene geçene **yoldaş olmak** veya ela göz üstünde **kaş olmak** için istekli olduğumu söyleyebilirim.” (PS/26)

“Babaannem böylesi durumlarda, annemi **teselli eder**, babama kargışlar yağdırırdı.” (PS/28)

“Kollarında **burma olsam**/yedikleri **hurma olsam**/alçın alçın **sürme olsam**/yar gözüne sürse beni” (PS/31)

“**Meraz-ı cildiyeye ve sariyeye müptela olanlar**, kendilerini **tedavi ettireceklerdir.**” (PS/40)

“Evreni ikiye bölerek **pay ettik.**” (AV/135)

“Nasıl **tedavi ediyorlar?**”(AV/139)

“**Pişman oldum**”(A/V139)

“Onu **konuk eden** canın sırlarına öylesine **sirayet ettin ki**” (G/245)

“**Tahmin ediyordum, dedin.**”(G/246)

“**Nasıl böyle zarif olabiliyorsun.**” (G/250)

“**Bir mutluluk duydum ama uzun sürmedi.**” (AB/337)

“**Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor hem üzülüyordum.**” (AB/337)

“**Onlarla sana olan uzaklığı şikâyet ediyorum.**” (AB/338)

“**Söyledikçe ve harfleri savurdukça boşlukta olduğunu fark etti.**” (H/11)

“**Yusuf peygambere benzediği rivayet olunuyor.**” (H/45)

“**Hattat ye'nin kuyruğunu yok ederek çizdi**” (H/46)

“**Sonra kağıt da yok oldu.**”(H/47)

c. “Tek başına kullanılmayan veya kullanıldıklarında asli şekillerini koruyamayan bazı isimler, yardımcı fiile bitişik yazılır.” (Karahan, 2017:74).

“**İşten bunalan teyzemin en büyük eğlencesi, Şorrikli Yaşar'a yemek hazırlayıp karşısına geçerek seyretmekti.**” (PS/31)

“**Şorrikli Yaşar, kediler gibi sevildiğini hissettiğinde yanında ayrılmazdı insanın.**” (PS/31)

“**Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dudu Naylon Emine'ye aşık olmuş, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına hissiyatını sonunda açabilmişti.**” (PS/32)

“**Kamu arazilerini, babasının malıymış gibi taraftarlarına peşkeş çekenler vatanperver addediliyor.**” (PS/37)

“**Bizans üslubuna özgü benzeri saçmalıklar reddediliyordu.**” (AV/136)

“**Eski Bizans üslubu tamamıyla reddedildi**” (AV/136)

“**O yumuşacık karın içinde kayboldum**” (G/245)

“Buyruk sanıyordum, **emretmekle** ilgili bir şey.” (G/247)

“Seni **keşfediyorum.**” (G/249)

“Sana doğru inmekten beni alıkoyan şey **kayboldu.**”(AB/337)

“Nun biçiminin kesildiği yani bittiği nokta **vehmedilen elif’in başı mıdır?**”(H/44)

“Hiçleşmeye başladığını **hissediordu.**”(H/45)

ç. “Bu birleşik fiillerin isim unsuru, bir sıfat fiil olabilir.” (Karahan, 2017:74).

“O geldiğinde ne yapıp yapıp seni **uyutmuş olurdum.**” (PS/29)

“Bütçe açığının arttığını **söyler dururdu.**” (PS/34)

“Bu sıra dedem ve babam evden **çıkılmış olurdu.**” (PS/42)

“Teravih çıkışında babam acele eder, gittiğimizde film **başlamış olurdu.**” (PS/44)

“Bu çok türlü evrenden başka örnekler **verecek olursak**” (AV/138)

“Kendimi daha çok **seyreder oldum.**” (AB/335)

“Hiçbir şey **görünmez oldu.**” (AB/335)

d. “Bu birleşik fiillerde birden fazla isim unsuru bulunabilir “mutlu, başarılı ol-” (Karahan, 2017:75).

“Çocukla çocuk, **deliyle deli olurdu.**”(PS/29)

“**Meraz-ı cildiye ve sariyeye müptela olanlar, kendilerini tedavi ettireceklerdir.**”(PS/40)

“Buluşacağı zamanlar **iki dirhem bir çekirdek oluyordu.**” (PS/49)

e. “Bu birleşik fiillerin isim unsuru kelime grubu olabilir.” (Karahan, 2017:75).

“Yorgun ve heyheylere tepesinde olurdu.” (PS/29) (isim unsuru: bağlama grubu)

“Kör atın kör alıcısı olurmuş.” (PS/29) (isim unsuru: isim tamlaması)

“Çocukla çocuk, deliyle deli olurdu.” (PS/29)(isim unsuru: edat grubu)

“alçın alçın sürme olsam “(PS/31)(isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Meraz-ı cildiyeye ve sariyeye müptela olanlar” (PS/40) (isim unsuru: bağlama grubu)

“iki dirhem bir çekirdek oluyordu.” (PS/49) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Eve dönüşü hayal bile olsa ebedi bir şöhret edinecekti” (PS/136) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Büyüyen bir coşku duyuyordum.” (AB/335) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“O denli çok mutlu oluyordum ki”(AB/335) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“Bir mutluluk duyduğum ama uzun sürmedi.” (AB/337)

Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller:

Özellikleri:

a. “Bazı birleşik fiillerde, “ol-, et-, kıl-, yap-, bulun-, başla-“ yardımcı fiilleri yerine asıl fiiller kullanılır. “Yol al-, para ye-, boş ver-, baş kaldır-, yol ver-, şehit düş-, kan kustur-, türkü tuttur-, el koy-, diş bile-, yatağa düş-“ örneklerinde olduğu gibi bu yapıda yer alan kelimelerden biri veya hepsi, ya sözlük anlamlarının kaybetmiş, ya da deyimleşmiştir.” (Karahan, 2017:75).

“Babam, afyonu başına vuranlardandı” (PS/25)

“Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken kendinden geçirdi” (PS/26)

“Babaannem böylesi durumlarda, annemi teselli eder, babama **kargışlar yağdırırdı.**” (PS/28)

“**Öfkesi başına vurduğunda, gök gibi gürler, tepesinden alevler çıkardı**” (PS/28)

“**Yorgun ve heyheylere tepesinde olurdu.**” (PS/29)

“**Ülkenin Nato 'ya teslim edildiğinden dem vurur.**” (PS/33)

“**Tek çare silahlı kuvvetlerin hükümete el koyması**” (AV/138)

“**Yeraltına değil, kabuğuma çekilir, yalnızlığa daldım.**” (G/248)

“**İçimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.**” (G/248)

“**Bize nazar etmiş olmalı ki bizi perdeliyor.**” (G/250)

“**Büyüyen bir coşku duyuyordum.**” (AB/335)

“**Bir mutluluk duydum ama uzun sürmedi.**” (AB/337)

“**Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor hem üzüliyordum.**” (AB/337)

“**Varlığın içi dışa çevrilince yok oluyordu.**” (H/11)

“**Seccadeyi serdi, namaza durdu.**”(11)

“**Kurs çağrılarına kulak asmıyordu.**” (H/22)

“**Göreceği zaman kalbi küt küt atmaz.**”(H/27)

b. “Bu birleşik fiillerin isim unsuru, isim çekim eki alabilir.” (Karahan, 2017:76).

“**Babam, afyonu başına vuranlardandı**” (PS/25)

“**Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken kendinden geçerdi**” (PS/26)

“Babaannem böylesi durumlarda, annemi teselli eder, babama kargışlar yağdırırdı.” (PS/28)

“Yeraltına değil, kabuğuma çekilir, yalnızlığa daldım.” (G/248)

“İçimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.” (G/248)

“Varlığım içi dışa çevrilince yok oluyordu.” (H/11)

“Kanama durmayınca şekeri fark edilmiş, ölümden dönmüştü.” (H/26)

c. “Bu birleşik fiillerin bazılarında isim unsuru bir tamlayan ile genişler. Hatta bazen bu genişleme cümledeki bütün kelimeleri içine alabilir. Böyle cümleleri hem anlam, hem de şekil bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.” (Karahan, 2017:76).

“Kör atın kör alıcısı olurmuş.” (PS/29)

“Allah’ın gücüne gitmesin.” (PS/43)

“Yusuf amca başında kavak yelleri esmeye başladığından itibaren herkesin diline düşmüştü.” (PS/49)

“Tek çare silahlı kuvvetlerin hükümete el koyması” (AV/138)

“İçimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.” (G/248)

ç. “Grubun unsurları, kelime grubu olabilir.” (Karahan, 2017:77)

“Yorgun ve heyheleyi tepesinde olurdu.”(PS/29) (isim unsuru: sıfat tamlaması, bağlama grubu)

“Kör atın kör alıcısı olurmuş.”(29) (isim unsuru: isim tamlaması)

“Günübirlik kaçamak yapıyorlarmış.” (PS/48) (isim unsuru: isim-fiil grubu)

“*Buluşacağı zamanlar iki dirhem bir çekirdek oluyordu.*” (PS/49) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“*İçimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı.*” (G/248) (isim unsuru: isim tamlaması)

“*Akşam gelişini dört gözle bekleseydim.*” (G/248) (isim unsuru: edat grubu)

“*Büyüyen bir coşku duyuyordum.*” (AB/335) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

Bir mutluluk duydum ama uzun sürmedi. (337) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“*Bu hal ve ahvalde yürüyüp giderken ansızın bir infilak oldu.*” (AB/23) (isim unsuru: sıfat tamlaması)

“*Göreceği zaman kalbi küt küt atmaz.*” (H/27) (isim unsuru: Tekrar grubu)

B. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

“Bu birleşik fiiller, zarf-fiil eki taşıyan bir fiil ile bir tasvir fiilinin birleşmesinden meydana gelmiştir.” (Karahan, 2017:77)

Özellikleri:

a. “Bu birleşik fiiller, zarf-fiil eki taşıyan bir fiil unsuru ile bir tasvir fiilinden kurulur. Ana unsur başta, tasvir fiili sonda bulunur. Anlamı üzerinde bulunduran bu unsur -A, -I, -Ip zarf-fiil eklerinden birini taşır.” (Karahan, 2017:77)

Söyle+(y)e+bil(irim).(PS/26)

Aç+a+bil(mişti).(PS/32)

kalabilmiştir.(PS/35)

sür+üp+ gid(erdı).(PS/41)

dal+ıp +gid(erdim) bazen. (PS/44)

al+ı+koy(du.) (PS/337)

b. “Bil-,ver-, dur-, gel-, git- kal-, koy-, gör-, yaz-” yardımcı fiileri arası fiile yeterlik, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik, yaklaşma gibi anlamlar kazandırır.” (Karahana, 2017:77)

Bil-: yeterlilik, ihtimal

Ver-tezlik, kolaylık

Git-, koy-, gör-, dur-:devamlılık, süreklilik

Gel-,kal-: beklenmezlik

Yaz-: yaklaşma

“Ne var ki gelene geçene yoldaş olmak veya ela göz üstünde kaş olmak için istekli olduğunu **söyleyebilirim.**” (PS/26)

“Paramız, batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavî veya daha kıymetli halde **kalabilmiştir.**” (PS/35)

“Bir başvekil, cumhuriyetimizin temellerini tarumar edercesine, ‘Siz diyor, isterseniz hilafeti bile geri **getirebilirsiniz.**” (PS/35)

“İki senede bi defa herg ettik, en fazla bire üç bire dört mahsul **alabiliyoruz!**”(AV/136)

“**Dağutabilir** miyim?”(AV/137)

“**Özele sevk yaptırabilirdik**”(AV/140)

“Seni sadece bu sözcük **anlatabilir.**”(G/244)

“O ancak sabırla **öğrenilebilir.**”(G/245)

“Oradan yıldızlara değil kendi yarasına **bakabiliyor** insan, sanki hayatı son anıymış gibi.”(G/246)

“Kıyısız deniz olur belki ama denizsiz kıyı nasıl **olabilir.**” (AB/333)

“Seni **göremiyorum** ama sesini **duyabiliyorum.**” (AB/333)

“Vurunca aynadaki görüntüye bakar gibi sana **bakabiliyorum.**” (AB/334)

“Hem ucuz giysi ve kitap bulabildiği bir pazar kuruluyordu, hem de çınaraltında taze çay içip insanları **seyredebiliyordu.**” (H/15)

“Onlardan dilediğini alıp kağıtta **birleştirebiliyordu.**” (H/16)

“Dil bir anlaşamama olduğunca **anlaşılabilirdi** hattatın yazısı.”(H/19)

“Orada kendisini harflerin cisimlerini giymiş bir halde **bulabiliyor** kendisini **bulabiliyordu.**”(H/37)

c. “Bazı birleşik fiillerin birinci unsuru, bir kip eki taşır. Bu kip eki, zarf fiil ekinin yerini tutar.”(Karahana, 2017:78).

“Bütçe açığının arttığını **söyler dururdu.**”(PS/34)

“Tuhaf bir ses beynimizin tavanında **çınlar dururdu.**” (PS/42)

ç. “Bu birleşik fiillerin birinci unsuru bir kelime grubu olabilir.” (Karahana, 2017:79).

“İnsan ancak kendi gönlüne **sefer edebilirmiş** ya” (G/245)

“İnsan nasıl **tahammül edebiliyor.**” (G/246)

“Bir arzuyla kıvrandıkları **hissedebiliyor.**” (246)

“Senin ruhunu nasıl bu kadar **hissedebiliyorum.**” (G/247)

“Nasıl böyle **zarif olabiliyorsun.**” (G/250)

“Hem ucuz giysi ve kitap bulabildiği bir pazar kuruluyordu, hem de çınaraltında taze çay içip insanları **seyredebiliyordu.**” (H/15)

NOT: “ başla-, çalış-, iste-“ gibi aslında yardımcı fiil olmayan bazı fiiller”-mAyA başla-, mAk iste-, -mAyA çalış-“ kalıpları içinde yardımcı fiil olarak da

kullanılır ve birlikte kullanıldığı hareket isimlerini tasvir eder.” (Karahan, 2017:79)

“Soğuk soluğunu **duyurmaya başlamıştı.**” (PS/51)

“İçimdeki uğultular **dinmeye başladı.**” (G/245)

“Şimdi **bilmeye başladım** sanıyorum.” (G/246)

“Biber **yetiştirmeye başladığımda**” (G/248)

“Varlığım boşluğa yuvarlandıktan sonra **farketmeye başladım.**” (AB/334)

“Beni bırakıp gittikten sonra kendimi **farketmeye başladım.**” (AB/334)

“Beni kendinden ayırdıktan sonra **görmeye başladım.**” (AB/335)

“Hattat, elinin güzelliğinin dilin ve düşüncenin zarafeti olduğunu fark edince **başladı yazmaya.**” (H/19)

“Cansıkıntısı dağılmış, hiçlik **belirmeye başlamıştı.**” (H/24)

“Varlıktı ve ilkin güzel he **yazmaya başladı.**” (H/45)

İncelenen hikâyelerde birleşik fiil grubu, isim tamlamaları ve sıfat tamlaması gruplarından sonra en çok kullanılan kelime grubudur. Yazar birleşik fiil grubunun içinden de en çok yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller ve kurallı birleşik fiilleri kullanmıştır.

Yazarın fiilleri bu denli kullanması anlatımına bir hareket zenginliği kat tığı söylenebilir. İncelenen hikâyelerde sıfat tamlamalarından sonra yazarın en fazla kullandığı kelime grubudur.

Hikâyelerde tespit edilen 337 adet birleşik fiil grubundan 166’sı yardımcı fiillerle oluşmuş; 95 adedi kurallı birleşik fiil grubu ve 76 birleşik fiil grubu ise deyimleşerek oluşmuştur. Yardımcı fiille kurulan birleşik fiil grubu en çok –et ve –ol yardımcı fiillerle kurulmuşlardır.

Yazarın hikâyelerinde birleşik fiil grubu içerisinde 76 adet örneğiyle deyimleri kullanması azımsanmayacak bir sayıdır. Bu durum yazarın anlatımını

konuşma diline yakınlaştırmış ve anlatımına bir akıcılık kattığı söylenebilir. İncelenen hikâyelerde sıfat tamlamalarından sonra yazarın en fazla kullandığı kelime grubudur.

3.13. Kısaltma Grupları

“Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır.” (Karahan, 2017:79)

Özellikleri:

a. “Bu gruplar genellikle isim fiil, sıfat fiil veya zarf fiil gruplarından kısaltılmış ve bunların bir kısmı kalıplaşmıştır.” (Karahan, 2017:79)

“Oradan kalıp kalıp (olarak) dev kayalar çıkarılır,” (PS/27)

“Fakat başı dumanlı(olan) Olimpos üçümüzün ortak malıdır.” (AV/135)

“Bırakalım Zeus dursun durduğu yerde (olarak), payına düşene razı (olarak), mülkünde sakin(olarak) ve tüm yetkileriyle.” (AV/135)

“Bizans üslubuna özgü (olan) benzeri saçmalıklar reddediliyordu.” (AV/136)

“Gümüş ayaklı (olan) tanrıça”(AV/136)

“Geçerken kaymakam kuşkulu ve küçümser (olan) bakışlarla baktı.” (AV/141)

“Bakınca kapı yavaş yavaş (olarak) açılıyor” (G/245)

“Bak buradan bakınca başka türlü (olarak) görünüyor.” (G/246)

“Ona bakınca içimdeki arzu(etme) büyüyor.” (AB/335)

“Okur yazar (olan) bir hamakatle kör (olan)(biri) değilim.” (Gü/416)

“Akıcı (olan ses) değil sızıcı (olan ses) hiç değil.” (Gü/416)

“Uykuyla uyanıklık arasında(olarak) iri beyaz (olan) bir kuş geliyor.”(Gü/417)

“Geceden kalma pis (olan) bir insan”(H/9)

“Meşk için kullandığı beyaz renkli (olan) kartonlar”(H/10)

b. “Kısaltma grupları, iki isim unsurundan meydana gelir. Bu grupta ikinci unsur, genellikle bir nitelik ismidir. İkinci unsuru nitelik ismi olmayan kısaltma grupları da vardır.” (Karahana, 2017:80)

“Dere kenarında (olan) taş ben olaydım/ Ela göz üstünde (olan) kaş ben olaydım” (PS/26)

“İki üç başlı (olan), cepheden ve yandan daima çift gözlü (olan), başı gövdesi kadar büyük(olan), kanatları meleksi (olan) kartallar.” (PS/28)

“Bıyıklarını üstten ve alttan az (alarak) inceltirdi.” (PS/41)

“Bizans üslubuna özgü (olan) benzeri saçmalıklar reddediliyordu.” (AV/136)

“Geceden kalma pis (olan) bir insan”(H/9)

“Meşk için kullandığı beyaz renkli (olan) kartonlar”(H/10)

c. “Bu gruplar söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yaparlar.” (Karahana, 2017:80)

“Dere kenarında (olan) taş ben olaydım/ Ela göz üstünde (olan) kaş ben olaydım” (PS/26) (sıfat)

“Oradan kalıp kalıp (olarak) dev kayalar çıkarılır,” (PS/27) (zarf)

“Halkın müşterek gayretleriyle güzel (olan) bir İsmet Paşa heykeli dikilmiş idi.” (PS/36)(sıfat)

“Burada ayrı bir muhabbet (etmek) başlardı.” (PS/42) (isim)

“Fakat başı dumanlı(olan) Olimpos üçümüzün ortak malıdır.” (AV/135)
(sıfat)

“Karla kaplı(olan) bir dağda” (G/245) (sıfat)

İncelenen hikâyelerde geçen kısaltma grupları genellikle sıfat fiil ve zarf fiil gruplarından kısaltmış ve kalıplaşmıştır.

4. CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Cümleler dört yönden incelenir:

4.1. Yapılarına Göre Cümleler

Yapılarına göre cümleler ele alınırken hikâyelerden 2249 cümle üzerinde durulmuştur. Cümlenin ayırt edici temel niteliklerinden biri yapısından kaynaklanmaktadır. Yargıların sayısı ve bağlantı biçimleri cümlenin değişik biçimde yapılanmasını sağlamaktadır.

Tahsin Banguoğlu yapılarına göre cümleleri; basit ve birleşik diye ikiye ayırmıştır. (Banguoğlu, 2015: 523)

Nurettin Koç yapılarına göre cümleleri; kurallı, devrik ve kesik cümle diye üç başlık altında ele almıştır. (Koç, 1996: 530.)

Rasim Simsek yapılarına göre cümleleri; yalın, bileşik, sıralı, ilgi, kesik, ara cümle diye altı başlık altında toplamıştır. Yüklem yerine göre cümle başlığı altında cümleleri düz ve devrik olarak iki grupta tasnif etmiştir. (Şimşek, 1987: 244-245)

Muharrem Ergin de yapılarına göre cümleleri; basit ve birleşik cümle diye ikiye ayırır. (Ergin, 2005: 404.)

4.1.1. Basit Cümleler

Dilciler basit cümle için hemen hemen aynı yaklaşımla, aynı tanımlamaları yapmışlardır. Bunlardan Vecihe Hatipoğlu; “*Bir tek çekimli eylemle kurulan tümce*” (Hatipoğlu, 1982: 145) şeklinde basit cümlenin tanımını yapar.

Tahir Nejat Gencan “yalınç tümce” başlığını kullanarak basit cümleyi şu şekilde tarif eder: “*Yalnız bir tek duyguyu, bir tek düşünceyi, bir tek isteği, bir tek olayı, bir tek yargıyı anlatan söz dizisine denir.*”(Gencan, 2007: 114)

Yukarıdaki tanımlardan hareketle basit cümlenin tanımı şöyle yapılabilir: Türkçede isim veya fiil cinsinden bir yüklem bulunan, bir tek yargı taşıyan cümleye basit cümle denir.

“Babam ateşli bir Halkçı idi.” (PS/33)

“Ben vardım.” (AB/338)

“Sözcüğün yapısında toprak mı vardı?” (AB/339)

“Kusursuzluk hiç ’inki gibiydi işte.” (H/47)

“Talik yazısı bir uyum hattıdır.” (H/15)

“Be patlak ünsüz müydü?” (H/15)

“Siyaset sahasında bir tefessüh var.” (PS/37)

Bu örnek cümlelerde tek yargı bulunduğu ve bu cümlelerin yüklemi isim soylu sözcük olduğu için bu örnekler basit isim cümlesidir.

“Evde bir anda uğultu oldu.” (PS/38)

“Bulutlarda oturacaktı aydınlık havada.” (AV/135)

“O yere alnımı koyuyorum.” (AB/334)

“Durgun su gibi uyuyor.” (Gü/416)

“Nokta kaldı kağıtta.” (H/47)

“Akşam ezanında çıkardık hamamdan.” (PS/42)

Yukarıdaki örnek cümleler basit fiil cümleleridir.

4.1.2. Birleşik Cümleler

Türkçede bazı söz dizimleri, birden çok duygu, düşünce ve durumu ifade eder. Türkçedeki zengin fiilimsi varlığı en geniş ve karışık ifadeleri daha basit anlatılmasını sağlamaktadır. Ayrıca fiilimsiler çok uzun cümleler kurulmasına imkân vermektedir.

Hatipoğlu birleşik cümleyi, *“Bir veya birkaç iç tümce, ara tümce, yan tümce*

ile bir temel tümceden kurulan tümce” şeklinde tarif etmektedir.
(Hatipoğlu, 1982: 146)

Gencan’a göre birleşik cümle: *“Tümleyen ve tümlenen önermelerden kurulmuş söz*

dizisi”dir. (Gencan, 2007: 121) Bu tanımlardan anlaşıldığı gibi; Gencan ve Hatipoğlu birleşik

cümleyi tanımlarken, girişik ve iç cümleyi içine alacak şekilde tanımlamalar yapmışlardır. Banguoğlu da birleşik cümle anlayışında bu dilcilerle aynı görüştedir.

“Seni yitirdiğimi duyunca da çıldırarak gibi oluyorum.”(AB/334)

“Ben sana doğru indikçe sen de bana iniyordun.”(AB/336)

“Doğrudan kendimi bir avuç balçık olarak görebiliyordum işte.”(AB/340)

“Sonsuz sanınca hiçliğe dönüşüyor.”(Gü/417)

“Onları bulamayınca piknik tüpü yakarak ısınıyorlardı.”(H/16)

“Ben hoşgörüsünden cesaretlenerek ısrar edince başladı.”(PS/43)

“İyice keyiflenince, en çok sevdiği türkü için eli kulağa atardı.”(PS/39)

“Çantasından eski bir gazete küpürü çıkararak gösterdi.”(PS/37)

“Pınar Sinemasının devasa levhası, vilayet meydanından yukarı çıkarken görünürdü.” (PS/32)

“Sinema tutkunu adam koşa koşa gelmişti.”(PS/32)

“Anneler kendi aralarında fiskos konuşurken gülerlerdi.”(PS/30)

“Babam çok sevmesine rağmen azıcık yeyip yattı.”(PS/50)

“Babam sağa sola dönerek koku almaya çalıştı.”(PS/51)

Bu örnek cümlelerde filimsi bulunduğu için birleşik cümlelerdir.

4.1.3. Sıralı Cümleler

Dilcilerin üzerinde birlik sağlayamadığı bir konudur.

Ergin, Türk Dilbilgisi adlı eserinde sıralı cümleye değinmeyerek yapıları bakımından cümleleri basit ve birleşik cümle olarak ikiye ayırmaktadır. (Ergin, 2005: 404.)

Dizdaroğlu sıralı cümleyi “*Bağımsız kuruluştaki birden çok yargılı anlatımda oluşan sıralı tümce*” şeklinde tanımlamaktadır. (Dizdaroğlu, 1976: 253) Hatipoğlu, bağımlı ve bağımsız sıralı cümleleri tanımlarken, ögelerin ortak olup olmaması durumunu esas almıştır. (Hatipoğlu, 1982: 154-156)

Rasim Şimşek ise “*Örneklerle Türkçe Sözdizimi*” adlı eserinde sıralı cümleyi şu şekilde tanımlar: “*Başlı başına yargı bildirir nitelikteki tümcelerin bağlanıp sıralanmasıyla oluşan yargılı anlatıma sıralı tümce denir.*” Bu tanım sonrası sıralı cümleleri bağımlı ve bağımsız olmak üzere iki grupta inceler. Şimşek bağımsız cümleleri açıklarken ve Hatipoğlu’ndan farklı olarak, bağımsız sıralı cümle oluşturan cümlelerin gizli özne ve açık özne gibi ögelerinin ortak olabileceğini belirtir. (Şimşek, 1987: 292-295)

Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde virgülle sıralanmasından oluşan sıralı cümleler, aralarında belirgin anlam bağlantısı bulunup bulunmadıklarına göre şu başlıklar altında incelenmiştir:

Bağımsız Sıralı Cümleler

“*Tecelli cilvedir, biliyorsun, cilve gerdek gecesini gelinin duvağını açmasıdır.*”(G/249)

“*Kanama durmayınca şekeri fark edilmiş, ölümden dönmüştü.*”(H/26)

“*Sadece adamın otu yanmamış, civardakiler de kül olmuş.*”(PS/26)

“*Oradan kalıp kalıp dev kayalar çıkarılır, eşiğindeki düzlükte, yontucu kalfalar günlerce çalışır, küçültür ve düzeltirlerdi.*”(PS/27)

“Burada şehadet edecek olanlar vardır, yanlış isem lütfen beni tashih etsinler.”(35)

“Tekfener amcamın asıl adı Muhammed idi, bir gözü kör olduğundan bu adı takmıştı babam.” (PS/39)

Bağımlı Sıralı Cümleler

“Be ile ce'nin arasına zarif bir vav çizdi, kef'le bitirdi.”(H/15)

“Nesneler silikleşiyor, yok olur.” (G/247)

“Sigara çıkardı, Poseidon'dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

“Naylon Eminenin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güç bela izin alarak makinist odasına çıkar, filmi gözetleme takasından seyredirdim.”(PS/48)

4.1.4. Eksiltili Cümleler

Bu konuyla ilgili olarak dilciler arasında farklı yaklaşımlar mevcuttur. Gencan, bu konuyu sözcük düşmesi, düşüklü anlatımlar şeklinde iki ayrı başlık altında inceler. “Sözcük düşmesi: Anlatımda bir cümlenin herhangi bir veya tüm öğelerinin anlamı bozmayacak şekilde düşmesi. Düşüklü anlatım: Cümle değeri taşıyan kısa söz” şeklinde eksiltili cümleyi tanımlar. (Gencan, 2007: 133-135.)

Hatipoğlu “eksiltili tümce” başlığı altında “Genellikle yüklemi bazen de başka öğeleri söylenmeden kullanılan tümce” şeklinde tanımını yapar. (Hatipoğlu, 1982: 161)

Dizdaroğlu yukarıdaki tanımlardan çok farklı bir tanım getirmez. Eksiltili cümle için yapılan tanımlar aynıdır. Ancak Dizdaroğlu eksiltili cümleyi diğer araştırmacılar gibi yapılarına göre değil, kuruluşlarına göre cümle türleri içinde ele alır. (Dizdaroğlu, 1976: 274)

“Eee?”(H/33)

“Hiç yazacaktık?”(H/33)

“Öyleyse?”(H/33)

“Kokusu bayıltıcı.”(G/246)

“Bu elma.”(G/246)

“Ne işi?”(G/247)

“O ceviz.”(G/247)

“İlginç olmalı.”(G/247)

“Öpüşür gibi.”(G/248)

“Peki.”(G/250)

“Bak burdayım.”(G/250)

“Perdeyi açsana”(G7250)

Bu cümlelerin anlamı genellikle bağlamdan ve vurguyla tamamlanmaktadır.

Tablo 4.1: Yapılarına Göre Cümlelerin Sayıları

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER	CÜMLE ADEDİ	FREKANSI
BİRLEŞİK CÜMLE	813	%36
BASİT CÜMLE	778	%35
SIRALI CÜMLE	406	%18
BAĞLI CÜMLE	204	%9
EKSİLTİLİ CÜMLE	48	%2
TOPLAM	2249	%100

Yapılarına göre cümleler ele alınırken 2249 cümle üzerinde durulmuştur. Bu cümlelerde en dikkati çeken ise birleşik 813 adet örnekle basit 778 adet örneğiyle cümle kullanımlarının birbirine yakın olmasıdır.

Yalsızuçanlar birleşik cümleleri çok kullanmasına rağmen dili sade ve basit olduğu söylenebilir.

Yapılarına göre cümlelerde dikkati çeken bir diğer husus da bağlı ve sıralı cümlelerin 406 örnek cümleyle azımsanamayacak kadar çok olmasıdır. Yazarın her cümle çeşidine yer vermesi yazma eyleminin özgünlüğünü ve kendine has üslubunu ortaya koymuştur.

4.2. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri

Cümle, kelimelerin bir yargı bildirmek için uygun ve uyumlu biçimde sıralanmasıdır. “Cümle, dilin en küçük anlatım birimidir. Anlamı bütün boyutlarıyla yansıtmada tek bir cümlenin yeterli olmadığı durumlarda, cümlelerden meydana gelen dil birliklerine başvurulur. Bu birlikler, çok boyutlu bir anlatım için yan yana gelen cümlelerin bağlama edatlarıyla, ortak cümle öğeleriyle, ortak kip /şahıs ekleriyle ya da çeşitli anlam ilişkileriyle birbirlerine bağlanmalarından oluşurlar” (Karahan, 2017: 85)

4.2.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

“Türkçede cümleler arasında bağlantıyı sağlayan çok sayıda bağlama edatı vardır. Edatların görevi, sıralama, karşılaştırma, benzetme, açıklama, sebep, sonuç, amaç, karşıtlık, eşitlik, beraberlik vb. anlamlarla cümleleri birbirine bağlamak, aralarındaki ilişkiyi vurgulamak ve ilişkinin yönünü belirlemektir. Bağlantıyı, başka unsurlar da destekler, pekiştirir” (Karahan, 2017: 85)

4.2.1.1. “Ki” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

“Ki bağlama edatı, cümleler arasında bağlantıyı sağlayan edatların en işlek olanlarından biridir. Ki, bir cümleyi bir cümleye/cümle topluluğuna, bir cümle topluluğunu da bir başka cümleye/cümle topluluğuna bağlayarak bunlar arasında açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç gibi anlamlar çerçevesinde ilişkiler kurar” (Karahan, 2017: 85)

“Baktıkça görüyorum ki, içindeki derinliğe doğru kayboluyor, gizleniyorsun.” (G/244)

“Toprağa köklerini öylesine salıyor ki, küçük dallar fıskın vererek yerden havaya, göğe doğru bir seyre çıkıyor” (G/246)

“Vazifenizi bilirsiniz ki talebelerde hadlerini bilsinler.”(H/ 13)

“Ki'nin bağladığı cümle topluluklarında iç bağlantı, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi başka edatlarla, diğer ortak unsurlarla veya anlam ilişkisi ile sağlanır”(Karahana, 2017: 86).

“Bu ne cüret, bu ne küstahlıktır ki bir başvekil, cumhuriyetimizin temellerini tarumar edercesine, ‘Siz diyor, isterseniz hilafeti bile geri getirebilirsiniz.” (PS/35)

“İlk gördüğümde sanki bir buluta girdim, karla kaplı bir dağda doruktan aşağı yuvarlandım ve o yumuşacık karın içinde kayboldum, ruhuma öyle bir sızdın ki, yüzümün, göğsümün, parmak uçlarımla gözeneklerinden girerek bedenime, onu konuk eden canın surlarına öylesine sirayet ettin ki, beni kuşattın merhametle sarıp sarmaladın, yaralarımı acıtmaksızın, hafif dokunuşlarla pansuman yapar gibi iyileştirdin, içimdeki uğultular dinmeye başladı.” (G/245)

“Bu yapıda ki edatı ile bağlanan dil birliklerinden biri ana cümle / cümleler, diğeri de ana cümle/cümleleri zaman, tarz, nesne vb. bakımlardan tamamlayan yardımcı cümle/cümlelerdir. Bunların söz dizimi içindeki yerleri değışkendir.”

“Ana cümle/cümlelerin başta, yardımcı cümle/cümlelerin sonda bulunduğu yapılar, Türkçenin söz dizimi kurallarına uygun değıldir. Bu sıralanışta Farsçanın etkisi görölmektedir. Bilindiğı gibi Türkçede ana unsur sonda bulunur” (Karahana, 2017: 86).

“Taş O’nu zikrederken, bazılarımızın kalpleri daha mı katıdır ki gafil dolaşırız.”(PS/27)

“Bizim herifte akıl yok ki” (PS/34)

“Mebus dediğin başka ne işe yarıyor ki?”(AV/140)

“İş...bunun da bir anlamı yok ki.”(G/247)

“Ana cümle / cümlelerin sonda, yardımcı cümle / cümlelerin başta bulunduğu yapılar ise cümlelerin sıralanışı bakımından Türkçeye uygunluk gösterir” (Karahana, 2017: 87).

“Belki bir adın da edeptir.”(G/245)

“Sanki bir daire var, benim görmediğim ama hissettiğim bir oluş dairesi, onun bir yerine yerleşmişsin.”(G/245)

“İyi ki geldin.”(G/249)

“Beni kıyına ittiğin zaman sanki bir ayna oldum ve orada sadece kendimi gördüm.”(AB/335)

“İyi ki vardılar.” (H/13)

“Onları temizlerken sanki içi arınıyordu.” (H/28)

4.2.1.2. “Ve” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

“Ve edatı, iki veya daha fazla cümleyi/cümle topluluğunu sıralama, sebep, sonuç vb. anlam ilişkileri ile birbirine bağlar. Ve ile bağlı cümlelerde, bağlantıyı gösteren başka ortak unsurlar da bulunabilir” (Karahana, 2017: 87)

“Ya bu diyardan gitmeli ya bu diyardan gitmeliye çıkmış yolu ve onu zorla evlendiren babasına kızgınlığını otluğundan çıkarmış” (PS/26)

“Oradan kalıp kalıp dev kayalar çıkarılır, eşiğindeki düzlükte, yontucu kalfalar günlerce çalışır, küçültür ve düzeltirlerdi” (PS/27)

“Ya burada kalıp Truvahılar yanında savaşacak ve eve dönüşü hayal bile olsa ebedi bir şöret edinecekti veya evine, baba ocağına dönecek ve orada görkemli şöreti hayal olsa bile uzun bir hayat sürecekti” (AV/136)

“İlk gördüğümde sanki bir buluta girdim, karla kaplı bir dağdan doruktan aşağı yuvarlandım ve o yumuşacık karın içinde kayboldum” (G/245)

“Onunla birleştiler ve beni senden alıkoydular.” (AB/337)

“Tam o sıra da belirdi ve beni sana doğru inmekten alıkoydu” (AB/337)

“Hep geçiyor ve görülmüyor.”(Gü/416)

“Bir zamanlar kamyşın her türlüünü tutmuş olan parmakları nasır bağlamışken bir dostu çıkagelmiş ve Halim efendiden fethetle ilişkin bir kitaba yine fethetle dair hadisi yazmasını rica etmişti” (H/25)

4.2.1.3. Diğer Bazı Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

“Cümleler arasında birbirinden farklı anlam bağlantıları kuran farklı yapılarda pek çok bağlama edatı vardır” (Karahana, 2017: 89).

“Ya bu diyardan gitmeli ya bu diyardan gitmeliye çıkmış yolu ve onu zorla evlendiren babasına kızgınlığını otluğundan çıkarmış” (PS/26)

“Babam hem taşçı hem yontucu hem de yapıcı idi” (PS/27)

“İnsan ancak kendi gönlüne sefer edebilirmiş ya sen de benden kendine kaçmış, içini bir gurbet yapmıştın” (G/245)

“O kaosun içindeyken de dünyanın rüya olduğunu bilirdim ama şimdi başka” (G/248)

“Kıyısız deniz olur belki ama denizsiz kıyı nasıl olabilir?” (AB/333)

“Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor hem üzülüüyordum.” (AB/337)

“Sen yoksun demiştim ama bunun doğru olmadığını pişmanlık duyduğumda anlamıştım” (AB/337)

“Borsa tahtası ne kapalı ne açıktı.”(H/ 20)

“Satın alınacak veya zayıflayacak güç yoktu.”(H/20)

4.2.2. Ortak Cümle Ögeleriyle Bağlanan Cümleler

Cümle ögeleriyle bağlanan cümlelerde bütün ögeler ortak olabilir. “Art arda sıralanan cümleler arasındaki anlam ilişkisi, ortak cümle ögeleri ile de sağlanabilir. Bağlantıyı, gerektiğinde başka unsurlar destekler, pekiştirir” (Karahan, 2017: 91).

4.2.2.1. Ortak Yüklemler

“Paramız, batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi (kalabilmiştir) veya daha kıymetli halde kalabilmiştir” (PS/35)

“Oradan yıldızlara değil kendi yarasına bakabiliyor insan, sanki hayatın son anıymış gibi(bakabiliyor)” (AV/146)

“Buyruk sanıyordum, emretmekle ilgili bir şey(sanıyordum)” (G/247)

“Annemin neftalinli çeyizlerinin arasına, (dolardı)içimde büyüyen o kahverengi dağ ölüsünün açık kalmış gözlerine dolardı” (G/248)

“Düşlerin en güzelini, (seyrediyoruz)su değirmeni düşünü seyrediyoruz” (G/250)

“Orada ne kendimi (görebiliyordum)ne seni (görebiliyordum)ne düşlerimi (görebiliyordum) ne de boşluğu görebiliyordum.” (AB/336)

“Kimse benim acılarımı (bilmiyordu)ve anılarımı bilmiyordu.”(AB/340)

“Zamansallığı aşmak üzere hokkaya,(dalıyor) nun harfine dalıyor.” (H/12)

“En çok mutfak ve yemek programlarını, (izliyor) gurmelerin katıldığı programları izliyor” (H/16)

“Sofrada yine ya patates (oluyordu)veya sıvı yağla karıştırılmış tuzlu çökelek(oluyordu) ve bayat ekmek oluyordu” (H/18)

4.2.2.2. Ortak Özneli Cümleler

“(O) Başındaki ucu fitilli koyu yeşil kapağını geriye iter, alnındaki teri siler, yeleşinin sağ cebindeki tütün tabakasını çıkarır”(PS/28)

“(O) Elindeki avucundakini paylaşır, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe koşar, çocukla çocuk, deliyle deli olurdu.”(PS/29)

“(Biz) İki senede bi defa herg ettik, en fazla bire üç bire dört mahsul alabiliyoruz!”(AV/136)

“(O)Sigara çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139) “Nesneler silikleşiyor, yok olur.”(G/247)

“(O)Sessizliği dinliyor tik tak tik tak tik tak tak takvime bakıyor sesin resme dönüşünü görüyor.” (Gü/416)

“(O)Sallanmaya başladı, her isimi iki kez okudu, sonra üç dört beş... kez tekrar etti, ettikçe ettiği ismin harflerinin çözüldüğünü hissetti...”(H/11)

“(O)Sonra çizmeye başlıyor sonra çiziyor sonra çiziyor sonra çiziyor sonra iziyordu”(H/40)

4.2.2.3. Ortak Nesneli Cümleler

“Sigara çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese (sigara)ikram etti.”(AV/139)

“Beni de tutukluyor (beni) kendine ruhuna doğru çekiyor, (beni) yok ediyorsun.”(AV/147)

4.2.2.4. Ortak Yer Tamlayıcı Cümleler

“Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dulu Naylor Emine’ye aşık olmuş, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına (mahallenin güzel dulu Naylor Emine’ye)hissiyatını sonunda açabilmişti.”(PS/32)

“Burada şahadet edecek olanlar vardır, yanlış isem lütfen beni (burada) tashih etsinler.”(PS/35)

4.2.2.5. Ortak Zarflı Cümleler

“Babaannem böylesi durumlarda, annemi teselli eder, babama kargışlar yağdırırdı.”(PS/28)

“Perdede bir düşün resimleri titreşmeye başladığında, sanki uykunun rem düzeyine dalar ve rüya görmeye başladık.” (PS/44)

4.2.2.6. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler

“Cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada ortak kip / şahıs eklerinin de rolü vardır. Bu ekler her cümlede tekrarlanabilir. Ancak tekrardan gerektiğinde kaçmak üzere bu eklerin bir kısmı son cümleye kaydırılabilir. Yüklemi isim olan cümlelerde kip ekinin, tek kipli fiillerde şahıs ekinin, birden fazla kipli fiillerde ise ikinci veya üçüncü kip eki ile şahıs fiilinin son cümlede kullanılması, cümleler arasındaki anlam ilişkisini pekiştirir.” (Karahana, 2017: 92)

“Oradan kalıp kalıp dev kayalar çıkarılır(dı), eşiğindeki düzlükte, yontucu kalfalar günlerce çalışır(lardı), küçültür(lerdi) ve düzeltir(lerdi).”(PS/27)

“ (Onlar) Bağırır(lar), feryat ederler.”(PS/27)

“Uyanınca emzirir(dim) teskin ederdim.”(PS/29)

“Beni de tutukluyor(sun), kendine ruhuna doğru çekiyor(sun), yok ediyorsun.”(AV/147)

“Baktıkça görüyorum ki, içindeki derinliğe doğru kayboluyor(sun), gizleniyorsun.”(G/244)

“Yeraltına değil, kabuğuma çekilir(dim), yalnızlığa dalarım.” (G/248)

“Pişmanlık duyduğum için hem seviniyor(dum) hem üzülüyordum.”(AB/337)

“Onlar daima dal, zal veya re gibi eğik(tüler), boynu büküktüler.”(H/16)

“Kanama durmayınca şekeri fark edilmiş(ti), ölümden dönmüştü.”(H/26)

“(O)Sonra çizmeye başlıyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyordu”(H/40)

“Cümleler, birden fazla cümle ögesi ve kip ekiyle de birbirine bağlanabilirler.” (Karahana, 2014: 93).

“(O)Sigara çıkardı, Poseidon’dan başlamak üzere herkese (sigara)ikram etti.”(AV/139) (ortak özne / ortak nesne)

“(Sen) Beni de tutukluyor(sun), (beni) kendine ruhuna doğru çekiyor(sun), (beni) yok ediyorsun.”(AV/147) (ortak özne /ortak nesne / ortak şahıs eki)

“Bir zamanlar kamışın her türlüünü tutmuş olan parmakları nasır bağlamışken bir dostu çıkagelmiş(ti) ve Halim efendiden fethe ilişkin bir kitaba yine (bir dostu) fethe dair hadisi yazmasını rica etmişti.” (H/25)(ortak özne / ortak kip eki)

“(O)Sonra çizmeye başlıyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyor(**du**) sonra çiziyordu.” (H/40) (ortak özne / ortak kip eki)

4.2.3. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler

“Bir metin, art arda sıralanan ve aralarında çeşitli anlam ilişkileri bulunan cümlelerden meydana gelir. Cümleler arasındaki bu ilişkiler sadece bağlama edatları, ortak cümle ögeleri, ortak kip / şahıs ekleri ile sağlanmaz; şahıs, zaman, mekân, nesne ve harekete ait kavramlarda karşılaştırma, açıklama, büyüklük-küçüklük, azlık-çokluk, genellik-özellik vb. bakımlardan sıralama, dereceleme; zıt veya benzer kelimelerle oluşturulan anlam paralelizmi, aynı kavram alanına giren kelimeler, iyelik ekleri ve genel olarak bazı içerik özellikleri de cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada yeterli olabilmektedir.” (Karahana, 2017: 94)

“Ağlıyorsun. Sessiz ağlıyorsun şimdi.”(G/248)

“Benim için tek gerçek bu. Buradasın. Yanımda. Karşımdasın.”(G/249)

“Hep böyle kal e mi. Yanımda ol.”(G/249)

“Beyazıt meydanına bakan görkemli bir kapısı. Beyazıt camiine, meydana, meydandaki çınara, çınarın yanından girilen sahhaflar çarşısına bakan. İki yanında polis bekleyen. Uzun saçlıları, blucinleri ve başı örtülülere içeri almayan. İtiraz edenleri copleyan bir okulu vardı.”(H/13)

4.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

Araştırmacılar yüklemi şu şekilde tanımlamaktadırlar:

“Tümcede yargıyı yüklenen birim, yüklemidir. Tümceyi tümce yapan tam yargılı anlatımı ancak yüklem verebilir; bu nedenle, yüklem, tümcenin belkemiğidir.” (Bilgin 2006: 446)

“Yüklem, fiil cümlelerinde yapılan, kılınan; isim cümlelerinde olan unsurdur. Cümlenin temel ögesidir. Öteki bütün ögeler yüklem sayesinde değer kazanır. Bu bakımdan yüklem cümlenin düğümlendiği kelimedir. Cümlenin cinsini de yüklem yapıları belirler. Yüklem bildirme ya da tasarlama kipinde çekimli bir fiil olabileceği gibi, ek fiilin bağlandığı bir isim veya isim çeşidi bir kelime de olabilir. Yani yüklemine göre cümle ya fiil cümlesidir ya da isim cümlesidir.” (Özkan, Sevinçli 2008: 95)

“Cümlede hareketi, olayı, işi, yargıyı bildiren, fiil çekimine girmiş kelimenin cümle bilgisindeki adı. Cümlenin bütün ögelerini kendine bağlayan temel öge durumundaki yüklem, fiil veya ad soylu bir kelime olabilir.” (Korkmaz 2007: 246)

Araştırmacılar yüklem türüne göre cümle çeşitleri hakkındaki görüşleri şu şekildedir: Cemiloğlu, “Türkçede cümlenin yüklemine ya bir çekimli fiil olduğunu ya da isim cinsinden bir kelime ya da kelime grubu olabileceğini söyler ve buna göre dilimizde fiil ve isim cümlesi olmak üzere iki çeşit cümle vardır, der.” (Cemiloğlu 2001: 47)

Karahan ise cümlenin yüklemine ekle veya eksiz olarak yargı yüklenmiş bir fiil veya isim olabileceğini, yüklemine isim veya fiil oluşunun, sadece anlamı değil cümle ögelerinin türünü ve cümle içindeki yerini de etkileyeceğini belirtir. (Karahan 2017: 96)

“Tümceler, yüklemelerine göre ad ve eylem tümceleri olarak ikiye ayrılır. Yargılar, yüklemi ad ya da eylem olan bir tümceyle anlatılır. Yüklem hangi sözcük türüne giriyorsa, anlatıma o türün dil bilgisel birtakım özellikleri yansır. Şöyle ki, yüklem ad soyundan bir sözcükse ya da sözcük öbeğiye, adların pek çok özelliği yükleme, dolayısıyla yargıya yansımaktadır. Aynı durum, eylemin yüklem olduğu tümceler için de söz konusudur.

“Türkçede çoğunlukla, kişi, yargının yeri, zamanı, kısaca yargının nasıl oluştuğu, olumlu, olumsuz ve sorulu biçimde oluşu yüklem durumuna göre saptanmaktadır. Türkçenin söz diziminde yüklem bu denli önemli oluşuna, yalnızca yüklemden oluşan ve yargı bildiren tek sözcüklü tümcelerin varlığı örnek gösterilebilir.” (Atabay, Çam, Özel 1981:67)

Türkçede cümleler yüklem soyuna göre isim ya da fiil cümlesi olarak adlandırılırlar. Çünkü bir cümlenin yüklemi ya isim soyundan bir sözcüğün ek-fiil eki almasıyla ya da çekimlenmiş bir fiilden oluşur.

“Cümlenin yüklemi, ekle veya eksiz olarak yargı yüklenmiş bir fiil veya isimdir. Yüklem isim veya fiil oluşu, sadece anlamı değil cümle öğelerinin türünü ve cümle içindeki yerini de etkiler” (Karahana, 2017: 96).

4.3.1. Fiil Cümleleri

“Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Kip ve şahıs bildiren bütün fiiller yargı taşır. Bu yargı, emir kipinin 2. şahsı dışında daima ekle yapılır. Her türlü kılış ve oluş, fiil cümleleri ile karşılaşılır.” (Karahana, 2017: 96).

Özellikleri:

a.” Geçişli fiil cümlelerinde, cümle öğelerinin hepsi bulunabilir.” (Karahana, 2017: 96).

“Ondaki güzelliği çıkarmak için uğraşırsan, (z)o,(ö) kimseye göstermediği güzelliklerini (n)sana(yt)gösterir.(y)”(PS/27)

“Bu sözcüklerde(yt)/ insan ruhuna duyulan hayranlık,(ö)/ şu bitmiş ve heybetli aritmetik binasını gördüğümüzde (z)/insana (yt)/son derece normal(z)/ geliyor.(y)”(AV/137)

“Anahtarı(n)/ birkaç saat önce(z)/ kabanımın sol iç cebine (yt)koymuştum.(y)”(G/245)

“Kimse(ö) /benim acılarımı ve anılarımı (n)/bilmiyordu.(y)”(AB/340)

“Gülüşmeler olunca(z) hoca (ö)masaya (yt)vurdu(y)”(H/15)

“Onlardan(yt)/ anlamsız sözcükler üreten konuşmacıları her dinlediklerinde (z)/beyinlerinin boşaldığını görmeleri için (z)/hattatın onları mutlaka kufti ile yazması(ö)/ gerekiyordu.(y)”(H/17)

b. “Geçişsiz fiil cümlelerinde nesne bulunmaz.” (Karahana, 2017: 96).

“Dünyaya ölmek için değil olmak için (z)/geldiniz.(y)”(PS/25)

“Paramız,(ö)/ batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi veya daha kıymetli halde (z)/kalabilmiştir.(y)” (PS/35)

“Kaymakam ve beraberindekiler(ö)/ kahveye(yt)/ geldiklerinde(z)/ kaygılandılar(y)”(AV/141)

“Yeraltına değil kabuğuma(yt)/ çekilir,(y) yalnızlığa(y)/ daldım.(y)”(G/248)

“Ne hüznün ne acı olan daha önce hiç tatmadığım bir rüzgar(ö)/ esiyordu.(y)”(AB/335)

“Çürük meyve-sebze, geceden kalma pis bir insan, bayat balık, deniz ve lağım kokusu(ö)/ içeriye (yt)/doldu.(y)”(H/9)

“Hesaba(yt) ne zamanları ne mecalleri (ö)/kalıyordu (y)/yoksulların.(ö)”(H/18)

“Özel ve resmi bankalar(ö)/ batmıyordu. (y)” (H/21)

c. “Geçişsiz-edilgen fiilli cümlelerde özne yoktur.” (Karahana, 2017: 96).

“Köyün yukarısındaki Haydarlı Mağarasının eskiden taş ocağı olduğu söylenirdi.”(PS/27)

Sami Kasap’ın gür sesinden ‘Kevengin Yollarında’ dinlenmeye başlandı.”(PS/36)

“Pınar Sinemasının zemini ve girişi(ö)/ sulanırdı (y)/öğleden sonra.(z)”(PS/49)

“Hacı ağbinin önerisi üzerine limonata işine de girildi sinema önünde.”(PS/49)

“Cihazlar kapatıldı”(PS/50)

4.3.2. İsim Cümleleri

“Yüklemi bir isim veya isim grubu olan cümlelerdir. İsim ve isim grupları, "i-" ekfiili ile görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kipinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar. İsim cümlelerinde, kip eki taşımayan yüklem, geniş zaman kipindedir. Bu ve diğere bazı kiplerde, anlamı pekiştirmek veya yükleme ihtimal anlamı katmak üzere -Dlr eki de kullanılır (Karahan, 2017: 96).

Özellikleri:

a. “İsim cümleleri, genellikle iki öğeden, özne ve yüklemden meydana gelir.” (Karahan, 2017: 97).

“Nasıl’ı ve niçin’i olmayan bir lütuf gibiler.” (AV/148)

“Ne söylediğimin farkında değilim.” (AV/149)

“Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için.” (G/245)

“Ayna ben miydim?” (AB/335)

“Seni düşte görmek, gerçekten görmek midir?” (AB/335)

“Ben kıyı değildim topraktım.” (AB/340)

“Bu toz ne kadar çokluktu.” (AB/340)

“Değilsem müzill kimdir?” (AB/341)

“Çizgiler,(ö)/ güzellik ve uyumla çıkan sonsuz seslerin birleşimidir.(y)”
(H/15)

“Vav elif'in sağ ucundan bükülerek kendi içine doğru kıvrıldığı, içe döndüğü bir harfti.” (H/16)

b. “İsim cümlelerinde zarf ve bulunma hâli ekli yer tamlayıcıları da sık kullanılır.” (Karahan, 2017: 97).

“Şeyh Ali Rıza Efendiye(yt)/ intisaphıydı.(y)”(PS/26)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı(ö)/ vardı (y)/yemekte.(yt)” (PS/50)

“Bunlar(ö) bir gün(z) tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir.(y)”(AV/148)

“Sen olmayınca(z) ben(ö) denizsiz kıyı gibiyim(y).”(AB/333)

“Onları hatırlayabilmek için(z) akla ihtiyacım(ö) yok(y).” (AB/334)

“Evi (ö)/balkonsuz, bitişik düzen eski Fatih kâgirlerinden birinin üçüncü katında,(yt)/ bir oda bir salon ve içinde iki kişinin güçlükle durabildiği kilerden(yt) ibaretti.(y)”(H/9)

“Kişibaşınadüşenmilligeler gibi yakınları dışında kendilerine benzemeyen ve hiçbir dilde karşılığını göremedikleri başka harf yığınlarına(yt)/ da yoksulların kulakları(ö)/ artık (z)/aşınaydı.(y)”(H/17)

“Çünkü(cdu) kûfi (ö)/bazen (z)/nesih, (y)/ bazen (z)/sülüs(y)/ ve nesih(y)/ bazen(z)/ de satrançlıydı. (y)”(H/18)

c. “İsim cümlelerinde genellikle nesne bulunmaz.” (Karahan, 2017: 98). Nesneyi bulmaya yardımcı olan neyi kimi ne sorularına isim cümleleri cevap vermez.

“Evimizin en sadık müdavimi (ö)/Şorrikli Yaşar idi.(y)”(PS/30)

“Babamın saçları(ö)/ gür, koyu kestane ve daima briyantınlıydı.(y)”
(PS/40)

“Lafın gümrüğü mü var?” (PS/48)

“Burada sadece doğanın sesleri vardı.” (AB/339)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları(ö)/ var.(y)”(AB/339)

“Bu sözcüğün anlamını bilenler vardı ama onlar da sadece kendileriyle meşguldü.” (AB/340)

“Medeni olanla başı hoş değildi.” (H/14)

“Borsa tahtası(ö)/ ne kapalı ne açıktı. (y)” (H/21)

ç. “İsim cümlelerinde yönelme ve uzaklaşma hâli ekli yer tamlayıcıları da seyrek bulunur.” (Karahan, 2017: 98).

“Şeyh Ali Rıza Efendiye(yt)/ intisaphıydı.(y)” (PS/26)

“Evi (ö)/balkonsuz, bitişik düzen eski Fatih kâgirlerinden birinin üçüncü katında,(yt)/ bir oda bir salon ve içinde iki kişinin güçlükle durabildiği kilerden(yt) ibaretti.(y)”(H/9)

d. “Yapısında bulunma hâli ekli yer tamlayıcısı bulunan isim cümlelerinde özne, genellikle yüklem önünde bulunur.” (Karahan, 2017: 99).

“Oğlum alemde cansız diye bir şey yoktur, bu kaskatı maddenin zerrelere de bizim gibi meczuptur.” (PS/27)

“Burada şahadet edecek olanlar vardır, yanlış isem lütfen beni tashih etsinler.” (PS/35)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı(ö)/ vardı (y)/yemekte.(yt)” (PS/50)

e. “En çok kullanılan isim cümleleri, çeşitli kiplerdeki ‘var’, ‘yok’ isimlerinin yüklem olduğu cümlelerdir .” (Karahan, 2017: 99).

“Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk(ö)/ vardı. (y)”(PS/30)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı(ö)/ vardı (y)/yemekte.(yt)” (PS/50)

“Kayalar, ağaçlar ve insanlar gibi... daha dayanıklı şeyler vardır.”(AV/138)

“Onları hatırlayabilmek için akla ihtiyacım yok.” (AB/334)

“Burada sadece doğanın sesleri vardı.” (AB/339)

“Yaban armudu, elma, muşmula, erik, yabani badem ve kayısı ağaçları(ö)/ var.(y)”(AB/339)

“Mekanı olan her nesne gibi kalemin de zamanı var.” (H/12)

“Satın alınacak veya zayıflayacak güç(ö)/ yoktu(y).”(H/21)

Sadık Yalsızuçanlar’ın incelenen hikâyelerinde fiil türünde cümleleri daha çok tercih ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.2: Yüklem Türüne Göre Cümlelerin Sayıları

YÜKLEMİN CÜMLELER	TÜRÜNE GÖRE	CÜMLE ÂDEDİ	FREKANSI
FİİL CÜMLESİ		1520	%69
İSİM CÜMLESİ		681	%31
TOPLAM		2201	%100

Yüklemler genellikle fiil kaynaklı sözcüklerdir. İncelenen hikâyelerde de 2201 cümleden 1520 örnek cümleyle fiil cümlelerinin çoğunluğu tespit edilmiştir. Yazar pasif ve durağan bir anlatımdan ziyade hikâyelerde hareketi ve etkililiği benimsemiştir. Bu anlatım Türkçenin anlatım yapısıyla birebir örtüşmektedir.

Cümlenin temel ögesi yüklemidir. Yüklem, cümlenin kuruluşunu şekillendirir ve cümledeki diğer öğeleri de belirler. İncelenen hikâyelerde

yüklemlerin %69'u fiildir. Fiil cümlelerinin büyük bir kısmı, birleşik fiillerden meydana gelmiştir.

4.4. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

“Yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu, Türkçe söz diziminin karakteristik özelliğidir. Ancak diğer cümle öğeleri gibi yüklem de söz dizimi içindeki yeri çeşitli sebeplerle değişebilmektedir. Cümlelerin kurallı (düz) veya devrik oluşlarında ölçü, diğer öğelerin değil yüklem yeridir.” (Karahana, 2017: 100).

4.4.1. Kurallı (Düz) Cümleler

“Yüklemi sonda bulunan cümleler, kurallı (düz) cümlelerdir. Cümlenin ana ögesi olan yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Yardımcı ögeden ana ögeye doğru diziliş, Türk cümle yapısının temel özelliğidir. Yüklemi tamamlayan öğeler, yüklemden önce gelir. Yükleme en yakın öge, genellikle belirtmek istenen ögedir.” (Karahana, 2014: 100)

“Orada ne kendimi ne seni ne de boşluğu görebiliyordum.”(AB/336)

“Bu kelimeleri bu çamur mu yoksa ben mi senden alıyordum?”(AB/340)

“Güzel he ile ye'nin bitişmesini gördü.”(H/11)

“Harfler var olurken kendisi ve kağıt yok oluyor.”(H/13)

“Rektörünüze söyleyin, bölüm girişindeki kedi ve köpekler başörtülü değil’ demişti.”(H/14)

4.4.2. Devrik Cümleler

“Yüklemi sonda bulunmayan cümleler, devrik cümlelerdir. Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi diğer öğelerin olduğu gibi yüklem de yerini değiştirebilmektedir. Devrik cümleler, sözlü dilde yazılı dile oranla daha fazla kullanılmıştır. Şiir dilinde de devrik cümle çok görülür.” (Karahana, 2017: 100)

“Amcası Hasan ustadan öğrenmiş taş işlemeyi.”(PS/26)

“Bitkisel veya geometrik şekiller bazen de tasvirler kazırdı Hasan amca.”(PS/27)

“Hâkim, üçüncü ayın onsekizine gün atmış’ dedi İshak bey.”(AV/140)

“Gurbetin bir resmisin sen.”(G/244)

“Yüksek tavanlı ve sonu gelmez bir mağara gibiydi için.”(G/245)

“Oradan yıldızlara değil kendi yarasına bakabiliyor insan, sanki hayatın son anıymış gibi.”(G/246)

“Ben senden bir kelime, tek bir ses bekledim aylarca.”(G/246)

“Senden başka bir sırrım yok benim.”(AB/333)

“Bu sözcüğün zihnindeki çağrışımlarını çıkarıp koydum avucuma”(AB/339)

“Kendimi dışarıdan ve yukarıdan bir yerden, yersizlikten mi yoksa bir şeyden bir avuç çamur olarak görüyordum şimdi.”(AB/340)

“Çok çocukları oluyordu bu harflerin”(H/16)

“Ne zaman baksa elif’le lam’ın birleştiği lam elif’i görüyordu çınarda.”(H/16)

“Ekonomiden sorumlu devlet bakanının her konuşmasında mutlaka gösteriyordu kendisini.” (H/17)

“Devrik cümlelerde cümlenin diğer öğelerinden biri, birkaçı veya hepsi yüklemden sonra gelebilir” (Karahana, 2017: 101).

a. “Öznenin yüklemden sonra geldiği devrik cümleler” (Karahana, 2017: 101).

“Bitkisel veya geometrik şekiller bazen de tasvirler kazırdı **Hasan amca**”.(PS/27)

“Derneklerin kırk dokuz yıllığına kiraladığı medreselerde yapılıyordu **hat kursu.**” (PS/39)

“Hakim, üçüncü ayın onsekizine gün atmış’ dedi **İshak bey.**”(AV/140)

“Manisa akıl hastanesinden kaçmış’ diye bir açıklamayla yetindi **Kaymakam.**”(AV/142)

“Gurbetin bir resmisin **sen.**”(G/244)

“Adına ve güzel he’ye başladı **Hattat.**”(H/45)

b. “Nesnenin yüklemden sonra geldiği devrik cümleler” (Karahana, 2017: 101).

“Amcası Hasan ustadan öğrenmiş **taş işlemeyi.**”(PS/26)

“Filmin büyüsünden koptukça izledim **onları.**” (PS/48)

“Kırmızı gül sararıp da olunca

Bu ayrılık ciğerime dolunca

Ben de dertli dertli ararım **seni**

gün kararıp vakit akşam olunca”(PS/52)

“Seni bilmek seni görmektir diye inandığım için çekiyorum **bu acıyı.**”(AB/333)

“Okulun en çok çıkışını severdi, **çıkış kapısını.**”(H/15)

“Ekonomiden sorumlu devlet bakanının her konuşmasında mutlaka gösteriyordu **kendisini.**”(H/17)

“**En çok vav’larını** severdi **onun.**”(H/19)

c. “Yer tamlayıcısının yüklemden sonra geldiği devrik cümleler.” (Karahana, 2017: 101).

“Dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz.” sözcükleri dökülürdü **ağzından.**” (PS/25)

“Annesinden babası gibi korkmuyordu ama özgürlüğünü mü yalnızlığını mı bir şeyini tehdit ettiğini düşünerek ürküyordu **ondan.**” (PS/28)

“Babamın, yatak odasının eşğinde anneme söylediği çınları **kulağımda**” (PS/49)

“Külâh dolması ile kayısı hoşafı vardı **yemekte.**” (PS/50)

“Kesintisiz bir tecelli var **yüzünde.**” (G/249)

“Bu sözcüğün zihnindeki çağrışımlarını çıkarıp koydum **avucuma**” (AB/339)

“Ne zaman baksa elif’le lam’ın birleştiği lam elif’i görüyordu **çınarda.**” (H/16)

“Sadece annesi değil, kendisi ve altı kardeşi de çok korkardı **babasından.**” (H/24)

ç. Şu devrik cümlelerde zarf tamlayıcısı yüklemden sonra getirilmiştir.

“Şorrikli Yaşar üç beş mahalle dolaşır **her gün.**” (PS/31)

“En çok Zeki Müren’nin okuduğu ‘Seninle Bir Sonbahar Mevsimiydi Tanıştık’ şakısını çalardı **on dakika arada.**” (PS/32)

“Geç kalanlardan başka parası yetmeyen veya olmayan çocukların yalvarışlarına dayanamaz, onları da alırdı **içeri.**” (PS/47)

“Pınar Sinemasının zemini ve girişi sulanırdı **öğleden sonra.**” (PS/49)

“Kurada ben gri denizi çektim **sonsuz ikametgâhım olarak.**” (AV/135)

“Ben senden bir kelime, tek bir ses bekledim **aylarca.**” (G/246)

“Sana baktıkça, nesnelere yok olup ruhun belirdikçe, bedeninin kıvrımları dağılıp kırıldıkça perdeler açılıyor, ruhunun gizleri saçılıyor **birer birer.**” (G/249)

“Kendimi dışarıdan ve yukarıdan bir yerden, yersizlikten mi yoksa bir şeyden bir avuç çamur olarak görüyordum şimdi.”(AB/340)

d. Birden fazla ögenin yüklemden sonra geldiği devrik cümleler (Karahan, 2017: 102).

“Dedemin yanında cesaretlenip söylerse bunu, o”(PS/25)(nesne, özne)

“Kırmızı gül sararıp da solunca

Bu ayrılık ciğerime dolunca

Ben de dertli dertli ararım seni

gün kararıp vakit akşam olunca”(PS/52) (nesne, zarf tamlayıcısı)

“Oradan yıldızlara değil kendi yarasına bakabiliyor insan, sanki hayatın son anıymış gibi.”(G/246) (özne, zarf tamlayıcısı)

Yüklemin yerine göre cümleler incelenirken hikâyelerde geçen 2201 cümle üzerinde durulmuş ve aşağıda tabloda geçen veriler tespit edilmiştir.

Tablo 4.3: Yüklem Yerine Göre Cümlelerin Sayıları

YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER	CÜMLE ÂDEDİ	
KURALLI CÜMLE	1879	%83
DEVİRİK CÜMLE	322	%17
TOPLAM	2201	%100

Yüklemin yerine göre incelenen 2201 cümleden 1879 adet örneğiyle kurallı cümlelerin oranı %83'tür. Yazar kurallı cümlelerle akıcı ve etkileyici bir anlatım sağlamıştır. Bu husus her yazarın başarılı olamayacağı bir durumdur. Yalsızuçanlar'ın hikâyelerinde devrik cümlelere de yer vererek anlatımı konuşma diline yaklaştırdığını söylenebilir.

4.5. Cümlelerin Anlam Özellikleri

“Her cümle, yapısında bulunan kelime ve eklerin yönlendirdiği soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlam özelliklerinden birine sahiptir. Bir cümle hangi anlam özelliğine sahip olursa olsun, mutlaka ya olumlu ya da olumsuz bir anlam taşır. O hâlde cümlelerin temel anlam özelliği olumluluk veya olumsuzluktur. Olumlu ve olumsuz cümleler, ayrıca soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlamlar taşıyabilir. Burada, temel anlam özelliklerinden olmaları ve kullanım sıklığı dikkate alınarak sadece olumlu ve olumsuz cümlelerle soru cümleleri üzerinde durulmuştur.” (Karahana, 2017: 103).

4.5.1. Olumlu ve Olumsuz Cümleler

4.5.1.1. Olumlu Cümleler

“Yargının gerçekleştiğini anlatan cümleler, olumlu cümlelerdir. Böyle cümlelerin yüklemi yapma, yapılma veya olma bildirir.” (Karahana, 2017: 103). İncelenen hikâyelerde olumsuz isim cümlesi veya fiil cümlesi diye bir ayrıma gidilmemiştir.

“Taşla uğraşmaya onüç ondört yaşlarında iken başlamış.”(PS/27)

“Efendi şimdi bu tarım kredi borçlarının faizlerini düşüreceğiz.”(AV/138)

“Köy minibüsünün önce homurtusu ardından kendisi geldi.”(AV/139)

“Gözümdeki perdelerin kalkmasıyla seni gördüm.”(AB/337)

“Baktıkça, toprağın zerrelerinin kapıları açılıyordu.”(AB/339)

“Sesin resme dönüşünü görüyor.”(Gü/416)

“Dün kurulan semt pazarının artıklarını topluyordu.”(H/9)

“Örtüsü kalkan nesnenin içgüzelliği beliriyordu.”(H/11)

“Sesi hocanın yorgun ama ihtiraslı sesine karıştı.”(H/15)

“Bazı cümleler, yapılarında olumsuzluk bildiren gramatikal unsurlar taşımalarına rağmen anlamca olumludurlar. Yapısında herhangi bir olumsuzluk

unsuru taşıyan cümleler, "değil" edatı veya "yok" ismi ile birleşince olumlu bir anlam kazanırlar. İki olumsuz unsur, bir cümlenin anlamını olumlu yapar." (Karahana, 2017: 104)

"Oğlum alemde cansız diye bir şey yoktur, bu kaskatı maddenin zerrelere de bizim gibi meczuptur." (PS/27)

"Bunu sormadığım kişi kalmadı." (AB/336)

"Hiçlikte kimse olmadığından kimsesizlik de yoktur." (H/15)

"DAn başka' kalıbı, 'değil' edatı ve 'yok' ismi ile birlikte cümleyi olumlu yapar."

(Karahana, 2017: 104)

"Senden başka bir sırrım yok benim." (AB/333)

"Yapısında herhangi bir olumsuzluk unsuru bulunan bazı cümleler soru yoluyla olumlu bir anlam kazanırlar." (Karahana, 2017: 104)

"Bu gidişe dur demenin zamanı gelmemiş midir?" (PS/35)

"Öyle değil midir zaten?" (AV/146)

"Bu da laf mı yani, sana hizmet etmek için seçilmiyorlar mı bunlar?" (AV/140)

4.5.1.2. Olumsuz Cümleler

"Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümleler, olumsuz cümlelerdir. Böyle cümleler, yapmama, yapılmama, olmama bildirir. mA-" olumsuzluk eki, "değil" "ne...ne..." edatı ve "yok" ismi cümlenin anlamını olumsuz yapan unsurlardır." (Karahana, 2017: 104).

"mA-" eki ile kurulan olumsuz cümleler:

"-mA- olumsuzluk eki, fiil cümlelerini olumsuz yapar." (Karahana, 2017: 105).

“Bu yüzden birine dokunabileceğini sanmıyordu.”(PS/27)

“Bir bit yeniği olduğunu hissetmiş ama sonunu getirememiştim.” (PS/49)

“Vakit geçmesine rağmen eve de gelmemişti.”(PS/50)

“Bu yüzden Zeus’la hiçbir konuda aynı düşünmem.”(AV/135)

“Bahrinin tapu devrinde böyle problem çıkmadı.”(AV/138)

“Bunun gerçek nedeni hiçbir zaman anlaşılmadı.”(AV/140)

“Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.”(AB/340)

“Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.”(Gü/416)

“Kurs çağrılarına kulak asmıyordu.”(H/22)

“Şeyh Hamdullah’ın seksen ikisinde ölürken, ‘Hatta yeni başladım’ deyişini unutamıyordu”(H/24)

“Bindokuzyüzyirmisekiz senesi evailinde bir sabah uyandıığında harflerini bıraktığı yerde bulamadı.” (H/24)

“Değil” edatı ile kurulan olumsuz cümleler:

“Değil” edatı, hem isim, hem de fiil cümlelerini olumsuz yapar.”
(Karahan, 2017: 105).

“Boşuna bir çaba içerisinde olduğumun ayırımında değildim.”(AB/338)

“Kalem kesilmeden başlayan bir şey değildi.”(H/13)

“Medeni olanla başı hoş değildi.” (H/14)

Ne... ne ...” edatı ile kurulan olumsuz cümleler:

“Ne ... ne...’ edatı, kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayarak isim ve fiil cümlelerini olumsuz yapar. Böyle cümlelerde yüklem genelleme genellikle olumlu anlam taşırlar.” (Karahan, 2017: 105)

“Sonra o hal değişiyor, ne hüzün ne acı olan daha önce hiç tatmadığım bir rüzgar esiyordu.”(AB/335)

“Orada ne kendimi ne seni ne de boşluğu görebiliyordum.”(AB/336)

“Hesaba ne zamanları ne mecalleri kalıyordu yoksulların.”(H/18)

“Biz ne çirkin ne güzeliz biz ne ürkek ne erkeğiz.”(H/18)

“Bölücübaşı terör ne seni ne beni gördü “(H/19)

“Borsa tahtası ne kapalı ne açıktı.”(H/21)

“Yok” ismi ile kurulan olumsuz cümleler:

“Yok” isminin yüklem olarak görev yaptığı cümlelerde anlam olumsuzdur.” (Karahan, 2017:106).

“Oğlum alemde cansız diye bir şey yoktur, bu kaskatı maddenin zerrelere de bizim gibi meczuptur.”(PS/27)

“Köpek dişlerinden biri yoktu.” (PS/31)

“Saadet Güneşi filminin gösterimde olduğu akşam Yusuf amca yoktu.”(PS/49)

“Onları hatırlayabilmek için akla ihtiyacım yok. “(AB/334)

“Yok” kelimesinin “değil” anlamı ile kullanıldığı meselâ “Genç adam yerinde yoktu.” gibi bir cümlede, özne yüklem yanına yer almaz. Böyle cümlelerde “yok” kelimesi ile yanındaki kelime veya kelime grubu cümlenin yüklemidir.”

“Yapı bakımından olumlu olan bazı cümleler anlamca olumsuzdur. Soru eki veya soru kelimesi, olumlu bir cümleye olumsuz bir anlam kazandırabilir. Böyle cümlelerin soru mu, olumsuzluk mu ifade ettiği bağlamdan anlaşılabilir.” (Karahan, 2017: 106).

“Nedir bu senin elinden çektiğim.”(PS/31)

“Sende olmayan bir şey var mıydı?” (AB/338)

“Ben olmadan sana yaklaşabilir miyim?” (AB/338)

4.5.2. Soru Cümleleri

“Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümleler, soru cümleleridir. Soru eki -mI ile soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları ve soru edatları bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır. Konuşma dilinde vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılmaktadır.” (Karahan, 2017: 107).

4.5.2.1. Soru Eki -mI İle Kurulan Soru Cümleleri

“Soru eki -mI, yüklemden veya diğer cümle öğelerinden sonra gelerek soru cümleleri yapar. Bu cümleler genellikle onay veya ret cümleleridir. Soru ekinin yeri, aynı zamanda sorulan öğeyi de gösterir. Soru ekinin yüklemden sonra kullanıldığı cümlelerde kılış, oluş veya durumun gerçekleşip gerçekleşmediği sorulmaktadır.”(Karahan, 2017: 107)

“Bu gidişe dur demenin zamanı gelmemiş midir?”(PS/34)

“Hemcinslerine saygı ve adaleti de yine bu şekilde mi dağıtayım, yoksa herkese eşit bir şekilde mi?”(AV/137)

“Bu beni büyüledi biliyor musun?”(G/245)

“Gerçekten mi?” (G/247)

“Yorgunsun, uyumak ister misin? “(G/249)

“Ayna ben miydim?” (AB/334)

“Seni düştü görmek gerçekten görmek midir?” (AB/334)

“Seni onlarla anabilir miyim?” (AB/338)

“Ondaki soluk bu sözcükler miydi?”(AB/340)

“Be patlak ünsüz müydü?”(H/15)

“Geçici, uçucu bir heves miydi?”(H/27)

“Hiç diyorum biriyle olunca hiç olur mu?”(H/33)

“Nun biçiminin kesildiği yani bittiği nokta vehmedilen elif’in başı mıdır?”(H/44)

“Soru eki, sadece yüklemde değil diğer cümle öğelerinin sonunda da yer alabilir. Böyle cümlelerde soru yoluyla özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısının bildirdiği şahıs, nesne, yer, zaman, tarz vb. anlamların onaylanması istenmektedir. Bağlama göre bu yapıların bir kısmı olumsuzluk bildirir.” (Karahan, 2017: 107).

“Adam, ‘Bir şey mi var ağbi?’ deyince çıkıştı, ‘Koku oğlum koku, ne bu?’” (PS/51)

“Bunları sen mi diktin?”(G/247)

“İnanamıyorum, bunu ben mi yaptım şimdi?”(G/247)

“Sözcüğün yapısında toprak mı vardı?” (AB/339)

“Harflerin yeri mi değişti yine?” (AB/341)

“Hiç şansı olmadığını düşündüğünden mi çekingen davranmıştı?”(H/27)

“Kaba’nın bir de lik’i mi var?”(H/34)

“Nokta akılla kavranabilen elif’in merkezi gibi mi duruyor?”(H/44)

“Soru eki, bazen öğelerin sonunda değil içinde de yer alabilmekte ve o öğenin parçalarından birinin sorusunu hazırlamaktadır.” (Karahan, 2017: 108).

“Sen benim dileğimsin, ama tuhaf değil mi benden kaçmıyorsun?” (G/250)

“Sözcüğün yapısında toprak mı vardı?” (AB/339)

“Harflerin yeri mi değişti yine?” (AB/341)

“Kaba’nın bir de lik’i mi var?”(H/34)

“-mI eki ile yapılan soru cümlelerinde cevap, genellikle “evet” veya “hayır”dır. Cevap, sorulan ögeye bağlı olarak da verilebilir. Meselâ “Kitabı okudun mu?” cümlesinin cevabı “evet / hayır” olabileceği gibi “okudum / okumadım” da olabilir.”(Karahan, 2017: 108)

“Bunları sen mi diktin?”

Evet.”(G/247)

“Gerçekten mi?”

Evet.”(G/249)

“Bir yerde kalmamız mı gerekiyordu? Hayır.”(H/33)

“Okudun mu, okumadın mı?” gibi iki seçenekli, ‘Elbise mi, ayakkabı mı, çanta mı alacaksın?’ gibi ikiden fazla seçenekli cümlelerde ‘evet’ veya ‘hayır’ cevabı kullanılmaz. Çünkü bu cümleler, onay veya ret cümleleri değildir.” (Karahan, 2014: 108)

“Hemcinslerine saygı ve adaleti de yine bu şekilde mi dağıtayım, yoksa herkese eşit bir şekilde mi?”(AV/137)

“Bu kelimeleri bu çamur mu yoksa ben mi senden alıyordum?”(AB/340)

4.5.2.2. Soru Kelimeleri İle Kurulan Soru Cümleleri

“Soru sıfatları, soru zarfları, soru zamirleri ve soru edatları ile yapılan soru cümlelerinde, yüklemi tamamlayan ögeler veya bu ögelerle ilgili bir ayrıntı hakkında bilgi alma amaçlanmaktadır” (Karahan, 2017: 108).

“Firuze renkli çini frizleriyle, şerefe altındaki kitabesiyle insana evinden daha sıcak görünen bu yapının geniş zemin taşlarını hangi ayaklar çiğnemişti?”(PS/33)

“Bu nasıl bir haldir?”(PS/35)

“Babam sinemada çalışıyor, cilt hastalığıyla ne ilgisi var?”(PS/40)

“Nolacak bu iş?”(AV/138)

“İnsan niçin özlüyor?”(G/246)

“İnsan nasıl tahammül edebiliyor?”(G/246)

“Ne diyorlar?”(G/246)

“Ben seni seviyorum işte, bu nereden nasıl geliyor, bu ateşi içime kim nasıl düşürüyor?”(G/247)

“Sen kimsin?” (G/247)

“Ruh nedir”(G/247)

“Kıyısız deniz olur belki ama denizsiz kıyı nasıl olabilir?” (AB/333)

“Ayna bensem sen neredeydin?” (AB/334)

“Ben ayna isem kendimi nasıl görebilirim?” (AB/334)

“Kimdi?”(H/26)

Nasıl yani?(H/32)

“Elif be ile konuşunca ne sormuştu?”(H/44)

“Noktanın gerçeği nereden geliyor?”(H/44)

“Yapısında soru eki veya soru kelimesi bulunan bazı cümlelerde soru unsuru, cümleye beklenmezlik, küçümseme, çaresizlik, sitem, şikâyet, rica vb. anlamlar katar. Bu anlamlar, bağlam içinde ortaya çıkar.” (Karahana, 2017: 109)

“Geçici, uçucu bir heves miydi?”(PS/27)

“Bu gidişe dur demenin zamanı gelmemiş midir?”(PS/34)

“İnsan nasıl tahammül edebiliyor?”(G/246)

“Ayna bensem sen neredeydin?” (AB/334)

“Onlarla sana yaklaşabilir miyim?” (AB/338)

“Ondaki soluk bu sözcükler miydi?”(AB/340)

“Bunu nasıl ödeyeceğiz size?”(H/15)

4.5.2.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri

“Konuşma dilinde vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılabilmektedir. Böyle cümleler yazılı metinlerde bağlamdan anlaşılır.” (Karahana, 2017: 110).

“O andan itibaren tüm varlığımla sana ait olmayan şeyi aradım. Ben?”(AB/339)

“Eee?”(H/33)

“Hiç yazacaktık?”(H/33)

“Öyleyse?”(H/33)

“Peki babanın?”(H/34)

Bu cümleler soru eki ve soru kelimesi bulundurmaları halde bir cevap isteyen cümlelerdir. Yazarın bu cümle türlerini kullanması, anlatımını konuşma diline yaklaştırmıştır.

İncelenen hikâyelerde anlamına göre cümleler tespit edildiğinde olumlu cümlelerin olumsuz, soru ve ünlem cümlelerinin toplamının altı katından fazla kullanıldığı saptandı. Bu da yazarın olumlu ve dolaysız bir anlatımı seçtiğini göstermektedir.

Tablo 4.4: Anlamına Göre Cümlelerin Sayıları

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER	CÜMLE ÂDEDİ	FREKANSI
OLUMLU CÜMLELER	1962	%83
OLUMSUZ CÜMLELER	239	%10
SORU CÜMLELERİ	152	%6
ÜNLEM CÜMLESİ	11	%1
TOPLAM	2201	%100

İncelenen cümlelere bakıldığında Sadık Yalsızuçanlar'ın hikâyelerinde olumlu cümleleri tercih ettiği görülmektedir. Yapılan incelemede 2201 cümle ele alınmış ve bunların 1962 cümlesi olumlu cümledir. Bu da %89.14 yapmaktadır. Bundan anlaşıldığı gibi yazar soru cümlelerini ve olumsuz cümleleri pek az kullanmıştır.

5. CÜMLE TAHLİLLERİ

1. “Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.” (PS/25)

Cümlenin Ögeleri:

sönerdi: yüklem

yazlık pınar sinemasının ışıkları: özne

Acı soğğun ilk belirtileri görüldüğünde: zarf

gelecek yazı kadar: zarf

Kelime Grupları:

Acı soğğun ilk belirtileri(ö) görüldüğünde(y): zarf- fiil grubu

Acı soğğun(ty) ilk belirtileri(tn): belirtili isim tamlaması

İlk(s) belirtiler(i): sıfat tamlaması

Acı(s) soğğun(i): sıfat tamlaması

yazlık pınar sinemasının(ty) ışıkları(tn): belirtili isim tamlaması

yazlık pınar(ty) sinemasının(tn): Belirtisiz isim tamlaması

gelecek yazı(i) kadar(çe): edat grubu

gelecek(s) yazı(i): sıfat tamlaması

2. “Söylentiye göre, köyden ayrılmasına evli bir kadına duyduğu aşkı neden olmuş.”(PS/26)

Cümlenin Ögeleri:

neden olmuş: yüklem

evli bir kadına duyduğu aşkı: özne

Söylentiye göre: zarf

köyden ayrılmasına: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Neden(i) ol-(yf): birleşik fiil grubu

evli bir kadına duyduğu(s) aşkı(i): sıfat tamlaması

evli bir kadına(yt) duyduğu(y): sıfat –fiil grubu

evli bir(s) kadına(i): sıfat tamlaması

evli(i)(olan) bir kadına(i): kısaltma grubu

Söylentiye(i) göre(çe): edat grubu

3. “Babam, Hasan amcanın her yapısının farklı olduğunu söylediler.”(PS/27)

Cümlelerin Öğeleri:

Söylediler: yüklem

Babam: özne

Hasan amcanın her yapısının farklı olduğunu: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Hasan amcanın her yapısının(ty) farklı olduğunu(tn): belirtili isim tamlaması

farklı ol-(yf): birleşik fiil grubu

her(s) yapısının farklı olduğunu(i): sıfat tamlaması

Hasan(i) amcanın(unvan veya akrabalık ismi) : unvan grubu

4. “İzmirli tüccarların Demokrat Parti’ye yüz bin lira bağışta bulunduğu rivayet olunmaktadır.” (PS/37)

Cümlenin Ögeleri:

rivayet olunmaktadır: yüklem

İzmirli tüccarların Demokrat Parti’ye yüz bin lira bağışta bulunduğu:
özne

Kelime Grupları:

*İzmirli tüccarların(ty) Demokrat Parti’ye yüz bin lira bağışta bulunduğu(tn):*belirtili isim tamlaması

Rivayet(i) ol-yf): birleşik fiil grubu

bağışta(i) bul-(yf): birleşik fiil grubu

yüz bin(s) lira(i): sıfat tamlaması

yüz (s)bin (i): sıfat tamlaması

Demokrat(i) Parti ’ye(i): Kısaltma grubu

İzmirli(i) tüccarların(i): kısaltma grubu

5. “Annemden kadınların dilinde gezen dedikoduları kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti”(PS/49)

Cümlenin Ögeleri:

dinlemişti: yüklem

(O): özne

kadınların dilinde gezen dedikoduları: belirtili nesne

Annemden: yer tamlayıcısı

kulak ucuyla: zarf

birkaç kez: zarf

Kelime Grupları:

Kadınların dilinde(ty) gezen dedikoduları (tn):belirtili isim tamlaması

Kadınların(ty) dilinde(tn): belirtili isim tamlaması

Gezen(s) dedikoduları (i): sıfat tamlaması

Kulak ucu(i)yla(çe) :

Kulak(ty) ucu (tn): belirtisiz isim tamlaması

Birkaç(s) kez(i): sıfat tamlaması

Birkaç: sıfat tamlaması

6. “Hades’in payına sis ve karanlık düştü.” (AV/135)

Cümlenin Öğeleri:

Düştü: yüklem

sis ve karanlık: özne

Hades’in payına: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Hades’in payı: Belirti isim tamlaması

sis ve karanlık: Bağlama grubu:

7. “Bulutlarda oturacaktı aydınlık havada.”(AV/135)

Cümlenin Öğeleri:

oturacaktı: yüklem

(O):özne

bulutlarda: yer tamlayıcısı

aydınlık havada: zarf tümleci

Kelime Grupları:

aydınlık hava: sıfat tamlaması

8. “Fakat başı dumanlı Olimpus üçümüzün ortak malıdır.”(AV/135)

Cümlenin Öğeleri:

üçümüzün ortak malıdır: yüklem

baş dumanlı olimpus: özne

fakat: cümle dışı unsur

Kelime Grupları:

Üçümüzün(ty) ortak malıdır(tn): belirtili isim tamlaması

Ortak(s) malı(i): sıfat tamlaması:

baş dumanlı(s) olimpus(i): sıfat tamlaması

9. “Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının ortaya çıkmasına yol açtı.”(AV/136)

Cümlenin Öğeleri:

yol açtı: yüklem

Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının ortaya çıkmasına: özne

Kelime Grupları:

Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif boyama tarzlarının (ty)ortaya çıkmasına (tn): belirtili isim tamlaması

ortaya çıkmasına: birleşik fiil grubu

Bu incelikle işlenmiş başların ve zarif(s) boyama tarzlarının ortaya çıkmasına (i): sıfat tamlaması

boyama(ty) tarzlarının(tn): belirtisiz isim tamlaması

Bu incelikle işlenmiş başların (i)ve (be)zarif boyama tarzlarının ortaya çıkmasına (i): bağlama grubu

Bu incelikle işlenmiş(s) başların (i):sıfat tamlaması

Bu(s) incelikle(i): sıfat tamlaması

10. “Köy minibüsün önce homurtusu ardından kendisi geldi.”(AV/139)

Cümlenin Öğeleri:

geldi.: yüklem

Köy minibüsün önce homurtusu ardından kendisi: özne

Kelime Grupları:

Köy minibüsün(ty) önce homurtusu(tn) ardından kendisi (tn): belirtili isim tamlaması

Köy minibüsün(ty) önce homurtusu(tn): belirtili isim tamlaması

Köy(ty) minibüsün(tn): belirtisiz isim tamlaması

11. “Sigara çıkardı, poseidon’dan başlamak üzere herkese ikram etti.”(AV/139)

Parça iki cümleden oluşmaktadır.

1. Sigara çıkardı.

Cümlenin Öğeleri:

çıkardı.: yüklem

(O): özne

Sigara: belirtisiz nesne

2. Poseidon'dan başlamak üzere herkese ikram etti.

Cümlenin Öğeleri:

ikram etti.:yüklem

(O): özne

herkese: yer tamlayıcısı

poseidon'dan başlamak üzere:zarf

Kelime Grupları:

Poseidon'dan başlamak(i) üzere(çe): edat grubu

12. “İri bir alabalık çevresinde oynaşan yavrularını yemektedir.”(AV/141)

Cümlenin Öğeleri:

yemektedir: yüklem

iri bir alabalık:özne

çevresinde : yer tamlayıcısı

oynaşan yavrularını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

iri bir alabalık: sıfat tamlaması

bir alabalık: sıfat tamlaması

oynaşan(s) yavrularını(i): sıfat tamlaması

13. “Geçerken kaymakam kuşkulu ve küçümser bakışlarla baktı Poseidon’a.” (AV/141)

Cümlenin Ögeleri:

baktı: yüklem

kaymakam: özne

geçerken: zarf

kuşkulu ve küçümser bakışlarla: zarf:

Poseidon’a: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Kuşkulu(s) ve küçümser(s) bakışlarla(i): sıfat tamlaması

kuşkulu ve küçümser: bağlama grubu

14. “Anahtarı birkaç saat önce kabanımın sol iç cebine koymuştum.”(G/245)

Cümlenin Ögeleri:

koymuştum: yüklem

(Ben): özne

birkaç saat önce: zarf

kabanımın sol iç cebine: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

birkaç saat(i) önce(çe): edat grubu

birkaç(s) saat(i): sıfat tamlaması

birkaç: sıfat tamlaması

kabanımın sol iç cebine: belirtili isim tamlaması

sol iç cebine: sıfat tamlaması

15. “Üç yıl öncesine kadar şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken göremiyordum.” (G/246)

Cümlenin Öğeleri:

göremiyordum: yüklem

(Ben): özne

Üç yıl öncesine kadar: zarf

şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde yaşarken: zarf

Kelime Grupları:

Üç yıl(i) öncesine kadar(çe): edat grubu

Üç(s) yıl(i): sıfat tamlaması

birkaç: sıfat tamlaması

Şehir merkezindeki üç katlı binanın kuzey cepheli dairesinde(yt) yaşarken(y): zarf-fiil grubu

şehir merkezindeki üç katlı binanın(ty) kuzey cepheli dairesinde(tn): belirtili isim tamlaması

kuzey cepheli(s) dairesinde(i): sıfat tamlaması

kuzey cepheli: belirtisiz isim tamlaması

üç katlı(s) binanın(i): sıfat tamlaması

üç(s) katlı(i): sıfat tamlaması

şehir merkezindeki: belirtisiz isim tamlaması

16. “Bunlar bir gün tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir.”(G/248)

Cümlenin Ögeleri:

tenimizin toprağa düşeceği korkusu gibidir: yüklem

Bunlar: özne

bir gün: zarf

Kelime Grupları:

tenimizin toprağa düşeceği korkusu(i) gibidir(çe): edat grubu

tenimizin (ty) toprağa düşeceği korkusu(tn): isim tamlaması

tenimizin (ty) toprağa düşeceği (tn): isim tamlaması

toprağa düşeceği(s) korkusu(i): sıfat tamlaması

toprağa(yt) düşeceği (y): sıfat-fiil grubu

bir(s) gün(i): sıfat tamlaması

17. “O gün, senin gideceğin günün akşamı, beni bırakıp gittiğin o karşılaşmada bir gün kendini bana gösterebilmen için beni terkettiğini bilmiyordum.”(AB/334)

Cümlenin Ögeleri:

bilmiyordum: yüklem

(Ben): özne

O gün: zarf

senin gideceğin günün akşamı: cümle dışı unsur

beni bırakıp gittiğin o karşılaşmada: yer tamlayıcısı

bir gün: zarf

kendini bana gösterebilmen için:zarf

beni terkettiğini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Beni(bln) terkettiğini(y):sıfat-fiil grubu

terkettiğini: birleşik fiil grubu

kendini bana(i) gösterebilmen(i) için(çe): edat grubu

gösterebilmen: birleşik fiil grubu

bir(s) gün(i): sıfat tamlaması

O(s) gün(i): sıfat tamlaması

senin gideceğin günün(ty) akşamı(tn): belirtili isim tamlaması

senin gideceğin (ty) günün (tn): belirtili isim tamlaması

senin(ty) gideceğin (tn): belirtili isim tamlaması

gideceğin(s) günün(i): sıfat tamlaması

18. “Bu sözcüğün zihnimdeki çağrışımlarını çıkarıp koydum avucuma”(G/339)

Cümlelerin Öğeleri:

koydum: yüklem

(Ben): özne

Bu sözcüğün zihnimdeki çağrışımlarını: belirtili nesne

çıkartıp: zarf

avucuma: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Bu sözcüğün(ty) zihnimdeki çağrışımlarını (tn): belirtili isim tamlaması

Zihnimdeki(s) çağrışımlarını(i): sıfat tamlaması

Bu(s) sözcüğün(i): sıfat tamlaması

19. “Kimse benim acılarımı ve anılarımı bilmiyordu.”(G/340)

Cümlenin Ögeleri:

bilmiyordu: yüklem

Kimse: özne

benim acılarımı ve anılarımı: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Benim(ty) acılarımı ve anılarımı (tn): belirtili isim tamlaması

Acılarımı(i) ve anılarımı(i): bağlama grubu

20. “Ölümün acısının nereden doğduğunu bilmiyor.”(Gü/416)

Cümlenin Ögeleri:

bilmiyor: yüklem

(O): özne

Ölümün acısının nereden doğduğunu: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Ölümün acısının nereden(ty) doğduğunu (tn): belirtili isim tamlaması

21. “Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, hükümetin tertiplemediği bir kongrede daha açık bir tarzda formüle ettiler.” (PS/37)

Cümlenin Ögeleri:

formüle ettiler: yüklem

(Onlar): özne

Kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini:
belirtili nesne

daha açık bir tarzda: zarf

hükümetin tertiplediği bir kongrede: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

formüle ettiler: birleşik fiil grubu

Kolay kredi (ty) temini (tn): belirtili isim tamlaması

Kolay (s) kredi(i): sıfat tamlaması

ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması (i) gibi (çe): edat grubu

ecnebi sermaye ile(z) işbirliği (ö) yapılması (y): isim-fiil grubu

ecnebi sermaye (i) ile (çe): edat grubu

ecnebi (s) sermaye (i): sıfat tamlaması

hükümetin tertiplediği bir (s) kongrede (i): sıfat tamlaması

hükümetin (ty) tertiplediği (tn): isim tamlaması

daha açık bir (s) tarzda (i): sıfat tamlaması

daha (s) açık (i): sıfat tamlaması

22. “Horoz çiçeğinin taç yapraklarını burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır, ellerimizi yana çırparak horoz taklidi yapar, öterdik.”
(PS/41)

Bu parça üç cümleden oluşmaktadır.

1. “Horoz çiçeğinin taç yapraklarını burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır(dık).

Cümlenin Ögeleri:

Yapıştırır(dık): yüklem

(Biz): özne

Horoz çiçeğinin taç yapraklarını: belirtili nesne

burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

formüle ettiler: birleşik fiil grubu

Horoz çiçeğinin(ty) taç yapraklarını (tn): belirtili isim tamlaması

taç (ty) yapraklarını (tn): belirtisiz isim tamlaması

Horoz (ty) çiçeğinin (tn): belirtisiz isim tamlaması

alnımıza(i) ve (be) yanaklarımıza(i): bağlama grubu

burnumuzun (ty) ucuna (tn): belirtili isim tamlaması

2. Ellerimizi yana çırparak horoz taklidi yapar(dık)

Cümlenin Ögeleri:

yapar(dık): yüklem

(Biz): özne

horoz taklidi: belirtili nesne

Ellerimizi yana çırparak: zarf

Kelime Grupları:

Horoz (ty) taklidi (tn): belirtisiz isim tamlaması

Ellerimizi (bln) yana (y) çırparak (y): zarf-fiil grubu

SONUÇ

Günümüz edebiyatının temsilcilerinden olan Sadık Yalsızuçanlar, Türk edebiyatında kendine has üslûbuyla yer edinmiş yazarlarından biridir. Roman, deneme ve araştırma kitapları, masal, gibi farklı türlerde eserler veren yazar, asıl ününü öyküleriyle sağlar.

Bu çalışmada, edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan Sadık Yalsızuçanlar'ın iki hikâyeye kitabındaki 6 hikâyede toplam 2249 cümle kelime grupları, cümlelerin öğeleri ve cümle yapısı bakımından incelendi. Tez giriş ve sonuç bölümleri hariç beş bölümden oluşmaktadır. Her bölümün açıklaması yapılırken o bölümde ele alınan konuyla ilgili örneklerle beraber dilticilerin farklı görüşlerine de yer verilmiştir.

Yazar, insanı hayatın merkezine koyarak ideal karakterler oluşturma çabasıdadır. Bunu yaparken de geçmişin derinliklerine inerek unutulmaya yüz tutmuş, günümüz insanları tarafından anımsanmayan kendilik değerlerini ortaya çıkarır.

Yüklemin yerine göre incelenen 2201 cümleden 1879 adet örneğiyle kurallı cümlelerin oranı %83'tür. Yazar kurallı cümlelerle akıcı ve etkileyici bir anlatım sağlamıştır. Bu husus her yazarın başarılı olamayacağı bir durumdur. Yalsızuçanlar'ın hikâyelerinde devrik cümlelere de yer vererek anlatımı konuşma diline yaklaştırdığını söylenebilir.

Öykü gibi yazı türlerinde kısa cümle ve konuşma cümlelerine rastlamak doğaldır. İncelenen hikâyelerde de çoğunlukla kısa cümleler kullanıldığı görüldü. Bununla birlikte, özellikle tasvirlerde, çok sayıda da uzun cümle de yer almaktadır.

Yapılarına göre cümleler ele alınırken 2249 cümle üzerinde durulmuştur. Bu cümlelerde en dikkati çeken ise birleşik 813 adet örnekle basit 778 adet örneğiyle birleşik cümle %36, basit cümle %35 oranla cümle kullanımlarının birbirine yakın olmasıdır. Yalsızuçanlar'ın incelenen hikâyelerinde fiilimsileri çok kullanmasına rağmen kullandığı basit cümlelerin sayesinde dilinin sade ve basit olduğu söylenebilir.

Yapılarına göre cümlelerde dikkati çeken bir diğer husus da bağlı ve sıralı cümlelerin 610 örnek cümlenin %27 oranı azımsanamayacak kadar çok olmasıdır. Yazarın her cümle çeşidine yer vermesi yazma eyleminin özgünlüğünü ve kendine has üslubunu ortaya koymaya çalıştığı söylenebilir.

Yüklemler genellikle fiil kaynaklı sözcüklerdir. İncelenen hikâyelerde de 2201 cümleden 1520 örnek cümleyle fiil cümlelerinin çoğunluğu tespit edilmiştir. Yazar pasif ve durağan bir anlatımdan ziyade hikâyelerde hareketi ve etkililiği benimsemiştir. Bu anlatım Türkçenin anlatım yapısıyla birebir örtüşmektedir.

Cümlenin temel ögesi yüklemdir. Yüklem, cümlenin kuruluşunu şekillendirir ve cümledeki diğer ögeleri de belirler. İncelenen hikâyelerde yüklemelerin %69'u fiildir.

Fiil cümlelerinin büyük bir kısmı, birleşik fiillerden meydana gelmiştir. Hikâyelerde farklı yapılardaki birleşik fiillere ait çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bunlardan en çok bulunan, bir isim ile yardımcı fiilden kurulan birleşik fiillerdir.

İncelenen cümlelere bakıldığında Sadık Yalsızuçanlar'ın hikâyelerinde olumlu cümleleri tercih ettiği görülmektedir. Yapılan incelemede 2201 cümle ele alınmış ve bunların 1962 cümlesi olumlu cümledir. Bu da %89.14 yapmaktadır. Bundan anlaşıldığı gibi yazar soru cümlelerini ve olumsuz cümleleri pek az kullanmıştır. Yalsızuçanlar Türkçeyi söz oyunlarına başvurmadan, en güzel biçimde kullanabilme kabiliyetini ortaya koymuştur

Cümlenin temel ögelerinden biri olan özne ise hikâyelerde tek kelime ya da sözcük grubu şeklinde kullanılmıştır. İncelenen hikâyelerde genellikle şahıs zamirleri özne olarak kullanılmıştır. Hikâyelerde belirtili nesnenin belirtisiz nesneye nazaran daha sık kullanıldığı söylenebilir. Nesnelere hem kelime şeklinde hem de sözcük grubu şeklinde yer almıştır.

Yer tamlayıcılarının cümle içerisinde daha çok sözcük grubu şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Yer tamlayıcıları; bağlama grubu, sıfat ve isim tamlamaları şeklinde kullanıldığı söylenebilir. Zarf görevindeki ögeler hem kelime hem de kelime grubu şeklinde bulunmaktadır. Çoğunlukla yüklemi zaman ve durum açısından tamamlamaktadır.

Dördüncü bölümde incelenen kelime gruplarına bakıldığında şu sonuçlara varıldı:

Sadık Yalsızuçanlar'ın belirlenen hikâyelerindeki kelime gruplarının kullanımları incelendiğinde hikâyelerde 891 adetle en çok kullanılan kelime grubu isim tamlamalarıdır. İsim Tamlaması grubunun içinde de 594'ü belirtili; 297'si de belirtisiz isim tamlamasıdır

Yazarın kullandığı sıfatlar, daha çok ismi nitelemeye yönelik olup somut kelimelerdir. Bu nitelermelerle okur, kavram yahut nesnelere zihninde kolayca şekillendirebilmektedir. İncelenen hikâyelerde isim tamlamalarından sonra 438 örnekle en çok kullanılan kelime grubu sıfat tamlamalarıdır.

Yazar sıfat tamlamaları sayesinde gördüğü her şeyi adeta resmetmiştir.

İsim ve sıfat tamlamalarının oldukça yoğun kullanıldığı hikâyelerde kelime grubu kullanımının yaygın olduğu söylenebilir. Bunun yanında diğer kelime grupları içerisinde de isim ve sıfat tamlamalarına sıklıkla rastlanılmaktadır.

Hikâyelerde fiilimsi kullanımı da oldukça yaygındır. Fiilimsiler; söz dizimi içinde; isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılmaktadır. Fiile dayalı sıfat-fiil, isim-fiil ve zarf-fiil gruplarında yüklem görevi yapan fiilimsinin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen ögelerle tamamlanmıştır. Yazarın incelenen hikâyelerinde geçen 285 adet fiilimsi gruplarından 125 adet örneğiyle en çok sıfat-fiil grubu kullanılmıştır. Ardından 111 örnekle zarf-fiil grubu ve en az 49 adet örnekle isim- fiil grubu kullanılmıştır.

En çok kullanılan Sıfat fiil grubu–An ekiyle kurulanlardır. Daha sonra en çok –DİK ekiyle kurulan sıfat-fiil grubu vardır.

İncelenen hikâyelerde tekrar grubuna bakılacak olursa 147 adet tekrar grubu örneği kullanılmıştır. Eserlerde aynı kelimenin tekrarından oluşan 127 tekrar grubu tespit edilmiştir. Aynı kelimenin tekrar edilerek oluşturulan kelime gurubu yazarın en çok kullandığı tekrar grubu çeşididir. Sadık Yalsızuçanlar'ın anlatımına zenginlik kattığı yollardan biri de tekrar gruplarıdır. Her ne kadar bunların tekrarı okuyucuya sıkılma duygusu verse de edebî açıdan bakıldığında ahenk ögesinin sağlanması için bu kullanılması gerekli bir yöntemdir.

İncelenen hikâyelerde Unsurları zıt anlamlı olan tekrar grubu: 14 adet örnekle ve Unsurlarından bir sözcüğü anlamlı olan tekrar grubunun 6 adet örnek kullanımıyla nadiren kullanılmışlardır.

Edat grubu, incelenen hikâyelerde birleşik fiil grubundan sonra 244 adet örnek kullanımıyla en çok kullanılan dördüncü kelime grubudur. En çok kullanılan edat grubu örnekleri benzetme edatları ve diye ile –e doğru edatlarıyla kurulan edat gruplarıdır. Yazar edatlara bu kadar yer vererek anlatımı daha etkileyici hale getirmiştir.

İncelenen hikâyelerde 178 bağlama grubu tespit edilmiştir. Ve 110 adet örneğiyle en çok ve ile kurulan bağlama grubu oluşturmuştur. Diğer bağlama grupları 21 adet örneğiyle ‘veya’, ‘hem...hem’ ile ‘ne...ne’ on dörder adet, ‘ile’ 13 adet ve diğer bağlama edatları toplam 6 adet örnekle bağlama grubu oluşturmuştur.

Yazar bağlama grupları sayesinde uzun cümleler kurmuştur. Bağlama edatları genellikle isim ve isim soylu sözcükleri birbirine bağlamışlardır.

Unvan, birleşik isim grubu ve sayı gruplarına az rastlanmakla birlikte ünlem grubu tespit edilmemiştir. Birleşik fiil grubu incelenen hikâyelerde sıfat tamlamalarından sonra yazarın en fazla kullandığı kelime grubudur. Hikâyelerde tespit edilen 337 adet birleşik fiil grubundan 166’sı yardımcı fiillerle oluşmuş; 95 adedi kurallı birleşik fiil grubu ve 76 birleşik fiil grubu ise deyimleşerek oluşmuştur. Yardımcı fiile kurulan birleşik fiil grubu en çok –et ve –ol yardımcı fiillerle kurulmuşlardır.

Yazarın hikâyelerinde birleşik fiil grubu içerisinde 76 adet örneğiyle deyimleri kullanması azımsanmayacak bir sayıdır. Bu durum yazarın anlatımını konuşma diline yakınlaştırmış ve anlatımına bir akıcılık katmıştır.

Genel anlamıyla Sadık Yalsızuçanlar’ın öyküleri cümle yapısı ve kelimeleri kullanım biçimi bakımından oldukça sağlam bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Edebiyat alanındaki değerli eserler üzerinde incelenen sözdizimi, kelime grupları ile ilgili çalışmalar, hem hikâyelerin dil ve anlatımının farklılığını hem de

kelime gruplarının işlevlerini görmemiz açısından önemlidir. Bu çalışmaların dilin zenginliğini ve dil kullanımının gösterilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan (2007); *Türkiye Türkçesinin Dünyü, Bugünü, Yarını*, (5.Basım), Bilgi Yayınevi, Ankara.

Aktan, Bilâl, (2009), *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Ambalaj Sanayi A.Ş. Trabzon.

Atabay, Neşe, Sevgi Özel, Ayfer Çam(2003); *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.

Atabay, Neşe, Sevgi Özel, Doğan Aksan(2008); *Sözcük Türleri*, TDK Yayınları, Ankara.

Banguoğlu, Tahsin (2015); *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.

Basım, İstanbul.

Bilgegil, M. Kaya(1963); *Türkçe Dilbilgisi*, Güzel İstanbul Matbaası, İstanbul.

BİYOĞRAFYA(2019). <https://www.biyografya.com/biyografi/11399>. 19.01.2019

Cemiloğlu, Mustafa(2001); *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Çelik, Aykut (2014); *Sadık Yalsızuçanlar'ın Öykülerinde Yapı ve İzlek*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Delice, Hacı İbrahim (2017); *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınevi, İstanbul.

Demir, Nurettin ve Emine Yılmaz(2013); *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.

Dizdaroğlu, Hikmet(1976); *Tümce Bilgisi*, Türk Dil Kurumu, Ankara.

Ediskun, Haydar (2017); *Türk Dilbilgisi: Dil-Ses Bilgisi,-Biçim Bilgisi-Cümle Bilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Ergin, Muharrem(2005); *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

Gencan, Tahir Nejat(2007); *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınevi, Ankara.

Güneş, Sezai(1997); *Türk Dili Bilgisi*, D.E.Ü. Rektörlük Matbaası, İzmir.

- Hatipoğlu, Vecihe(1982); *Türkçenin Sözdizimi*, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet(2016); *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınları, Ankara.
- İKİZ AYNASI (2011). <https://www.youtube.com/watch?v=ApJgdMUjgGs>. 20.01.2019.
- Kabaklı, Ahmet (1997); *Türk Edebiyatı 5. Cilt*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KALEMAGENCY (2019). http://kalemagency.com/?page_id=1332. 19.01.2019
- Karahan, Leylâ(2017); *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KHE(2019).<http://www.kimdirhayatieserleri.com/sadik-yalsizucanlar-kimdir-hayati-ve-eserleri.html>19.01.2019
- KİDEGA (2019), <https://kidega.com/yazar/sadik-yalsizucanlar-002300>.20.01.2019.
- Koç, Nurettin (1996); *Yeni Dilbilgisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep(2007); *Türkiye Türkçesi Grameri*, Tdk Yayınları, Ankara.
- Kükey, Mazhar(1975); *Türkçenin Sözdizimi*, Kardeş Matbaası, Ankara.
- KÜLTÜR TV (2019), <http://www.kulturtv.com.tr/yazar-oneri/57/Okuma--sey.21.01.2019>.
- Öge, Haşim (2017); *Sadık Yalsızuçanlar'ın Öykülerinde Tasavvuf*, Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi, Yozgat.
- Özkan, Mustafa, Veysi Sevinçli (2008); *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3f Yayınevi, İstanbul.
- Şimşek, Rasim(1987); *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık Ve
- Topaloğlu, Ahmet(1994); *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, Birinci
- Usta, Halil İbrahim(2007); "Türkçenin Söz Dizimi ve Türk Edebiyatında Üslup Arayışları" *İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası Türk Dili Ve Edebiyatı Kongresi 27-28 Ağustos*, İstanbul, s 414-421.

Üstünova, Kerime (2005); “ ‘İlgın Ben’ Söyleminin Düşündürdükleri”, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bursa, Yıl: 6, S. 8, 2005/1, s. 85-93.

Yalsızuçanlar, Sadık(2013); *Garip Toplu Öyküler I*, Timaş Yayınları, İstanbul.

Yalsızuçanlar, Sadık(2013); *Küf Toplu Öyküler II*, Timaş Yayınları 2. Baskı, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Ferhat SUNGUR, 1990 yılında Van Çatak'ta doğdu. İlkokula Cumhuriyet İlkokulunda başladı. Ortaokulu Çatak Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda, liseyi Manisa Turgutlu Lisesi'nde tamamladı. 2006 yılında Diyarbakır Dicle Üniversitesi Tarih Öğretmenliğini kazandı fakat bu bölümü 4. Sınıfta bırakarak 2009 yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümüne kayıt yaptırdı. 2013'te Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü tamamladı. Üniversite 3. Sınıfındayken Düzce Üniversitesine memur olarak atandı.2014 yılından itibaren Fahir İlkel Ortaokulunda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

ADRES BİLGİLERİ:

Adres: Fahir İlkel Ortaokulu Esenyurt-İSTANBUL

Tel: (0554) 7523229

E-posta: ferhatsungur65@gmail.com